

» C E Ļ Š «

laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

III gads.

Redaktors: māc. G. Šaurums.

Redakcijas kollēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs, māc.
P. Dettlavs.

1937.

Izdevēja: E v.-L u t. B a z n i c a s v i r s v a l d e.

I. Vispārīgi raksti:

	Lapp.
Dir. māc. A. Voitkus — Droša pārlicība	1
Doc. Ed. Zicāns — Tulkojumi no Vecās derības	3
Prof. K. Kundziņš — Jaunās Derības jaunais tulkojums . . 7,	81
A. Vītols — Latviešu reliģiskā īpatnība un kristianisma latviskošanas iespēja	13
Prof. Dr. L. Bērziņš — Garīgās dzejas kopšana 17,	84
Māc. E. Sarkanbārdis — Baznīcas darbs pie bērniem 24, 106,	165
Prof. V. Maldonis — Gribot negribot jājautā 30,	110
P. Rozenbergs — Vēlreiz par garīgo amatu	33
Prāv. A. Jaunzems — Lieldienu cilvēki	73
Prof. P. Dāle — Kas ir cilvēks	75
Vec. doc. Dr. Ed. Zicāns — Reliģiskās un ētiskās noskaņas latviešu rakstniecībā pasaules uzskatu mijkrēsli	90
Māc. D. K. Freudfelds — Lutera attīstības problēma līdz 1517. g. jaunākajā teoloģijas literatūrā 102,	161
Prof. V. Maldonis — Vasaras svētku aicinājums	141
Doc. Ed. Rumba — Kristus un draudze	144
Vec. doc. Ed. Zicāns — Reliģiskais prieks Vecajā derībā 152, 207,	288
Prāv. Dr. V. Sanders — Kas ir mūsu alga	205
Stud. theol. I. Bērziņš — Reliģiski elementi Jāņa Mediņa dzeju krājumā Varenība	214
Prof. Dr. L. Bērziņš — Kristīgi reliģiski momenti latviešu tautas dzejā	222
I. V. Ilsters — Bārbeles draudze un baznīca	229
Cand. hist. A. Kleppers — Zonntāgs kā mācītājs-spreidkotājs 232,	295
Māc. P. Apkalns — Pļaujas svētkos	269
Prof. L. Adamovičs — Pareizais atstatums	271
Prof. V. Maldonis — Oksfordas oikūmeniskā konference 1937. gada 12.—26. jūlijam	273
Skol. K. Meiers — Vēl kāds 42 psalma tulkojums	294
Doc. Alb. Freijs — Vai Rudolfs Blaumanis bija reliģiōzs? . 299,	369
Māc. I. Ozols — Ziemas svētki — mūsu sirds ilgu piepildījums .	333
Prāv. K. Avots — Prāvesta K. Kundziņa piemiņai	337
Māc. E. Pavašars — Prāvesta Dr. theol. h. c. Kārļa Kundziņa raksturojums	338
Prof. I. Rezevskis — Ko sniedz mums teksta kritika Jaunās Derības izpratnei?	341
Priv. doc. F. Treus — Dziesmas par Jahves kalpu un ciešanas stāsti evaņģēlijos	355
Likumība un novirzība dabā un cilvēka dzīvē	362
Prof. L. Adamovičs — Personas, fakti un nolūki	375
L. Čuibe — Kāds Jēzus evaņģēlija pārpratums	385

II. Skola un paidagoģija.

Māc. V. Osis — Rīta lūgšana pamatskolā	37
Stud. paid. Z. Lindersone — Nedarīsim pāri nevienai dzīvai radībai	43
Aleks. Upīte — Tēvs vai māte	114
Fr. Zālītis — Kronvalda Atis kā latviešu nacionālās audzināšanas pamatu licējs	171
Stud. paid. I. K. — Reliģijas mācības stunda pamatskolas pirmajai klasei	180
Prof. K. Kundziņš — Kad dzīves pamati irst 241,	310
Stud. theol. B. Kasars — Kopīgs visu klašu rīta svētbrīdis un ticības mācības stunda 3. pamatskolas klasē 246	314
Māc. K. Bilzēns — Ticības mācības stunda	393

III. Grāmatu apskats.

58, 130, 190, 259, 324, 398.

IV. Chronika.

64, 131, 195, 263, 327, 404.

CELŠ

L A I K R A K S T S
R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 2

Marts/Aprilis

1937. g.

Prāvests Atis Jaunzemis

Lieldienu cilvēki

„Patiesi, patiesi es jums saku: Kas manus vārdus dzird un tic tam, kas mani sūtījis, tam ir mūžīgā dzīvība, un tas nenāk tiesā, bet no nāves ir iegājis dzīvē.“

Jāņa ev. 5. nod. 24. p.:

Lielaļajā dabas ēkā ir sākuši zvani skanēt. Tanīs vējos, kādi tikai uz pavasaļa pusi iet pār mūsu zemi, un saules staros, kas arvienu tuvāki un siltāki top, runā zvanu balsis, kas vēsti atmodu. Un ja dienas, kas mūsu mužam dotas, drīkst gaidīt, lai mēs, cilvēki, tās pildītu ar saturu, tad nav vairs noliedzams, ka šīs dienas ar atmodas zvanu skaņām dara savu darbu arī pie cilvēkiem: tās modina mūs, tās pārvērš mūs un it kā ciešāk ieslēdz atmodas norisā. Kas šķita miris, ceļas augšā; plaši ir pavērušies vārti no nāves uz dzīvību. Daudzi var sajūsmā runāt par neizsīkstošajiem dzīvības avotiem, par dzīvības mūžīgajiem spēkiem, daudzi grib apliecināt savu ticību mūžīgajai dzīvībai dabas valstī. Tagadnes cilvēks prot iejusties arī tais svētku izjūtās, par ko runā senās reliģijas, kam bija svētki, lai svinētu gaismas un dzīvības uzvaru par tumsu un nāvi. Tagadnes cilvēks ar īstu reliģiozu izjūtu ļauj skanēt gaviļu himnām jaunajai dzīvībai, ko viņš apsveic, i t k ā arī viņš būtu no nāves iegājis dzīvē.

Pavasāros mēs svinam savus kristīgos lieldienu svētkus. Vai mostas daba, vai guļ vēl nāves stingumā, no tuviem un tā-

liem dievnamu torņiem skan lieldienu zvani un vēsti vareno, brīnišķo uzvaras vēsti „Kristus ir augšāmcēlies“. Pāri gadu simteņiem vēl atskan ticīgo atbilde „Viņš patiesi ir augšāmcēlies“. Tā ir lieldienu vēsts — par to Vienu, kas no nāves iegājis dzīvē, tā ir brīnumu vēsts par ticību, kas ar vētras spēku ir gājusi pār pasauli, jaunu dzīvību nesdama, cilvēkus no nāves ievedot dzīvē, tos par lieldienu cilvēkiem padarot. Ne dabas atmoda, ne dabas dievināšana, bet tā diena, kas ticību apliecināja un ticību arvienu no jauna ir prasījusi, ir padarījusi savu lielo darbu, lieldienu cilvēkus radīdama.

Lieldienu cilvēki — tādi ir bijuši, tādiem ir jābūt, ir jātop tādiem!

Tie nebija lieldienu cilvēki, ko redzēja Fausts aiz savas pilsētas vārtiem, kas, atstājuši smacīgās telpas un ielu šaurumu, svētku tērpos izdalījās pa dārziem un laukumiem, lai izklaidētos. Grūti teikt, ka tie svin sava Kunga augšāmcelšanos un paši tam līdzī modušies. Arī tie nebija lieldienu cilvēki, kas, lieldienu vēsti nesot, deva no kancelēm labus padomus pavasara darbiem, bet kaunējās Jēzū Kristū atzīt savu Pestītāju un nespēja tad arī saviem brāļiem un māsām rādīt ceļu, kas no grēka un nāves aizved dzīvē.

Lieldienu cilvēki bija gan tie vienpadsmit, kas uzdrošinājās aizslēgtās durvis atvērt un iziet ļaudīs ar vēsti par dzīvo Kungu. Lai glūnēja ienaidnieki un draudēja nāve, viņu sirdīs baiju vairs nebija. Nāve bija pazaudējusi dzelonu, ellei vairs nebija uzvaras, uzvara piederēja ticīgajiem, kas bezbailīgi raudzījās acīs plēsīgajiem zvēriem un mierīgi kāpa uz sārziem. Lieldienu cilvēki bija tie, kas kopā ar apustuli teica, ka ne nāve, ne dzīvība viņus nevarot šķirt no Dieva mīlestības, un kam šķiršanās tuvumā viena vēlēšanās bija — būt pie Kristus. Tiem pievienojās Augustīns, kas no nāves atrada ceļu uz dzīvi, savu nemierīgo sirdi klusinādams caur Kristu pie Dieva. Šo ceļu gāja Asīzas Francisks, Kristus mīlestību nesdams tuvākajiem vārdoš un darbos. Liels ir to pulks, kas ir varējuši lieldienās dzirdēt, zvanu balsīm līdzī skanām arī savus dvēseles zvanus — priecīgi un liksmi par atjaunošanos dzīvē, par augšāmcelšanos ticības spēkā. Par viņu pārvēršanos, par spēkiem, kas to padara, par viņu svētības pilno ieguvumu, ar ko

viņi visai dzīvei kļūst par svētību, saka Kristus: „Kas manus vārdus dzird un tic tam, kas mani sūtījis, tam ir mūžīga dzīvība, un tas nenāk tiesā, bet no nāves ir iegājis dzīvē.“

Lieldienas grib savu mūžīgo dāvanu dot arī mums, arī mūs no nāves ievest dzīvē. Taču arī tagadnes cilvēkam jāiegaumē Pāvila liecība: „Kas iekš Kristus ir, tas ir jauns radījums,“ un jāzina, ka nevar būt lieldienu bez Kristus, nevar tapt par lieldienu cilvēku bez Kristus. Dzīvē ienest dzīvības garu un spēkus varēs tas, kas ar savu dzīvo Kungu ir sastapies un bijis sakaros. „Kas manus vārdus dzird un tic tam, kas mani sūtījis,“ — tas ir izredzēts dzīvei būt par svētību.

Gan bija vēl lieldienu rītā raudājusi Marija, cerībās vilušies, bija skumuši Emaus mācekļi, pārsteigts un satriekts zem krusta Golgatā bija stāvējis Romas kapteinis, bet viņi visi, katrs istā laikā bija dzirdējuši mūsu Kunga vārdus. Vai būtu jāatgādina, ko Viņa runātie vārdi panāca Marijā, mācekļos, kapteinī? Viņi taču arī ticēja Kristus uzdevumiem un Dieva mīlestībai. Un mēs?.. Mums arī ir lemts skumt un raudāt, cerībās vilties un satriektiem zem krusta stāvēt. Bet tas nav Dieva pēdējais lēmums par mums. Mums ir lemts dzirdēt no Kristus mutes: „Es jūs atkal redzēšu; tad jūs sirds priecāsies, un neviens šo prieku jums neatņems.“ Dzirdēt un ticēt! Un piedzīvot, ka no nāves tiekam pārvesti dzīvē.

Prof. P. Dāle

Kas ir cilvēks?

No visiem noslēpumiem, no visām problēmām, kas neliek miera cilvēka prātam un garam, svarīgākā ir cilvēks pats. Cilvēks tiešām ir mīkla, noslēpums, liela mistērija, sarežģīta problēma, kuŗu cenšas un centušies atrisināt cilvēces dižākie gari visos laikos un visās tautās. Pie šīs problēmas risināšanas ir strādājuši un strādā filozofi, teologi, psihologi, biologi, morālisti un citi pētnieki. Bet arī vienkāršie mirstīgie, vērojot cilvēka dzimšanas brīnumu, apziņas gaismas uzliesmošanu, viņa nāves noslēpumu, viņa garīgās radīšanas sasniegumus un traģiku, iekšējo cīņu grūtības, viņa dīvainās un cēlās ilgas pacel-

ties sev pašam pāri un augt pretim mūžībai un augstākai pilnībai, dzīvā pārdzīvojumā sastopas ar minēto mūžam aktuālo problēmu. Viņi pastāvīgi redz sevī un citos nīcību un lielumu, spēku un nespēku, krišanu un augšāmcelšanos, nāves un dzīvības varu. Neatvairāmi viņi jautā sev: kas esi tu, cilvēk? no kurienes esi tu nācis un kurp tu eji? Kas ir tava būtība un tavas eksistences jēga?

Cilvēks ir ļoti sarežģīta, daudzslāņaina, pretrunu un pretstatu bagāta, polāra būte, pilnības un nepilnības, trūcības un bagātības, niecības un posta, cildenības un lieluma iezīmēts radījums. Cik dažādi un pretrunīgi ir viņa būtības un viņa eksistences jēgas raksturojumi un vērtējumi: 1) Mēs dzirdam plaši izplatītu uzskatu, ka cilvēks ir runājošs, vairāk vai mazāk saprātīgs, vairāk vai mazāk glīts *kustonis*, kas prot izdomāt un pagatavot savas eksistences uzturēšanai dažādus rīkus un celtnes (*homo faber*); 2) Citas mācības nostāda cilvēku vēl zemāk, runādamas par viņu kā *zemzvēru*. Esot dažreiz pat apvainojoši cilvēka rīcību pielīdzināt kustoņu darbībai, jo pēdējie nemaz neesot spējīgi uz tādām drausmīgām nežēlībām, nejdzībām un perversitātēm, kādas cilvēki ir darījuši un dara; 3) Un atkal cits uzskats māca, ka cilvēks ir zvērs un engēlis, ka viņā iemīt un ne reti spraigi cīnās savā starpā daimoniskais un dievišķīgais, debess un elle; 4) Un tālāk — sevišķi kristietībā, tiek izcelta doma un atziņa, ka cilvēks ir *radības kungs un vaiņagojums*, Dieva bērns, Viņa līdzinieks, kas pēc sava gara ir rada pašam absolūtam Radītājam; 5) Un pretēji tam atskan materiālistu balss: cilvēks ir „vienas dienas muša“, kas īsu brīdi lido virs matērijas mūžīgi vilņojošā okeāna, lai atkal pazustu tanī, kā pazuduši un pazudis tanī miljonu miljoni (L. Büchners). Un tad dzirdam vēl ciniskāku materiālistu spriedumu — „cilvēks ir tas, ko viņš ēd“ — „Der Mensch ist, was er isst“ (Feuerbachs). Un visumā materiālisti cilvēkā redz tikai komplicētu mašīnu, kas samērā ātri sadilst un beidz darboties. Tā domā Lametrijs savā darbā „L'homme machine“ un par cilvēka eksistences jēgu, kad viņš beidzis savu mūžu, mēs dzirdam ciniskos vārdus: „La farce est jouée“; 6) Īpats ir Nīčes uzskats par cilvēka būtību. Viņš asi saredz viņa nepilnību un zemumu. Cilvēks ir „riebjums un sāpīgs kauns“. Tā-

pēc viņš arī ir tas, kas jāpārspēj. Ničšes ilgu mērķis ir pārcilvēks, kas ir stiprs un skaists, dzīves priecīgs un gudrs, kas paliek uzticīgs zemei, kam sveši ir sapņi par viņpasauli, par visu transcendentu. Pārcilvēks dod jēgu dzīvei uz šīs zemes. Ničše neatzīst cilvēkā duālistisku plaisu starp miesu un garu, starp reālo un ideālo, laicīgo un mūžīgo; 7) Un mūsu dzejnieks — domātājs Fr. Bārda taisni šinī duālismā saskata un izjūt cilvēka noslēpumaino būtību. Cilvēks viņam ir „zemes dēls“ ar mūžības ilgām zvaigžņotā dvēselē. Nekad viņš nav apmierināts empīriskās īstenības robežās, un nemitīgi viņš traucas pēc gaismas, dzīvības un skaistuma pilnības. — Visizplatītākais, arī plašo aprindu uzskats ir tas, ka cilvēks tiešām ir divdabīga būte, kas sastāv no miesas un dvēseles, kā divi dažādām būtībām, no organiskā ķermeņa un gara, pie kam garīgam principam parasti piešķir prioritāti. Šo uzskatu varētu saukt par spirītuālistisko duālismu. Šī cilvēka duālisma un duplicitātes doma, jo sevišķi saistīja arī Paskala uzmanību. Cilvēks viņam bija „neizprotams monstros“ („un monstre incomprehensible“). Arvienu viņš tanī redzēja kā viņa lielumu, tā viņa postu un niecību.

Cilvēks kā miesīga būte patiesi ir niecīgs puteklītis neapveramā pasaules visumā, varenajā kosmā; — un tomēr viņš ir īpata pasaule sevī, ar gara gaismu un spēku, viņš ir mikrokosms, kurā atspoguļojas makrokosms. Cilvēks ne tikai eksistē, bet viņš arī zin, apzinās, ka viņš eksistē, un savās domās un jūtās viņš tiecas aptvert visu pasauli. Katrs cilvēks nes sevī, savās asinīs un savā dvēselē neskaitāmu paudžu fizisko un garīgo mantojumu. Viņš nes sevī savas tautas un rases pagātņi, un šīs pagātņes saturs ne reti runā dzīvu valodu viņa dziņās, instinktos, izjūtās, ticējumos un spriedumos. Var teikt pat vairāk, — ka katrā cilvēkā ir kosmiskās attīstības reāla atbalss, ka viņā krustojas visdažādākie kosmiskie spēki un ietekmes. Tāpēc cilvēks reizēm tik dzīvi jūt savu brīnišķo tuvību un sakaru ar visu dabu, dzīvo radību un tās pirmsaknēm (kosmiskā izjūta).

Visbiežāk mūsu doma apstājas pie cilvēka antagonišķās un polārās būtības noslēpuma. (Antagonismu saprotu kā izslēdzošu un naidīgu pretešķību, polaritāti — kā

papildinātāju pretstatību.) Cilvēks parādās reizē kā miesīga un garīga, materiāla un immateriāla būte; viņā mājo racionālais un irracionālais, saprotamais un nesaprotamais, labais un ļaunais, laicīgais un bezlaicīgais, mūžīgais. Viņā cīnās tumsa un gaisma, mīlestība un naidis, pazemība un augstprātība, šaubas un ticība, bailes un drosmē, laime, prieks un izmisums. Te mēs redzam viņu brīvu un stipru, te nebrīvu un nespēcīgu. Gandrīz pastāvīgs ir vairāk attīstītā cilvēkā spriegums starp viņa animālo vitālītāti un tīri garīgo aktivitāti, kas tiecas uz pārindividuāli nozīmīgu vērtību (labuma, daiļuma, taisnības un svētuma) sasniegšanu, realizēšanu.

Dažreiz cīņa starp abiem elementiem cilvēkā ir ilgstoša un grūta, nepadot droša līdzsvara. Tādos gadījumos cilvēks jūt, ka viņa tumšās dziņas ir kā nemierīgi zvēri, kas ieslēgti stiprā sprostā, kur tie reizēm klusi smilgst, reizēm draudoši plosās un ļauni rēc, mēģinādami izlauzties ārā. Šādos bīstamos antagonisma gadījumos cilvēks var uzvarēt sevi tikai ar visas savas garīgās būtības, savas gribas kāpinājumu, kategorisku pienākuma apziņu un pašāvēību uz augstāko Palīgu, ticību gaismas varai. Šai sakarā, kur runa par cilvēka dabas zemākām un augstākām potencēm, lai atceramies Paskala ļoti vērtīgo padomu: „Ir bīstami pārāk bieži rādīt cilvēkam, cik līdzīgs viņš kustoņiem, nerādot viņa lielumu. Vēl bīstamāki ļaut viņam redzēt savu lielumu, neredzot savu zemumu. Tomēr daudz bīstamāk neļaut viņam zināt ne vienu, ne otru, bet ir derīgi rādīt viņam, kā vienu tā otru. Nav vajadzīgs, ka cilvēks tic, ka viņš līdzīgs kustoņiem vai eņģeļiem, bet ka viņš zin kā vienu, tā otru („Pensées“).

Augšā teiktās domas un vispār raksturīgākās domas par cilvēka būtību ietveramas šādos tipiskos uzskatos. Pirmo uzskatu var apzīmēt par materiālistisku un naturālistisku, kas cilvēku saprot tikai kā matērijas un fizikālās enerģijas sarežģītu kopumu, kas savā tapšanā un eksistencē padots dabas negrozāmiem un akliem likumiem. Dvēseli un garu materiālisti uzskata, vai nu kā smalkāku matērijas produktu, vai tās viegli gaistošu pavadparādību — epifainomenu; 2) D e k a d e n c e s un p e s i m i s m a uzskats izteicas pārliecībā, ka cilvēks nav augstāks radījums, ka viņš nespēj attīstīties augšup,

bet slīd uz leju, un ka gars viņam nevar palīdzēt. Teodors Lessings savā darbā: „Der Untergang der Erde am Geist“ pat izsakās, ka cilvēka gars ir parazīts, ka cilvēks ar savu tā saucamo „garu“ ir lieluma mānijā nonākusi plēsīgu pērtiķu suga. Pēc pesimisma uzskata, kas kā redzams, bieži rod cinisku izteiksmi, cilvēks neesot spējīgs uzvarēt savus primitīvos impulsus un instinktus, un tāpēc cilvēce ejot pretim katastrofai, kuŗas sekas nav izmērojamas. Cilvēka esamībai neesot nekādas jēgas, tāpat kā pasaulei, kuŗā viņš dzīvo un mirst; 3) **E t i s k ā h u m ā n i s m a** uzskats ir pilnīgi pretējs iepriekšējam un pauž cildenas aktīvitātes idejas. Šo uzskatu jaunākos laikos sevišķi spilgti reprezentē I. Kants. Cilvēks no šī viedokļa ir dīvu — jūtekliskās un pārjūtekliskās — valšķu pilsonis, pie kam viņa īstā būtība un augstākais uzdevums meklējams pārjūtekliskā (intelligiblā), garīgā pasaulē. Šis uzdevums pastāv tikumiskās cilvēcības humānitātes piepildīšanā. Cilvēka tikumiski darbīgā, autonomā personība ir pašmērķis un nekad — līdzeklis. Savā tikumiskā attīstībā cilvēkam jāsasniedz tāds stāvoklis, ka viņš spēj pildīt **l a b o p a š a l a b ā d ē l**, aiz tīras cieņas pret tikumisko likumu un augstākās cilvēcības ideju. Cilvēks kļūst par brīvu, tikumisku personību, ja viņš ir uzvarējis sevī elementāro dziņu varu, darot tikai to, ko pavēl **pie n ā k u m s** (katēgoriskais imperatīvs).

4) Teozofi un antropozofi saskata cilvēka struktūrā zemākas un augstākas esamības formas (plānus). Teozofi šos dažādos elementus „atrod“ veselus septiņus: miesu, dzīvības spēku, astrālo ķermeni, dzīvo dvēseli, cilvēcīgo dvēseli, gara dvēseli un garu. Antropozofi parasti operē ar miesas, aitēriskā ķermeņa un astrālā ķermeņa un viņu paveidu jēdzieniem. Šis uzskats par cilvēka dabas daudzplāksņainību saistās ar īpatu attīstības ideju: cilvēkam ar pakāpenisku atziņas apgaismošanu un paplašināšanu un neatlaidīgiem, sistematiskiem vingrinājumiem esot dota iespēja pacelties augstākos, garīgākos esamības plānos. Teozofu mācībā, kā redzams, cilvēks pats tikai ar savām pūlēm dara sevī garīgāku un pilnīgāku; augstākā personāla vara un vadība viņam ir lieka.

5) Kristīgi reliģiskās izpratnes pamatā stāv **dievbērības** un **dievcilvēcības** ideja. Cilvēks ir „no zemes

nemts“, bet viņā iemīt nemirstīga dvēsele, kuŗas dziļākās ilgas tiecas uz savu Radītāju, meklē vienību ar Dievu pilnīgākā mīlestībā. Cilvēks ir Dieva radījums, kas nav pasaulē pamests viens. Savā miesīgā būtībā necīgs un nīcīgs (viņš ir „kā puķe, kas uzplaukst un top nopļauta“) cilvēks ar savu garu var pācēties dievišķās dzīvības un gaismas pilnībā, ja atrod ceļu uz Viņu un ja viņš paliek sakarā ar Dievu. Cilvēkam ir dota iespēja atraisīties no visa tumšā un ļaunā, bet ne ar paša spēkiem vien. Pilnības un īstas dzīvības ceļu cilvēks var iet tikai ar Dieva palīgu un žēlastību. Kristietība cilvēka personību vērtē ārkārtīgi augsti, piešķirot viņa garam absolūtu vērtību. Cilvēks ar visiem saviem labākiem spēkiem ir Dieva aicināts būt par līdzstrādnieku un līdzradītāju pie Viņa valstības celšanas. Pasaules radīšana turpinās un cilvēks var būt šī radīšanas procesa nesējs un līdzveidotājs. Šī radīšanas darba gala mērķis ir visas disharmonijas, egoisma un tumsas pārvarēšana un visas radības apskaidrība vienībā ar Radītāju — Dieva valstības pilnīga piepildīšana. Radīšanas dziļākais, cēlākais dzīvespēks ir mīlestība. Kur ir mīlestība, tur ir radīšana, un kur ir radīšana, tur ir mīlestība. Gaišā aktīvā mīlestībā un godbijībā izpaužas cilvēka dabas labākais kodols. Kristietība nekad neaizver acis uz cilvēkaniecību, postu un grēku, bet vienmēr uzsver arī un rāda viņa dievbērnības dziļo noslēpumu, atgādina viņa eksistences dievišķo mērķi un aicinājumu. Viss cilvēka lielums un cildenums nāk no Dieva spēka un pilnības avotiem un Viņa spēks „nеспēcīgos varens parādās“. Apustulis Pāvils (II Kor. 6,9—10) pazīstamos vārdos spilgti izceļ kristīgā cilvēka nesalaužamo spēku, prieku un bagātību: „It kā mirdami, un redzi, mēs dzīvojam, it kā pārmācīti un ne nonāvēti, it kā noskumuši, bet vienmēr priecīgi, it kā nabagi, bet darīdami daudz bagātus, it kā tādi, kam nav neniēka, un kam tomēr ir visas lietas.“ Tā kristietība cilvēka būtību, spēku un viņa eksistences jēgu redz mīlestībā uz Dievu un cilvēkiem. Pilnīgā saskaņā ar šo dzīvo un patieso atziņu skan Kempes Toma vārdi: „Liels, patiesi liels ir tikai tas, kam ir liela mīlestība.“ Un šiem vārdiem mēs varam piemētināt: tikai lielās mīlestības gaismā mēs varam visdziļāki ietiekties cilvēka būtības noslēpumā.

Prof. K. Kundziņš

Jaunās Derības jaunais tulkojums

(Beigas.)

Rom. 5, 1.—5.

1. Tad nu mums notīzības taišnoteem meers ir pee Deewa zaur muhfu Kungu Jēsu Kristu.

2. Zaur to mehš tizibā ešam dabujušāri ari pee-eešānu pee tahš paščas išeħlastības, kurā mehš stahvam, un leelamees ar te zerību uš Deewa godību.

3. Bet ne ween ar to, bet mehš leelamees ari ar behdahm, finadami, ka behdas dara pazeetību.

4. Un pazeetiba pastahwību, un pastahwiba zerību.

5. Un zeriba nepamet faunā; jo Deewa miħlestība ir iħleeta muhju ģirdis zaur to Eweħto Garu, kaš mums ir dots.

1. Tad nu mums, ticībā taisnotiem, ir miers ar Dievu caur mūsu Kungu Jēzu Kristu.

2. Ar viņa gādību mēs, kas ticam, esam iegājuši tai žēlastībā, kurā stāvam un teicam sevi laimīgus cerībā iemantot dievišķo godību.

3. Bet nevien par to: mēs teicam sevi laimīgus arī savās ciešanās, zinādami, ka ciešanas rada izturību.

4. Izturība — pastāvību, pastāvība — cerību.

5. Bet cerība nepamet kaunā, jo mūsu sirdis izlieta Dieva mīlestība ar Svēto Garu, kas mums dots.

Šeit mazs piemērs, kā tulkotājs centies novērst ārkārtīgās grūtības, ko ap. Pāvila teksti rada latv. lasītājam ar saviem daudzajiem „caur“ un „iekš“. Grieķu vārds ὑπομονή (3. un 4. p.) Pāvila rakstos neatbilst pilnīgi pasīvai „pacietībai“, bet apzīmē vīrišķīgāku tikumu, apm. latv. „izturību“. Vārdam δοκιμή arī ir pavisam īpatna nozīme — vācu „Bewährung“, tomēr neatrodot pilnīgi adekvātu latvisku apzīmējumu, komisija paturējusi veco „pastāvība“.

Rom. 13, 11.—14.

11. Un to dareet, finadami to laiku, ka tagad mums ir ta stunda zeltēš no meega; jo tagadihu

11. To darait, saprazdami šo laiku, ka jums jau pienākusi stunda celties no miega. Jo

muhju pestišanā ir tuvāka, ne kā tad mehš palikāhm tizigi.

12. Nakts ir pagahjuši un deena tuvu nahfuši, tad lai noleefam tumšības darbus un lai apweklam gaišmas eerotšhus.

13. Lai it kā deenā godigi ūtai-gajam, ne riššanā un plihtešānā, ne gulās un nesēšihstibā, ne bahričanā un eenaidibā.

14. Bet apweļzeet to Kungu Jēsu Kristu un nekopect meesu uš kahrabahm.

tagad mūsu pestišana ir tuvāk nekā toreiz, kad kļuvām ticīgi.

12. Nakts drīz būs pagājusi, diena ir tuvu: tāpēc noliksim tumsības darbus un tērpsimies gaismas bruņās.

13. Dzīvosim cienīgi, kā diena to prasa, nevis dzīrās un skurbumā, izvirtībā un izlaidībā, kildās un naidā.

14. Bet lai jūsu tērps ir Kungs Jēzus Kristus, un nelutināt miesu, lai nekristu kārībās.

Šis spēcīgais ap. Pāvila mudinājums, kam piekritusi tāda loma bazn. tēva Augustīna dzīvē un kas tāpēc parasti tiek lasīts vidusskolās, vecajā tulkojumā savā beigu daļā bija pilnīgi nebaudāms. Jaunais tulkojums vārdu izvēlē, varbūt vienam otram liksies pārāk brīvs, tomēr pēc būtības būs tuvāks grieķu teksta saturam, nekā vecais.

1. Kor. 13, 9.—13.

8. Mīlestība nefad nebeidzās, jēbšhu gan praveešhu mahžības mitefees, un jēbšhu malodās beigfees, un jēbšhu atšihšana mitefees.

9. Jo tas ir mašums, ko šinam, un tas ir mašums, ko mahžam.

10. Bet kad pilnība nahks, tad tas, kas ir mašums, judihš.

11. Kad biju behrns, tad runaju kā behrns, man bija behrna prahts un behrna domas; bet kad palifu par wihru, tad atmetu behrna dabu.

12. Jo tagad redsam kā zaur ūpeegeli eefšh mihklas, bet tad waigu waigā; tagad es atšihstu pa daļai, bet tad es atšihšhu, itin kā es ešmu atšihšs.

8. Mīlestība nekad nebeidzas; praviešu dāvanas beigsies, valodas apklusīs, atziņa izbeigsies.

9. Jo maz ko atzīstam un maz ko mācām.

10. Bet kad nāks pilnība, tad beigsies, kas bija nepilnīgs.

11. Kad biju bērns, es runāju kā bērns, man bija bērna tieksmes un bērna prāts; bet kad kļuvu vīrs, tad atmetu bērna dabu.

12. Mēs tagad visu redzam miklaini, kā spoguļi, bet tad vaigu vaigā; tagad es atzīstu tik pa daļai, bet tad atzīšu pilnīgi, kā es pats esmu atzīts.

13. Bet nu paleef tigi-
ba, žeriba, mihleštiba,
šahš trihš: bet ta lee-
lakā no tahmir mihle-
štiba.

13. Tā nu paliek ticība, ce-
riba, mīlestība, šās trīs; bet
lielākā no tām ir mīlestība.

Labojumi arī šinī gadījumā pa lielākai daļai attiecas vie-
nīgi uz latvisko izteiksmi. 8. panta tulkojums bija jāveido sa-
karā ar charismaticām dāvanām, par kurām Pāvils runā 12.
un 14. nodaļā. 9. pantu tulkot nebija viegli, jo trūka latv. apzi-
mējuma, kas pilnīgi atbilstu grieķu ἐμπόρου, kas apzīmē
partiālo, fragmentāro. 12. panta teksts, kā komentāri to rāda,
satur dažas neskaidrības.

Efez. 2, 17.—22.

17. Un nahšdamš winaš mee-
ru pašlubinajis žaur ewangeliu-
mu jums, kas bijāt tahlu, un
teem, kas ir tuvu.

18. Jo žaur wina mums
abeem ir pee-eešana eefš mee-
na Gara pee ta Lehwa.

19. Tad nu juhš wairš
ne-efat šwešhineeki un
peedšihwotaji, bet lihš-
pawalstneeki ar teem
šwehteem un Deewa
šaime.

20. Uštaišiti uš apustu-
lu un praweešhu pa-
mata, fur pats Žejus
Kristus ir tas šuhra-
afmins.

21. Uš ka wišš tas nams tai-
šits aug par šwehtu Deewanamu
eefš ta Kunga.

22. Uš ka arī juhš topat lihš
uštaišiti par Deewa mahjašweetu
eefš Gara.

17. Tā viņš nākdams (pa-
saulē) ir pasludinājis mieru
jums, kas bijāt tālu, un tiem,
kas bija tuvu.

18. Jo caur viņu ir mums,
ir viņiem dota pieeja pie
Tēva vienā garā.

19. Tā tad jūs tagad vairs
neesat svešnieki un piedzīvo-
tāji, bet vienas valsts pilsoņi
ar svētajiem un Dieva saime,

20. Nams, uzcelts uz apu-
stulu un praviešu pamata, ku-
ra stūrakmens ir Kristus Jē-
zus.

21. Viņā visa celtne, kopā
salaista, aug par svētu templi
tam Kungam.

22. Un viņā arī jūs līdzī tie-
kat uzcelti par Dieva mājokli
garā.

Visgrūtāk tulkojamiem J. Derības rakstiem pieskaitāmas
Efeziešu un Kolosiešu vēstules. Šeit nav iespējams rādīt sīkāk,
kā bezgalīgi garās periodes Efez. v. 1. un 2. nodaļā bija jāveido,

lai gūtu latviešu lasītājiem saprotamu tekstu, kas satura ziņā saskanētu ar oriģinālu. Šinī tekstā ar nelieliem labojumiem 20.—22. pantā, šķiet, iegūti puslīdz apmierinoši rezultāti.

1. Pēt. 2, 9.

9. Bet jūs esat izredzēta tauta, kēnišķīgi priesteri, Dieva īpašums, lai jūs paustu tā varenos darbus, kas jūs ir aicinājis no tumsas savā brīnišķīgajā gaismā.

9. Bet jūs esat izredzēta cilts, kēnišķīgi priesteri, svēta tauta, Dieva īpašums, lai jūs paustu tā varenos darbus, kas jūs ir aicinājis no tumsas savā brīnišķīgajā gaismā.

Šinī pazīstamajā pantā neveiklais izteiciens „priesterība“ bija jāaizvieto ar citu. Grieķu *ἀρετή* šinī vietā neatbilst tik daudz latviešu „tikuma“, kā „dižena darba“ vai „brīnumdarba“ jēdzienam (sk. arī jaunākos vācu un franču tulkojumus un attiecīgās vārdnīcas). Jaunais tulkojums šinī gadījumā, šķiet, būs ne mazāk spēcīgs, bet varbūt vēl iespaidīgāks par veco.

Prof. Dr. L. Bērziņš

Garīgās dzejas kopšana

(Beigas.)

Lai Dievu visi teic!

Lai Dievu visi teic,
Lai teic To pateikdamies!
Viņš lielas lietas veic,
Kur vien tik paskatamies.
Viņš stāvējis mums klāt
Jau mūsu mazotnē;
Un daudz, daudz laba mums
Vēl šodien novēlē.

Lai mūsu zemes-mūžs
 Mums neliktos par grūtu,
 Dievs grib, lai prieks un miers
 Arvien mums sirdī būtu;
 Un kad reiz aiziesim
 Uz mūža-mājām mēs,
 Viņš siržu rētas tur
 Ikvienam sadziedēs.

*

Tēvs, Dēls un svētais Gars,
 Viens savā trīsvienībā —
 Lai gods un slava plūst
 Tev šeit un bezgalībā!
 Ne sākuma ir Tev,
 Ne arī gala būs —
 Dievs-Tēvs, Dievs-Dēls, Dievs-Gars,
 Ved savā gaismā mūs!

(Dz. gr. 339.)

Pēc M. Rinkarta, Ed. Tr.

Lai iepazīstinātu „Ceļa“ lasītājus ar augšā minēto tulkotāju darbiem, ievietojam še vēl dažus paraugus no viņu tulkotām dziesmām:

Lai slava Dievam augstībā!

Lai slava Dievam augstībā!
 Tev dziedam pateicību,
 Ka Tu mūs glāb un pasargā
 Ar savu mīlestību.
 Pie Tevis drošs ir patvērums:
 Tev labs un žēlīgs prāts uz mums,
 Tu dod mums debess mieru.

*

Lai slava Dievam augstībā!
 Tu mūs kā bērnus saudzi,
 Un esi mūžam nomodā
 Kā Tēvs par savu draudzi.

Tev ne-iespējams nav nekas,
 Tu valdi jau kopš mūžības
 Un valdīsi mūžmūžos.

*

Lai Jēzum Kristum mūžīgs gods!
 Tu krustā kalties ļāvi,
 Ik grēcnieks lai top apžēlots
 Caur Tavu moku-nāvi. —
 Ka par mums upurējies Tu,
 Mēs Tavu ērkšķu vaiņagu
 Un Tavas rētas skūpstam.

*

Lai svēto Garu sveicam mēs!
 Zūd tumšu šaubu baisma,
 Kad līst viņš mūsu dvēselēs
 Kā spoža debess gaisma;
 Mums prātu apskaidro tās kvēls,
 Mēs teicam: Dievs un Viņa Dēls
 Mūs glābj un saudz un mīlo.

(Dz. gr. 217.)

Pēc N. Decius motīviem Ed. Tr.

Slavē to Kungu!

Slavē to Kungu, to godības ķēniņu cēlo!
 Varens un mīlīgs, Viņš visus mūs svētī un žēlo.
 Bariem lai nāk!
 Kokles lai skandināt sāk,
 Sajūsmā visi lai kvēlo!

*

Slavē to Kungu, kas visu ar gudrību rada,
 Kas it kā ērglis uz spārniem mūs sargādams vada,
 Un kas to ļauj,
 Zvaigžņaini prieki lai skauj
 Sirdis mums gadu no gada.

*

Slavē to Kungu, kas lēmis ir brīnišķā varā,
Skaisti un sveiki lai esam mēs miesā un garā;
Tumsa kad māc,
Tad Viņa žēlīgais prāts
Tin mūs kā saulainā starā.

*

Slavē to Kungu, kas svētību ceļā mums kaisa,
Sauli liek spīdēt pie debess, krist lietum no gaisa,
Asni lai zel,
Pumpuri spēkus lai smel,
Ziedi lai augļus sev raisa.

*

Slavē to Kungu! No dvēseles visas To slavē!
Grēks ir tev, cilvēk, ja pateikties Viņam tu kavē:
Viņš ir tavs Dievs,
Gaišums un glābējs patiess, —
Slavē To! Mūžam To slavē!

(Dz. gr. 345.)

Pēc J. Neandera, Ed. Tr.

Svētī, sargā, saudzi!

Svētī, sargā, saudzi,
Dievs, jel savu draudzi;
Savu vaigu cel pār to,
Un mūs visus apgaismo.

*

Mieru rast lai varam,
Dievs, liec svētam Garam
Savu bērnu sirdīs plūst,
Lai tās Jēzum tuvāk kļūst.

*

Amen! Jēzu sveicam,
Viņa godu teicam!
Viņš, kas pestījis ir mūs,
Mūžam bijis, mūžam būs.

(Dz. gr. 255.)

Atdz. Ed. Tr.

Vakara dziesma.

(Pēc Gerhardta.)

1. Jau daba aiziet dusēt,
slīd savā mierā klusēt
un tājie lauki dus.
Man tomēr sirds un prāti,
joprojām pacilāti
trauc izprast mūža dziļumus.
2. Kad saule nogrimusi,
ar krēslas samtu klusi
dziļš miers pār zemi nāk.
Lai aiziet vecā kaisma,
man sirdī debess gaisma
un Kristus spožums starot sāk.
3. Un nakts kad spārnus raisa,
jau pamirdz zvaigznes gaisā
kur zilā debess telts:
Es arī reiz tur būšu,
kad skaidrots augšup kļūšu
pie Dieva debess godā celts.
4. Kad savā mierā tikšu,
šīs drānas projām likšu,
lai izgaist vecais tērps.
Kad aprims miera zvani,
mans svētais Glābējs mani
tad savas gaismas drānās ģērbs.
5. Pēc dienas darba sūrā,
kad rokas, kājas gura,
ir saldaus dusas brīds.
Sirds nespēj izteikt jūtu,
ja šeit virs zemes kļūtu
gars grēka nastu atraisīts.
6. Tev arī, gurdā miesa,
drīz rasies sava tiesa
uz guļas vietu iet.

Reiz skanēs torņa zvani
un tad tai stundā mani
jūs zemes klēpī guldīsiet.

7. Ko baidaties jūs, draugi,
un tuvie acu raugi —
vēl briesmas nezin jūs.
Jel esiet, mīlie, klusu, —
Dievs dos jums saldu dusu
un eņģeļi par sargiem būs.

Tulk. K. Jēkabsons.

Pie šiem tulkojumiem gan gribētos piezīmēt, ka vietu iekārot dziesmu grāmatā viņiem nāksies grūti. Vispirms jau tāpēc, ka vecais tulkojums, ko mums devis Fūrekers, ir aprīnošanas cienīgs. Otrkārt, šis tulkojums, pat ja viņš būtu zemāks savā vērtībā, ir jau ieaudzis tautas tradīcijā, nevien baznīcā, bet pat kara spēkā, skolā etc., kālab to atņemt būtu pārkāpums pret pietāti. Tas tomēr nebūtu par šķērslī atsevišķu kļūdu izlabošanai. Novēršot mūsu ausij nepanesamo pēcstādīto ģenitīvu: „Tas Kungs tās tumsības“, esam savā skolas izdevumā „Garīgas dziesmas skolai un mājai“ to izteikuši tā:

Kas valda tumsībā,
Gan kaist viņš niknumā.

Tāpat esam pārveidojuši neizdevīgo izteiksmi:

Kam spēks virs savām lūpām,
teikdami:

Kam Dieva spēks uz lūpām.

Domāju, ka jaunlaiku valodas izjūtai varam tādā ziņā iet pretim, bet ka visumā mums jārespektē tradīcija un, speciāli šīnī gadījumā, jārespektē arī pirmā tulkojuma vienkāršība un monumentālitate.

Ir tomēr labi, ka Treimanis, Jēkabsons un citi atzīti dziesminieki savus spēkus veltī arī garīgai dzejai. Protams, ka arī dzejas meistariem neizdosies ar katru dziesmu iespiesties tautā, bet atzinības cienīgs ir jau pats fakts, ka dzejnieki meklē ceļu uz reliģiskās tautas dvēseli, paši reliģiskā sfairā elpodami.

Vec. doc. Dr. Ed. Zicāns

Reliģiskās un ētiskās noskaņas latviešu rakstniecībā pasaules uzskatu mijkrēslī

(No raksta Latv. lit. vēst. VI. sēj.)

Tautiskās atmodas laikmetam sekoja dziļi savilņojumi latviešu gara dzīvē. To galvenais iemesls bija ciešu garīgu sakaru nodibināšana ar citām Eiropas tautām. Latviešiem atvērās šo tautu bagātās kultūras vērtību krātuves. Jaunas idejas un uzskati dažādos virzienos stipri ietekmēja latviešu dzīvi. Vispārcilvēcīgais asimilējās ar atmodušos nacionālo apziņu, un tā latviešu gara dzīve padziļinājās un paplašinājās. No vienas puses, latviešu nacionālās kultūras vērtības šinī laikā tika izkoptas dzīvē, dzejā un zinātnē, un tā tika radīta droša baze tautas vienībai; no otras puses dažādu uzskatu un dzīves prasību ietekmē radās arī neizbēgama gara dzīves diferenciacija, kas ir raksturīga šim laikmetam. Pasaules uzskatu mijkrēslis, kuŗu pārdzīvoja latvieši, atbalsojās arī reliģiskajās noskaņās dzīvē un dzejā. Vispirms jāatzīmē, ka agrākais reliģiski-ētiskās dzīves virziens ar kristīgi ētisko dominanti pastāvēja arī tālāk, tikai ne vairs kā galvenais un citā modulācijā. Raksturīgākie šī virziena pārstāvji aplūkojamā laikmetā ir Saulietis un Brigadere.

Saulieša ētiskajos uzskatos sakausēti divi elementi: kristīgais un latviskais. (Par Saulieša ētiku jau plašāki rakstījis P. Ērmanis, šī izdev. IV 55 sek.; sk. arī A. Freijs, Saulieša ētika, krāj. Par svēto un labo, 153 sek.). Sirds apziņas jautājumos un cīņā ar ļaunumu Saulietis nepazīst nekādus kompromisus ne individuālā, ne sabiedriskā dzīvē. Viņš ir bargs tiesnesis, bet arī dziļi līdzjūtīgs cilvēks, sevišķi pret cietējiem. Viņa dvēselē ietrīcas dziļas stīgas, kad viņam izdodas sastapt „siltas sirdis pasaules ledū“. Še varam saskatīt tiešu kristiānisma principu ietekmi Saulietī. Bet Saulietim ir arī organiski tuva Latvijas daba, latviešu zemnieka sēta un darba tikums, latviešu māte, latviešu tautas tradīciju gaišie tēli, vispār senenie, gaišie latviešu dzīves pamatprincipi. Tā Saulietis ir apvienojis tos principus, kas iezīmējās jau tautiskās atmodas laikmetā. No šādas sintezes viedokļa saprotama arī reliģiskā noskaņa Saulieša

rakstos. Latvijas dabas klusums un kristīgās svētdienas miers, kad darbi nolikti pie malas, paceļ Saulieša dvēseli svētās jūsmās (Aiz sniega un tumsas, Ticīgais cilvēks etc.). No Jaunās derības pazīstamais Kristus tēls, skatīts īsta latvieša acīm, atplauksnās viņa dzijas darbos (Dzejolis Ziemas svētkos, Getzemanes dārzā, Golgata, Mums Barabu u. c.). Tomēr šīs un šīm līdzīgas reliģiskas noskaņas, būdamas pašas par sevi intīmi dziļas un trauslas, nepārsniedz ētisko izjūtu skaļos akordus.

Gandrīz tas pats, kas par Saulieti, jāsaka arī par Brigaderi, tikai Brigaderes reliģiski-ētisko noskaņu pamatā nav principu sinteze, bet ētoss. Savos bērnu dzīves tēlojumos Brigadere rāda bērnu ētosu. Tēlojumā Ganu diena mazā Annele izrādās vienlīdz atsaucīga uz dažādiem iespaidiem. Saulainajā vasaras rītā viņas dvēsele pilnīgi iekļaujas dabas simfoniņā, bet turpat māsas Liziņas dziesmu grāmata ar Pestītāja bildi ievada viņu citā izjūtu pasaulē. Brigadere raksta: „Annele saliek rokas un ilgi viņā (bildē) skatās. Skatās un jūt, ka kāpj viņā kā dedzinoši ūdeņi acīs, līdz kaklam, līdz pirkstu galiem.“ Tad Annele dzied: Ak kaut man tūkstoš mēles būtu. Tālāk teikts: „Anneles balsis iesāk viegli trīcēdama, gavilēs augdama, skrej pāri krācei zaļajā kalnā, pāri galotnēm zilajā debesī. Kā koklīte trīc Annele pati, līdz pirkstu galiem pieaugusi tūkstots balsīm, sirmais sils un papuves puķes un dzirkstošais debess plašums klausās viņas dziesmā, acis tai pieplūdušas karstu valgmi, viņa nedrīkst ne kustēt, ne atskatīties, viņa zina: Dievs stāv tai aiz muguras un skatās pāri plecam grāmatā ar zeltītājām lapām.“ Pēc šādas reliģiskas ekstazes Annele pusdienas laikā atrodas „Iršu dārza“ noslēpumaino burvību varā, kuŗas radījusi tautas fantazija, bet pēcpusdienas saules tveicē nogrimst dziļās pārdomās par cilvēku attiecībām. Bet kad darba diena izbeidzas ar negaisu, kas izbiedē Anneles ganāmo pulku, un pati viņa, krusas sasista, vakarā gul savā gultiņā, tad no viņas krūtīm izlaužas sāpju kļiedziens: „Nenoganīju, nenoganīju!“ Tā pienākuma apziņa, latviešu darba tikums, kas jau no mazām dienām iepotēts arī bērniem, triumfē pār visiem dienas pārdzīvojumiem.

Cits ētoss Brigaderes rakstos ir sievietes ētoss. Kad Mare, mīlestībā visu ziedodama, grūtākos uzdevumus veikdama, beidzot uzvar, tad viņa tam visam atrod tik vienu izskaidrojumu: „Es esmu sieviete!“ Līdzīgā kārtā sava ētosa vadītas, vairāk instinktīvi, kā

apzinīgi darbojas arī citas Brigaderes tēlotās sievietes, un no šāda viedokļa atrisināmas dažādas ētiskas noskaņas un problēmas, kas atrodamas Brigaderes rakstos. Gandrīz lieki būtu aizrādīt, ka Brigaderes ētosam ir nacionāls kolorīts. Tas ir ne tikai tautas dzīves pazīšanas, bet arī tautas tradīciju pētīšanas rezultāts (sal. Sprīdītis, Maija un Paija etc.). Šis kolorīts Brigaderes reliģiski-ētiskajam noskaņojumam, kas visumā paliek kristiānisma robežās, vēl vairāk uzspiež latvietības zīmogu, kā tas ir noticis Saulieša rakstos.

Kristīgi ētiskā dominante, kas saskatāma vēl Saulieša un Brigaderes rakstos, nepārvalda vairs visu latviešu literatūru aplūkojamā laikmetā. Tā sāk zaudēt savu nozīmi gan dzīvē, gan rakstos. Līdz ar to pacelas asāki iebildumi arī pret viņas komponenti, dogmatiski-konfesionālo reliģiskās dzīves pamatlīniju.

Kā viens no pirmajiem asā opozīcijā nostājas E. Veidenbaums. Še, piemēram, daži panti, kas raksturo šo opozīciju: „Tauta, tauta, gaišā latvju tauta, slavas lauriem vaiņagota tu! Brīvība no augšienes tev ļauta, centies izlietot šo brīvību!“ Tā pa laikrakstiem un ballēm klaigā; resni blēži tautai laimes sauc; tauki baznīckungi, lišķu vaigā, manās klāt un vēl jo vairāk kauc: „Latvji, latvji, dievbijīgu garu Dievs lai uztura ir turpmāk jums! Tad mums miers būs, tad vēl mūžu garu skaistā krēslībā būs zvejojums““ (kop. raksti 1907. g. izd., II 22). Citā vietā par mācītājiem Veidenbaums saka: „Un notiek, ka zaglis teic sprediķus: Tik pacieties, debesīs labāki būs!“ (24. l. p.). Par draudzes locekļiem teikts: „Bet ticīgo muļķu visvairāk ir radīts: tie galviņas nokaļ un pasakām tic. Uz ceļiem krīt tāds, kas sists top un badīts, un Dieviņam pateic, kad piekrāpj to cits““ (23. l. p.).

Mēs varētu atstāt šīs sarkastiskās tirādes bez ievēribas, ja tāds objektīvs tautas dzīves vērotājs un psihologs, kāds ir Blaumanis, neliecinātu, ka tautā ap šo laiku (90. gadi) tradicionālie reliģiski-ētiskie balsti sāk šķobīties.

Novelē Aizvien lillā tēlotais Tiltiņš dzērumā zaimo Dievu. Viņa biedrs Miets nedara to atklāti tikai tādēļ, ka ir bailīgāks un mānticīgāks par Tiltiņu. Pērkona negaisā (resp., Pazudušajā dēlā) tēlotais Krustiņš iet bojā tādēļ, ka nav vairs līdzsvara starp viņa fiziskajiem un garīgajiem spēkiem. Vecie tikumiskie balsti ir zaudēti: veclaiku puisis Ādams viņa acīs ir cilvēks, „pie kuŗa Dievs

pārskatījies, viņu par vīrieti radīdams“, tēva pamudinājums paņemt kādreiz dziesmu grāmatu vai bībeli rokā izliekas viņam par mēģinājumu „pataisīt viņu par vecu bābu“; cita garīga atbalsta Krustiņam tomēr nav: viņa prāts, griba un morāliskās jūtas palikušas neattīstītas. Raudupietei jāizvēlas starp bērnu un mīlāko. Mātes pienākuma apziņa ir par vāju, lai apslāpētu ilgas pēc personīgās laimes: viņa atļauj bērnam noslikt akā, lai iegūtu Kārli, un tā sagatavo savu bojā eju. Drāmā Indrāni Blaumanis rāda, ka visa veco laiku zemnieku sētas dzīve ar savu naturālo saimniecības veidu, patriarchālo kārtību, kristiānisma ietekmē izaudzinātiem tikumības principiem aiziet pagātnē, bet tās vietā nāk jauni laiki, kur ētiskie principi nav vairs stipri. Tieši reliģiskajiem jautājumiem Blaumanis piegriežas nepabeigtajā drāmā Dzīvais ūdens. Drāmas darbība gan pārceļta pagātnē, bet idejiskais saturs pieder tagadnei. Spriedums par svētnīcu un tās augstākajiem vadītājiem še ir ļoti bargs: svētnīcā notiek netaisnība, nežēlīga varmācība un ļaužu krāpšana.

Nav jādoma, ka Blaumanis pats būtu nostājies opozīcijā pret kristīgo baznīcu. Viņam, kā vēlāk redzēsīm, bija pārāk smalka nojauta par cilvēku reliģiskajām dvēseles kustībām, viņš apzinājās likteņa nenovēršamo varu, kas viņu noveda pie determinisma (sal. Aizvien lillā, dzejoli Nevar u. c.), viņš prata transcendences vietā, kad tā draudēja sabrukt, nostādīt immanenci (Mana ticība), viņš prata padoties arī Dieva prātam (nov. Viņa ceļi), viņš pazina ilgas pēc mūžīgās skaidrības un svētlaimes (Sestdienas vakars, Andara lūgšana, dzejolis Mana lūgšana). Arī ētikā Blaumaņa ideāli paliek arvienu šķīsti un cēli. Viņš pateicas Dievam, kas viņa dvēseles dziļākajos pamatos līcis „nepārvaramu riebumu pret visu netaisnu, greizu, netīru, pret darbu un darītāju, kas krēslu un tumsu meklē par segu“ (Mana lūgšana), viņš uzstāda sauli par savas ceļšānās vienīgo paraugu (Renatus). Trūkumi, kurus Blaumanis uzrāda reliģiski-ētiskajā dzīvē, tad arī kvalificējami vienīgi kā dzīves dokumenti, kas rāda, kā senākā reliģiski-ētiskā noskaņa tautā zūd.

Noteikti pret reliģiju ir uzstājusies latviešu rakstniecībā vienīgi tā rakstnieku grupa, kas nostājās uz dialektiskā materiālisma viedokļa. Pēc šīs grupas uzskatiem reliģija ir viens no tiem ideoloģijas veidiem, kas pieder jau pārdzīvotam saimnieciskās un sabiedriskās iekārtas laikmetam. Pie reliģijas turas vēl tikai tumšie, neizglītotie cilvēki, vai arī reliģiju savā labā izmanto gan atsevišķas

personas, gan arī veselās aprindas un šķiras, lai aizkavētu progresu, paturētu, cik ilgi iespējams, novecojušās dzīves formas, vai vienkārši krāptu vientiesīgos ļaudis, iegūstot no tam kādu materiālu labumu. Lai visu to novērstu, reliģija ir izskaužama. Šādi uzskati noveda ne tikai pie ateisma, bet arī pie cīņas pret reliģiju. Visasāka šī cīņa bija lielo revolūciju laikmetos. Bet arī citos laikos minētā literātu grupa ir centusies gan runās, gan rakstos diskreditēt baznīcu, mācītājus, reliģijas mācību etc. Tas noticis lielāko tiesu dažādos periodiskos izdevumos un atsevišķās brošūrās, bet arī daiļliteratūrā šis virziens nav svešs (sal., piem., A. Upīša Stāsti par mācītājiem). Šādas reliģijas graušanas sekas bija tās, ka daļa latviešu tautas palika bez svētnīcas un iestīga seklā racionālismā un materiālismā.

Kristīgo ētiku jaunākajā latviešu rakstniecībā lielā mērā atvieto filozofiskā ētika. Še intereses centrā nav vairs kristīgais cilvēks, bet cilvēks vispār. To redzam jau pie Veidenbauma. Vēstulē brālim viņš raksta: „Vai pastāv kāda augstāka vara, kas mūs pār-rauga un kas mums pavēl savus pienākumus izpildīt, tas ir veltīgs un nevajadzīgs jautājums, jo arī bez tādas augstākas varas mūsu pašu jūtas, mūsu pašu prāts mūs piespiež darīt savus pienākumus.“ (op. cit. I 55). Par dzīves vērtību viņš saka: „Īss gan izrādās dzī-vības sprīdis, tuvu ir kopā — šūpulis, kaps; tomēr no svāra ir katrs brīdis, dzīve ir laba, ja mērķis ir labs“ (turp. II 31). Veidenbauma studiju biedrs A. Dauge saka par Veidenbaumu: „Ko Veidenbaums darīja, runāja, rakstīja — viss tas plūda iz viena avota, viss bija vienu domu un jūtu izpaudums, visā mājāja viena liela ideja: Cilvēka individuālībai ir absolūta, mūžīga vērtība un viņai jādod pilnīga brīvība, lai tā varētu augt un attīstīties pēc saviem pašu likumiem“ (turp. I 76). Arī daži citi rakstnieki iet šinī virzienā. E. Treumanis saka: „Ir tikai vienas debesis: tās, ko tu pats sev uzcēlis caur cī-nām, šaubām, sāpēm“ (Vientulībā 8). Šī sāpju un līdzjūtības dzej-nieka reliģiski-ētiskos uzskatus vislabāk raksturo sekošais pantīņš: „Jūsu Dievs mīt baznīcā, mīl viņš puļa miera ostu. Man viņš škie-tas asarā, kuŗa plūst par ļaužu postu kaut kur klusā kaktīnā“ (Jau-nas dzejas). Arī Aspazija savās drāmās sniedz ētiskā individuā-lisma paraugus. Šis virziens, Nīcses un skandināviešu rakstnieku atbalstīts, diezgan dziļi iesakņojies jaunākajā latviešu literatūrā. Krustojoties ar reliģiskās immanences jēdzienu, viņš ir veidojis antrōpocentrisko reliģijas izpratni. Bet tā ka viņš atrodas vairāk

filozofiskā nekā reliģiskā plāksnē, tad par reliģiski-ētisko noskaņu dominanti jaunāko laiku literātūrā nav uzskatāms.

Attīstības gaita ir novedusi pie tā, ka mūsu literātūras jaunākajā laikmetā par reliģiski-ētisko noskaņu dominanti ir kļuvusi subjektīvā reliģiskā pieredze. Pēc atbrīvošanās no dogmatiski-konfesionālajiem spaidiem mūsu rakstnieki nav kavējušies parādīt savos darbos dziļus un skaistus reliģisko noskaņu momentus. Pēc satura šē atrodam gan subjektīvi psiholoģiskos, gan objektīvi transcendentālos elementus.

Skaistus subjektīvās reliģiozitātes piemērus atrodam mūsu jaunākās literātūras vecākās rakstnieku paaudzes darbos gan personīgu pārdzīvojumu, gan objektīvu tēlojumu veidā.

Tas pats Veidenbaums, kas, kā redzējām, naidīgi uzstājās pret kristīgo baznīcu, pie Ziemas svētku eglītes izsaucas: „Rau, svētku eglīte tik koši, tik mīlīgi, tik gaiši spīd, un debešķīgais prieks un spožums ikviena sirdī lejup slīd“ (turp., II 29).

Blaumanis liek dažiem saviem varoņiem pārdzīvot reliģiskās izjūtas. Andriksons (nov. Andriksons) aizdedzina kunga mežu. Mežā nokļīduši Andriksona bērni, un Andriksons ir pārliecināts, ka viņš sadedzinājis pats savus bērnus. Kad kungs viņam atrastos bērnus atdod, tad viņš atklāj savu noziegumu. Blaumanis raksta: „Bet svētlaimīgāko jūtu pārmērs necieta nekāda ierobežojuma caur prātu; ne pie kā vairs saistīta, gluži brīva gribēja būt viņa dvēsele, brīva, tīra, pestīta no nedarbu grūtā noslēpuma! Sodu par savu vainu Andriksons šai acumirkli būtu saņēmis kā baudījumu.“ Šis atzišanās motīvācija skaidrāki kā teorētiskie definējumi rāda, kas ir grēka apziņa un atpestīšanas nepieciešamība.

Atpestīšanas ilgas Blaumanis rādījis Bungatiņa personā (Sestdienas vakars). Bungatiņš stāv uz dzīvības un nāves robežas. Še ilgas pēc tīrības, pēc sestdienas vakara pirts viņa apziņā pāriet ilgās pēc svētuma. Kaut gan nav neviena, kas pamesto pagasta nabagu aizvestu uz pirti, tomēr viņš šķīstīts un apskaidrots ieiet mūžībā pie pasaku vecīša skaidrā tēla sāniem, kas bijis viņa „labākais draugs no jaunības dienām“. Atpestīšanas gaviles dzirdamas Bungatiņa pēdējos vārdos: „... pie labākā drauga... tīrs... tīrs...“

Īstu sirds ticību viņas skaidrībā un ekstatiskā strāvojumā redzam Kalvja personā (Dzīvais ūdens). Nav Kalvja vaina, ka viņa ticība tiek saduļkota. Toties drāmatiski spēcīgs ir nepabeigtās drā-

mas pēdējais skats, kur Kalvis, atklādams ļaužu krāpšanu, grib cirst zemē svētā ūdens trauku, miroņa galvas kausu. Tas ir ticības varoņu un reformātu ētoss, kas prasa absolūtu skaidrību un patiesību bez kompromisiem, kas gatavi sadragāt reliģijas čaulu, ja saturs nav īsts.

Tuvu Blaumanim, bet vairāk objektīvi transcendentā plāksnē stāv L. Bērziņš. Kā Blaumanim, arī Bērziņam ir ass vērotāja skats, kas atrod reliģiskos dziļumus dzīves ikdienišķajās parādībās. Viņš liek arājam pārdzīvot reliģiskās atklāsmes brīnumu pirmo vagu dzenot (Tu Dievu zeme skaistākā, krāj. Pie Svētavota, 15) un vispār savās darba gaitās (Arājs, turp. 17). Viņš saskata Dieva godību visā radībā, pat mazajā spīduļa tārpiņā (Tārpiņa godība, turp. 43). Vērojot dzīves plašo straumi, dzejnieka dvēsele atplaukst dziļā reliģiskā pašāvēībā un apskaidrībā: „Tu nebēdā, vai saule lec vai riet, nav dzīves straumei sākuma, nav gala; kad gaismas Dievs pār tavu galvu iet, ar mieru ņem tos starus, ko viņš dala“ (Vakars, turp. 33). Bērziņa reliģiskajam skatījumam ir kristīgi-latviska noskaņa. Viņa dziesmas pēc satura un stila tik lielā mērā tuvojas baznīcas dziesmām, ka liela daļa no tām ir uzņemta baznīcas dziesmu grāmatā (sal. krāj. Svētrīta skaņas, 1928).

Ar dziļu reliģisku intuīciju kristīgā garā raksta savas dziesmas Aug. Briedis (k. Dvēseles noskaņas). Arī tās domātas kulta vajadzībām, kas redzams no tam, ka tām pieliktas baznīcas dziesmu melodijas.

Bagātu subjektīvās reliģiozītātes materiālu atrodam Poruka darbos. Vispirms atzīmējamas reliģiskās noskaņas Poruka lirikā. Bezgala maigas un trauslas ir bērna reliģiskās izjūtas, kas izpaužas dažos dzejoļos (Balts sniedzīņš snieg uz skujiņām, Karmenītes lūgšana). Še nav vēl nekādas refleksijas, ir tikai skaidra un viegla bērna ticība, kas mirdz kā rāsas pērle saules staros. Pie šādām nereflektējošām noskaņām pieskaitāms arī Poruka ticības apliecinājums Es ticu, ka ir debesis. No svētajiem stāstiem Poruku ir saistījuši Ziemassvētku notikumi (cikls Ziemassvētkos) un Golgata (Brītiņš uz Golgatas). Arī še Poruks atskatās uz bērnu dienām, bet bērna ticības nereflektējošā viegluma še vairs nav, — tā vietā smagas pārdomas, nemiers ar dzīvi, sirdsdedze. Tā pāršalc reliģisko noskaņu tādā mērā, ka šo darbu pamattonis kļūst vairāk ētisks kā reliģisks. Turpretim, kur smagums, kas sakrāties dzej-

nieku dvēselē saistās ar paša dzejnieka reliģiskajām ilgām, dzirdam atkal pilniskanīgu reliģisku akordu. Tādi dzejoļi ir Krusts, Ar māti pie baznīcas. Tradicionālā kristiānisma reliģiskās vērtības, krusts, baznīca, šie top par sāpēs izmociņās dvēseles patvērumu. Poruks pazīst aso kontrastu starp pasauli, kur dvēsele nīkst, un debess telpām, kur atvīz jauna dzīve (Es zinu, cik tam debess dārga, Uz augšu). Dvēsele ilgojas jaunas dzīves, mīlestība ir tā vara, kas dvēseli ceļ uz augšu.

Arī Poruka stāstos un tēlojumos daudz reliģiski-ētisku motīvu un noskaņu. Cik brīnišķīgi tēlots lūgšanas brīdis brāļu draudzes saiešanu namā! — „Vējš šalc pa tuvējo birzi, un baltī, cēli padebeši plūst pa gaisiem. Dārziņa žogi dreb saules spīdumā. Un žēla dziesma, it kā tā paceltos iz asaru jūras, trīcoši, lēni izplūst brīvās ziedoņa ārēs. Te piepeši viņa apklus. Savāds brīnišķīgs klusums iestājas. Es zinu: tā ir lūgšana: „Piedod mums mūsu parādus...“ (Iz maniem bērniības laikiem). Līdzīga noskaņa ir Zalkšņu tēva vakara lūgšanā, kur Firekera dziesmā: Jau zvaigznes spīd kā zelts! Es arī tāds skaidrs būšu, kad es no zemes kļūšu pie Dieva debess godā celts, — paceļ visus klātesošos garīgās apskaidrības pasaulē (Sirdsšķīsti ļaudis). Mistiski dziļas ir svētvakara zvana skaņas. Tās ievada cilvēku tanī klusumā, kur aprimst visi dienas trokšņi un atslēdzas mūžības vārti (Pērļu zvejnieks). Mēs dzirdam arī, kā Beethovenā dziesma Svētā nakts, ak izlej tu... paceļ stāsta Pērļu zvejnieks varoni Vairogu pāri pasaulīgajiem mīlestības priekiem un māca mīlēt mūžīgo, kā ērgelnieks Lamberts savā Cecīlijas slavas dziesmā daļā saskaņā atslēdz un glōrificē „kontrastu un pretekļu“ pasauli un, ielikdams šai saskaņā visu savu dvēseli, ieiet mūžībā, ka vienkāršais darba vīrs Krišjānis, glabādams sevī skaidrības ilgas, visu mūžu tiecas pacelties pāri par savu pelēko apkārtni un nāves brīdī izsaka savu pēdējo vēlēšanos, lai viņu pēc nāves tērtu baltajās drānās. No kādiem kontrastiem un kādām dziļām cīņām paša dzejnieka dzīvē izaugušas šādas reliģiski-ētiskas noskaņas, redzam tēlojumā Dzimtenē, kur stāsta, kādā izmisumā un savas vainas apziņā autors izstiepj rokas pret savas dzimtenes balto baznīcas torni un pēc ilgas maldīšanās pa svešatni šie atrod mieru. Šādi un līdzīgi tēlojumi, kādus Poruka rakstos sastopam diezgan bieži, atklāj mums reliģisko izjūtu vibrāciju visdažādākās niansēs.

Arī reliģiskās pieredzes transcendentajam saturam Poruka

rakstos liela nozīme. Raksturīgs ir dzejas darbs Nebijušais un divi vientuļi. Poruks raksta: „Kas visu var aptvert, tas visu mīl; kas visu mīl — tas ir Dievs! Kas visu var postīt, tas visu ienīd, kas visu ienīd, tas ir Sātāns! Šie divi vientuļi ir mani ideāli, un trešais, mans augstākais ideāls, ir Nebijušais.“ Šis Nebijušais kā augstākā sinteze apvieno pretstatus, Dieva un Sātāna valstību. — „Kā zibens viņš mēroja mūžīgās telpas un, izplezdams bezgalībā savus spārnus, viņš centās atšķirt savu dzidro skaidrību no abu vientuļu pasaules drūmajām telpām, kur pār visu smok soda un nicības dvaša.“ — Tālāk Poruks saka: „Pēc šīs parādības mana dvēsele slavē Nebijušo. Viņa atspīgst skaidrībā, kuŗai tā pieklūst tik domām.“ Rodas ticība, ka Nebijušais kļūs par patiesību. No šīs ticības izraisās himniskais dziesmas noslēgums: „Topi, roņies, īstā dzīvība, Celies, austi, svētais miera rīts! Miers un dzīvība ir brālis — māsa! Nebijušais parādās savā godībā! Brīnums, ja — brīnums lai nāk pār mums visiem!“

Poruka Nebijušais pieder tai pasaulei, kuŗai, kā viņš pats saka, var „pieklūt tik domām“. Poruka rakstos šai pasaulei ir vēl dažādi tēlojoši un paskaidrojoši apzīmējumi. Tā ir „garu valsts, kuŗa vairs necenšas un nemaldās, bet savu mērķi sasniegusi, cilvēkam nepazīstamā baudīšanā dzīvo“ (Pērļu zvejnieks), tā ir „augstāka pasaule“, kur valda īsta mīlestība, kur „ir miesas nāve vai šķiršanās no visa, kas cilvēku saista pie ļaunuma, tā ir „cita pasaule, kur „viss saskan, it kā viss būtu milzīga simfonijs, kur katrs līdzī spēlē“, tā ir „dievības mītne, nirvāna — nebūtības dzelme!“ (turp.), tā ir „svētie lauki“, kuŗi cilvēkam atdarās lūgšanā (Gulētāja), tā ir „gara augstumi“ pie Dieva tēva, kur „valda mūžīgs miers, patiesība un dzīvība“ (Viesis). Šādus apzīmējumus Poruka rakstos varētu sameklēt vēl vairāk, bet visi tie izsaka to pašu. Teorētiski šo Poruka ideālo pasauli varētu apzīmēt par īpatnēju sakausējumu no platoniskā un kristīgā ideālisma, kā to dara P. Dāle (Poruks kā domātājs, krāj. Garīgo vērtību problēmas, 1936). Bet Poruks nebija teoretīķis: viņam svarīgāka ir praktiskā puse. Kādā pielikumā pie dzejoļa Nebijušais un divi vientuļi viņš saka: „... tikai no idejas par Nebijušo var celties kaislīgas tirzas par esošo.“ Šī praktiskā konsekvence jāņem vērā tam, kas grib pareizi saprast un novērtēt Poruka reliģiski-ētiskos uzskatus un viņa tēlotos varoņus. Cilvēkam, pēc Poruka domām, ir tikai tik daudz vērtības, cik lielā mērā viņš

pieder augstākai pārempīriskai gara pasaulei, kas nosaka arī cilvēka raksturu un darbību. Tā Poruka ideālie varoņi top par gara varoņiem, tā Poruks interpretē un attaisno ap. Pāvila uzskatu, ka „vājībā ir spēks“ (Hernhūtieši u. c.). Ideālam pretim nostādītā empīriskā pasaule ir nevērtīga, tai jāiet bojā. Poruks attaisno Napoleonu, tādēļ ka tas „vicinājis savu zobenu pret mierā snaudošo cilvēci“ (Napoleona nāve); viņš Nīči iaved debesīs nemirstīgo pulkā, tādēļ ka viņš ir bijis kaŗotājs, ka viņš kā pērkons „iespeŗ stiprajos ozolos, viņš sadedzina staltos melu namus, pārvērdams tos pelnos un dūmos“ (Nemirstīgie, Viesis). Par visu augstāk stāv patiesība. Poruks liek Baironam mutē vārdus: „Kuŗš Cilvēka dēlam pretojas patiesības pēc, tas tomēŗ tiek apskaidrots“ (Nemirstīgie). Viņš attaisno Aleksandras personā (Hernhūtieši) arī Vakareiropas kultūras trauksmi materiālās un tehniskās kultūras laukā (sal. Gētes Faus-tu). Tai blakus nostādīta austrumnieciskā mistika Hernhūtiešos tēlotās Anniņas personā. Bet augstu pāri par visām diferencēm kā sintezētāja vienība paceļas ideāls. Poruks raksta: „Tālumā uz augstas klints, jums grēcīgiem nepieejama, atrodas pils Monsalvāta. Kas dzenas mūŗīgi pēc patiesības, tas tur beidzot nokļūst un bauda neizsakāmu laimi, atpestīts no kaislībām, ja tas nav zvēŗējis pasaulīgiem daiļumiem mūŗīgu uzticību“ (Parsifals). Ir skaidri, ka Poruka uzskatos šis ideāls identificējas ar kristīgo debesu valstību.

Poruks ir tipiskākais no tiem latvieŗu rakstniekiem, kas tanī laikā, kad latvieŗi atradās dažādu pasaules uzskatu mījkrēslī, ir tiekuŗies pēc reliģiski-ētisko atziņu sintezes. Blakus Porukam stāv Rainis, kas, gan pa citiem ceļiem iedams, tomēŗ nonāk gandrīz pie tiem pašiem sintēzes rezultātiem, pie kuŗiem nonācis Poruks.

Rainis atšķiras no Poruka ar to, ka viņš pēc saviem ētiskajiem uzskatiem ir evolūcionists. Šo savu pozīciju Rainis izsaka gleznā: „Lokos atpakaļ rit laiki, bet it loks uz augŗu aizved“ (Ave sol X). Rainim nav tik svarīgs šis spirālveidīgās attīstības līnijas absolūtais sākums un beigas, bet gan pati kustība „uz augŗu“, kas domāta pēc Hēgeļa dialektiskās attīstības schēmas (teze, antiteze, sinteze). Rainis tad arī uzsver pašas kustības nepiecieŗamību un nepārtrauktību (Gals un sākums). Vai „loks vedis uz augŗu“, tas atkarājas no kustības satura skaidrības un cilvēku ētiskajām īpaŗībām. Še parādās Raiņa ētiskās prasības, kas izraisās gan no senajām latvieŗu tradīcijām, gan no vispārcilvēcīgās ētikas principiem. Seno tradīciju

spēku mēs izjūtam tēva Lielvārda novēlējumā dēlam Lāčplēsim (Uguns un nakts I cēl.): „Esi tikls, dēls, un klausī manus padomus, tie labi. No liktens lemts, — tā teica vaidelots, kas tevi mežā rastu atnesa, — tev karot būs pret visu ļaunumu, vai naidnieks rietumos vai austrumos. Mums dzimtu kungu nav, mēs paši vēlam sev mierā soģus, kaŗā vadoņus, bet pārāks nav neviens par otru; Tas mūsu spēks. — Eļ, sargi Latviju un pacel viņu citu zemju starpā. Bet cieti turies tēvu ierašā, mēs arāji, tas arī mūsu spēks.“ Augstas ētiskas prasības ar vispārcilvēcīgu raksturu tiek uzstādītas tam, kas grib uzjāt stikla kalnā un novest princesīti, „ļaužu laimīti“ (Zelta zirgs). Kad Antiņš prasa nabagam — Baltajam tēvam, kuŗš darbu izdaris, tad dabū atbildi: „Kuŗš tik skaidrs būs kā saule, kuŗš tik mīlīgs būs kā saule, kuŗš tik stiprs būs kā saule.“ Kad Antiņš jautā, kuŗš līdzīgs būtu saulei, tad nabags saka: „Kuŗš spēj atdot sevi visu.“ Antiņam tas vēlāk jāievēro: arī viņš spēj uzjāt stikla kalnā tik tad, kad viņa personīgās laimes ilgas apkļus, kad viņš „domā tik par augsto tāli“. Ziedošanās ideja, kas še iezīmēta, arī citos darbos stipri uzsvērtā (Indulis un Ārija, Jāzeps un viņa brāļi u. c.).

Izšķirējs Raiņa uzskatos tomēr ir tas, ka visi Raiņa ideālie varoņi pēc būtības ir saules varoņi, kas pieder augstākai pārempīriskai pasaulei. Pretstats starp tagadni un nākotni Raiņa darbos ir tas pats, kas Poruka darbos starp empīrisko un ideālo pasauli. Raiņa augstākā pasaule tāpat ir gara pasaule. Mintauts (Indulis un Ārija) saka Indulim: „Par mani lielāks, Indul, tev ir gars, tik nav tavs gars šīs saules un šī laika. Mans spēks no naida nāk un tavs no mīlas; tavs tevi nāvē ved, mans mani dzīvē.“ Vadītājs spēks šai augstākajā pasaulē ir mīlestība. Indulis mirdams pravieto: „Vēl simtus gadus būs starp jums tik naži. Tik mīla vieno: tā tik nāvē vēli.“ Naidis šķīŗ tagadnē, mīla vienos nākotnē. Vēl soli tālāk: Jāzepam, kas savas neskaidrās rīcības dēļ pret brāļiem ir aptraipījies, ir jāiet meklēt „lielo taisnību“, visu vienotāju taisnību, „kas salauz pasaul's balstus“. Šie pasaules balsti ir empīriskās dzīves pretstati, gaišsaišumšais, labais-ļauņais, naidis-mīlestība etc. Jāzēpa „lielā taisnība“ vairs neieder šinīs rāmjos, tā „atjauno mūŗību“. Jāzēps saka: „Tur nebūs sienas vairs starp es un cits, starp — taisns, netaisns, starp — būt un nebūt. — Un tad es atnākšu jums atdot sauli.“ Pasaule, kuŗā ieiet Raiņa Jāzēps, ir tā pati, kuŗā mīt Poruka Nebijušais. No

šejienes nāk cilvēces atpestīšana. Tā šī pasaule nav vienkāršs izdomājums, bet intuitīvi nojausts, katēgorisks cilvēcīgas dzīves iepriekšnoteikums. Ticība šādai pasaulei ir reliģiski apgarota, tā modina cilvēkā visas reliģisko jūtu noskaņas, viņa labākos spēkus, viņa varonību cīņā par atjaunotu dzīvi.

Trešais lielais dzejnieks, kuŗa darbos atrodam daudz reliģiski-ētisku noskaņu, ir Fricis Bārda. ar Bārdas reliģiski-ētiskajiem uzskatiem diezgan daudz rakstīts. Arī Bārda pats savus reliģiskos uzskatus izteicis rakstā Domas par reliģiju (Izgl. Min. Mēnešr., 1920 II). Bārdu mēdz saukt par panteistu vai, noteiktāki apzīmējot, par panenteistu. Bārdas darbos tiešām atrodam daudz vietu, kas to applicina. Viņš atradis brīnišķīgu Dieva apzīmējumu: Dzīvības Koks (Dziesmas un lūgšanas Dzīvības Kokam). Izmantojot šo gleznaino priekšstatu, viņam viegli rādīt, ka viss, kas ir, ir Dievā un caur Dievu (dz. Dzīvības kokam). Tālākā šī uzskata konsekvence ir universāla dievatklāsmē: „Es ilgi meklēju un minēju, kur esi tu? kur esi aplēpies, mans Dievs? Bet nu vēl ilgāk meklēju es jau, mans Dievs, kur tevis nav.“ Galīgā atziņa: „... nav lietas, kuŗā tevis nebūtu.“ Šāda atziņa rada ārkārtīgi smalkjūtīgu pieeju visām lietām dabā. Še viss top svarīgs un nozīmīgs (Mana dziesma, Izirusi dvēsele, Lūgšana u. c.). Bārda pazīst arī cilvēka dvēseles dziļākās, intimākās reliģiskās kustības. Distances apziņa starp Dievu un cilvēku, kā arī kreatūras izjūtas pret radītāju attēlotas vismazākā Dzīvības koka pumpurīša attiecībās pret visu Dzīvības koku, tāpat arī mūžīgās gaismas fascinētājs spēks. Bārda zina skumju un sāpju nozīmi (Gars un sāpes, Atgriešanās), dzīvi tēlo cilvēka dvēseles trīsas mūžības priekšā (Skaidu spilvens u. c.) un citas reliģiskas noskaņas. Šinīs noskaņās reliģiskais vienmēr dominē pār ētisko. Bārdas reliģisko uzskatu dinamika slēpjas laicīgā un mūžīgā sintezē. Cilvēks atrodas uz robežas starp laicīgo un mūžīgo, piederēdams tiklab vienam kā otram (Zemes dēls). Bet Bārda, kā redzējām, nenicina laicīgo, tādēļ ka arī tur atklājas Dievs. Tādēļ viņa sinteze aprobežojas ar visa esošā saskaņošanu vienā lielā dzīvības simfoniā. Te reālais izgaist sapnī, bet sapnis top par „tiešu tēlu“ un atpestītāju no nāves (Sapņotājs pāžs). Nosvēršanās uz laicīgā vai mūžīgā pusi ir tikai plūdi un atplūdi lielajā dzīvības okeanā. Šādas maiņas tikpat dabīgas kā dienas un nakts secība: dienai pieder zemes ziedi, kas „brīžam šķiet pēdējs un viss“, naktij mūžības

ilgas (Zemes dēls); zvaigznē iemīloties, dvēsele kļūst „slima“, un cilvēks rokām izstieptām, „kā tverot kaut ko tuvu“, kāpj „bezglības svešās brīnumsfairās“, bet rokas slīd lejup, un karstā piere kļaujas pie mitrās zemes (Elegija). Mūžības „zilā dzidre“ top gan par apskaidrības vietu, kur cilvēks nonāk „kluss un šķīsts“, kur „paradīzes ziedi birst uz seju“ (Lielā vientulība), bet viņa neiegūst tādu katēgoriska imperatīva nozīmi, kādu atrodam pie Poruka un Raiņa, un tādēļ neprasa laicīgā pārveidošanu pēc mūžības prasībām. Bārda tad arī kvalificējams kā reliģiskās saskaņas dzejnieks, kas pretstatos izmocītai cilvēka dvēselei nes mieru. Bārdas reliģijā izcilā vietā stāv reliģiskais pārdzīvojums, ētika paliek otrā vietā, bet dogmatiski-konfesionālā līnija pavisam ignorēta.

Māc. D. K. Freudenfelds

Lutera attīstības problēma līdz 1517. g. jaunākajā teoloģijas literatūrā

Literatūra par Luteru ir plaša. Tāda sevišķi ievērojama personība, kāda bija un ir L., saista nevien protestantu, bet arī katoļu pētniekus. Sevišķi interesants ir jautājums: Kā L. tapis par reformatoru, kā viņš iekšēji attīstījies no pasaulnieka līdz garīdzniekam un līdz reformatoram? Te nu uzmanīgi jāapskata L. klosterā dzīve. Par to pētnieki ir dažādās domās. Jaunāko laiku pētījumu atziņas šai jautājumā ir citādas, nekā tās bija līdz šim. Par L. klosterā dzīvi un iekšējo attīstību sniedz mums vērtīgus materiālus Šuberts, Valters, Foigts, Strake, Bēmers, Millers, Holls, Šēls un c. Interesants mums Millers, kas kā mūks un teologs gājis par to pašu izglītības ceļu kā L. un tāpēc spēj uz paša piedzīvojumu pamata šo L. attīstības posmu rādīt jaunā gaismā un izcelt to, kas līdz šim bijis nepazīstams. Ar atzinību minami arī Oto Šēla pētījumi par L., kas savos rezultātos atšķiras no līdz šim pazīstamajiem datiem par L. klosterā dzīvi.

Uz kā pamatojas līdzšinējie pētījumi par L. iekšējo attīstību? Melanchtons sarakstījis drīz pēc L. nāves īsu L. biogrāfiju, kurā viņš tēlo arī L. klosterā dzīvi. Par L. liecinā-

jis arī tā skolnieks un kādu laiku arī tā pansionārs *M a t e z i j s* (*Mathesius*). Bez tam mums uzrakstītas *L. galda runas*, un *L.* pats liecinājis par sevi *s a v o s r a k s t o s*. Tomēr visiem šiem dokumentiem nav primāra, bet nereti gan sekundāru avotu vērtība. Jaunlaiku pētnieks neuzskata vairs *Melanchtonu* un *Mateziju* par drošiem avotiem. Var pierādīt, ka viņu *Lutera* tēlojumi ne vienmēr saietas ar patiesību. *Lutera galda runas* arī nav *L.* paša uzrakstītas, un uzrakstītāji daudzkārt ielikuši *L.* runās savas domas, vēlāk lāgā neatcerēdamies *L.* teikto. Arī *L.* rakstus, kas uzrakstīti pēc 1530. g., nevar uzskatīt (pēc *O. Šēla* domām) par primāriem avotiem, jo *L.* pats tos nav uzrakstījis. Tā mums jārevidē savi uzskati par *L.* klostera dzīvi, un jāatmet dažs labs iemīlots *L.* teikums. Piem., vārdus, ko *L.* esot teicis vēlāk — ka viņš būtu prātu zaudējis, ja būtu ilgāk klosterī palicis — viņš nekad neesot teicis (tā *O. Šēls*). Tā vietā ievērosim kādu citu teikumu, ko *L.* gan teicis savu kopotu rakstu pirmā sējuma priekšvārdos (1545. g.) — ka viņš vēlētos, lai viņa raksti taptu aizmirsti kā mazvērtīgi, lai dotu vietu labākajiem, piem., *Melanchtona* rakstiem. *L.* savus rakstus nav mīlējis, citus turējis par labākiem. Lai varētu *Lutera* pareizi pazīt, vēsturniekiem jāievēro *L.* lekciju un sprediķu uzrakstījumi, ko izdarījuši viņa klausītāji. Šie uzrakstījumi atšķiras no iespīestajiem rakstiem. *L.* sprediķus stenografējis *Vitenbergas* mācītājs *Rēriers* (*Rörer*). Atrasti arī *L.* lekciju uzrakstījumi.

Lai varētu gūt pareizu skatu uz *L.* dzīvi un attīstību klosterī, vēsturnieks nedrīkst iet garām tā laika katoļu literatūrai, to neievērodams. Tas noticis, un tāpēc *Denifle* tiesība skarbi pārmet protestantu pētniekiem, ka tie esot *Lutera* klosterī iestāšanās motīvu viltojuši. *L.* laika katoļu literatūra rāda mums *L.* klosterī citādā gaismā, nekā parasti mēdz viņu iedomāties. Ir tagad iespējams rādīt *L.* dzīvi un darbus klosterī visu dienu, no rīta līdz vakaram.

Kāpēc *L.* iestājās klosterī pēc zināmā pērkona negaisa pie *Stoternheimas* sādžas? Mēdz domāt, ka *L.* bija iekšēji satricinājusi grēku sajūta, un viņš gribējis klosterī panākt grēku piedošanu un Dieva žēlastību. Bet *Denifle* pareizi aizrāda, ka neviens katolis neiestājoties klosterī, lai

dabūtu grēku piedošanu, bet gan lai panāktu kristīgu pilnību. Grēku piedošanu dabūjot katrs grēku sūdzības sakrāmentā. Klosterī iestāšanās sekas neesot grēku piedošana. Tāpēc arī L. nebūs gribējis to panākt, kad viņš iestājās Erfurtas augu-
stiņu klosterī, bet gan kristīgu pilnību, lai varētu pastāvēt viņā
saulē Dieva priekšā. Un tā stāv arī augustiņu nosacījumos, ka
mūku dzīves mērķis esot sasniegt kristīgu pilnību. L. 1521. g.
pats izteicis savas grāmatas „Par klostera solījumiem”
priekšvārdos, ka viņš ne labprāt tapis par mūku, ka
viņš uzņēmies mūku dzīvi kā nastu. Viņš esot iestājies klo-
sterī tāpēc, ka viņš zināmā pārkonā nāves bailēs esot devis
šādu solījumu, ko neesot gribējis lauzt. Tāpēc nepareizi līdz-
šinējie uzskati, ka L. klosterī ļoti nospiedusi grēku sajūta, ka
viņš ļoti mocījies zem šīs nastas. Šie uzskati cēlušies no Me-
lanchtona L. biografijas, kurā Melanchtons raksta, ka L. pir-
majos klostera dzīves gados esot nonācis pie izmisuma bezdi-
bena malas. L. gan izteicies sava mūža pēdējo gadu sprediķos
un priekšlasījumos drūmi par savu klostera dzīvi. Sprotams,
ka atrodoties pavisam citādos dzīves apstākļos, Luteram mū-
ža beigās klostera dzīve ar savām gavēšanām, dievlūgšanām,
salšanu nekurinātajā klostera istabīnā u. t. t. izlikās par istām
mokām, un šie viņa 15 klostera dzīves gadi par velti pa-
vadītu laiku bez iekšējās vērtības. Šo materiālu nu izlietojuši
L. biografijas sarakstītāji, kas tēlojuši L. klostera dzīvi jo tum-
šās krāsās. L. esot mocījies grēku sajūtā, bijis mazasinīgs,
novājējis, drūms, izmisis, nevarējis gulēt, viņu mocījusi bailu
sajūta etc. Jaunlaiku kritika skatās pavisam citādi uz L.
klosterī. Tas bijis vesels miesā ar veselīgiem nerviem. To
sirdsmieru, ko L. meklējis klosterī, viņš arī atradis. Viņam
patikusi klostera dzīve. Tās pašreizējās pilnā darbība ne-
susi viņam apmierinājumu. Kas svētā Augustīna no-
sacījumus pilda, tam nav jābīstas no Dieva,
tas var pastāvēt tā priekšā. Tam ticējis arī L. un tā šie divi
pirmie gadi klosterī (no 1505.—07. g.) L-u apmierinājuši, ve-
duši to uz priekšu katoļu dievbijībā.

Bet nu jautāsim: kāpēc katolisms kā reliģija nav spējis
turēt L-u? Kāpēc L-am vajadzēja iekšēji sabrukt? — Ja gri-
bam izdarīt kādu iegriezumu L-a dzīvē, tad mums tas jādara

1507. g. Šī gada 4. aprīlī L-u iesvētīja par priesteri, un C a n t a t e — svētdienā. 2. maijā L-am vajadzēja lasīt pirmo reiz mišu. Tāda jaunā priesterā pirmā miša ir sevišķi svinīgs atgadījums, kurā tiek ielūgti jaunā priesterā tuvinieki. Šai svinīgā aktā L. bija ielūdzis savu tēvu, kas arī bija atbraucis, pirmo reizi pēc dēla iestāšanās klosterī stādamies ar viņu sakarā. Pa transsubstanciācijas aktu, kad elementi pārvēršas Kristus miesā un asinīs, baznīcā jāvalda dziļam klusumam. Draudze klusē, un priesteris klusu lūdz priekšā rakstītās lūgšanas. Tas ir galvenais moments mišas sakrāmentā. L. apstājās lūgšanā un gribēja iet no altāra prom. Tikai priors, kas stāvēja tuvumā, piedabūja L-u atgriezties pie altāra. Jaunā priesterā pirmās mišas laikā stāv vienmēr tuvumā kāds asistents. Tā apziņa, ka priesteris kā grēcinieks tagad drīkst nākt svētā Dieva vaiga priekšā, ir dažu labu jaunu priesteri piespiedusi mišā apstāties un mēģināt atkāpties. Tāpēc bija nepieciešams asistents. Transsubstanciācija ir neatkarīga no priesterā kvalitātes. Tikai, ja priesteris darījis kādu nāves grēku (Todsünde = peccatum mortale), tad viņa dvēselei draud briesmas, tad viņš padara noziegumu. Gan grēku sūdzības sakrāmentā var dabūt arī nāves grēku piedošanu. L. bija visu to darījis, ko grēku sūdzēšanas sakrāments prasa, un viņš drīkstēja cerēt kā apžēlots grēcinieks darīt svēto darbu. Bet no grēku sūdzēšanas līdz misai velns var cilvēku pavest uz grēku. Vai L. varēja būt drošs, ka viņš nav izdarījis nāves grēku? Doma, ka viņš varbūt nav cienīgs izpildīt svēto darbu, piespiedusi L-u apstāties mišā un vēlēties atkāpties. Šī C a n t a t e — svētdiena nesa Lutera dzīvei pirmo sirds nemienu!

L. bija dziļjūtīgs, sensibls cilvēks; šāds atgadījums viņu satricināja līdz sirds dziļumiem. Tam piebiedrojās vēl otrs: svinīgajā mielastā, kas sekoja šai pirmajai mišai, tēvs Luteram aizrādīja uz 4. bausli, ko tas esot pārkāpis, iestādamies klosterī pret tēva gribu. Arī tas satricināja L-u, ka tas ar savu padevību mūku dzīvei p ā r k ā p i s 4. b a u s l i ! Kam lai nu vairāk klausu: tēva autoritātei vai Dieva aicinājumam, ko viņš domājis sajutis pārkonā pie Stoternheimas? Tēva vārdus L. nav nekad aizmirsis, tie radījuši nemieru viņa sirdī. Bez tam L-u

padarija nedrošu vēl kādi citi tēva vārdi šai mielastā: par pērkona negaisu pie Stoternheimas tēvs izteicās, vai tie neesot bijuši tikai „māņi (illutio)“ un „velna mulsinājums (praestium)“. Pēc viduslaiku uzskatiem ļaunie gari varēja radīt pērkonu. Tēvs gribēja aizrādīt uz to, vai tikai L. nav kritis par upuri kādai mānīšanai, turējis par Dieva aicinājumu to, kas nav tas bijis! Sātans varējis tāpat viņu aicināt iestāties klosterī kā Dievs! Par to L. nebija nekad domājis! Tas satricināja L-u iekšēji. Viņš vēlāk liecinājis: „Šie vārdi ķērās man pie sirds un palika tur kā atkarpe (Widerhaken).“

Tā tad šī Cantate — svētdiena bijusi svarīga svētdiena L-a mūžā. Pirmo reiz tas sāk šaubīties par sava ceļa svētumu, par sava nodoma pareizību iestāties klosterī. Ja tā nu patiesi bijusi pārskatīšanās, tad tas var vest cilvēku pie izmisuma! Šinī Cantate — svētdienā tapa likts pamats jaunai dzīvbai Luterā. Tā tad šī Cantate — svētdiena ar savu aicinājumu, „Dziediet tam Kungam jaunu dziesmu“ tapusi par varenāko Cantate-svētdienu, ko Rietum-Eiropa piedzīvojusi!

(Beigas sekos.)

Māc. E. Sarkanbārdis

Baznīcas darbs pie bērniem

5. Protams nevar prasīt, lai jau bērns to pilnīgi saprastu, ko ar prātu aptvert nevar pat teologs. Tādēļ gluži nepamatota būtu prasība bērnu liturģijā izmest bibliskās antifonijas u. t. t., tā iemesla dēļ, ka tas saturētu bērnam vēl gluži neizprotamus dogmatiskus jēdzienus. Tāda prasība būtu ticībai naidīgs racionālisms. Protams šīs formulas bērnam ir jāizskaidro (un tas jau iznāk gluži dabīgi sakarā ar baznīcas gada maiņām), arī tad viņa prāts spēj aptvert. Un galu galā bērnam visas tās lietas būs vienkāršākas un saprotamākas, nekā gudram teologam vai paidagogam. Mat. 11, 25; 18, 3. Bērnu liturģijai taisni ir jāsaturs arī bibliskas formulas un bibliskas lūgšanas, lai bērnu ievadītu istā fideismā un baznīcas garā.

6. Bērnu liturģija nedrīkst būt pēc vienas šablona visām svētdienām, lai ar vienmērību bērnu nenotrulinātu pret to, bet tai ir jābūt variētai pēc baznīcas gada, lai tā bērnam sniegtu jaunu nodarbību un to ievadītu baznīcas gadā.

7. Turpretim nevaram celt iebildumus pret zināmu atkārtošānu:

a) kardinālām formulām, lai tās dziļāki iespiestu bērna apziņā;

b) tāpat dažu no galvas dziedātu korāļu atkārtošānu caur visu baznīcas gada attiecīgu laiku. „Repetitio est mater studiorum“. — Bērns arī teic: „Mīlo mammiņ“ ne tikai vienu reizi vien dienā. Tāpat tas ir arī nopietnā lūgšanā.

Protams esmu rēķinājies ar bērnu dievkalpojumu kārtīgu turēšanu. Ja nu reiz trešo bausli māca, tad arī pašam mācītājam ir jāzin, ka tas ir Dieva bauslis, dots ne tādēļ, lai to ievērotu tikai tā pie gadījuma, bet katru svētu dienu.

Savos bērnu dievkalpojumos lietoju pēc šiem principiem izstrādātu īpašu liturģiju, pieslejšoties galvenos vilcienos vecai vesperes kārtībai. Par galīgu to gan pats vēl nevaru uzskatīt, jo īsta liturģija nav iestrādājama pie rakstāmgalda, bet izaug tikai kulta praksē. Interesentiem tomēr varu piesūtīt līdzšinējos paraugus. Pēc tiem liturģija aizņem 15—20 minūtes, tomēr ieskaitot arī Dieva vārda lasīšanu un visām grupām kopīgu mācītāja runu. Cik esmu novērojis, bērni tanī piedalās ar lielāku nopietnību, nekā pieaugušie baznīcā.

No sākuma gribēju mazākos bērnus no liturģijas izslēgt, tiem paredzot tikai piedalīšanos pirmā — mācības daļā, bet praktiski tas nebija iespējams dēļ kopīgās mājup iešanas ar lielākiem bērniem. Bez tam svinīgā darbība saista arī mazos un mūsu Kungs taču pats ir teicis: „no bērnu un zīdaiņu mutes es gribu sev slavu sagādāt.“ — Siltākā laikā šo otro daļu esam noturējuši arī baznīcā.

Vispār liturģijas laukā mums ir vēl daudz darba, kas prasa principiēlu skaidrību un rūpīgu pārbaudīšanu praksē. Tomēr šķiet, ka bērnu liturģijas jautājums galīgi nokārtojams ir vienīgi šai uzsāktā virzienā, t. i. mēģinot bērnu liturģiju galvenos vilcienos pieskaņot draudzes otrā dievkalpojuma kārtībai, par

kuŗu mums arī ir jādomā, jo tikai viens dievkalpojums (t. i. vienīgi galvenais) nebūt nav normāla parādība. Tā tiktu ieturēts kontakts ar draudzes dievkalpošanu, jo radīt īpašu kārtību tikai bērnu dievkalpojumiem vien, kuŗa tiem vēlāk jāaizmirst, šķiet arī nebūtu vēlami. Turpretim matutiņa, resp. vesperes kārtība, kuŗa nav pakārtota eucharistijai, bet piemērota vienīgi mācībai un „Gebet und Lobgesang“, kā to saka Luters, tāpat arī isāka ilguma dēļ, labi sakļautos arī ar bērnu dievkalpošanu.

To tad var labi savienot arī ar parastām bībeles stundām jaunatnei un pieaugušiem, tās noturot tieši pirms vesperes li-turgijas, tāpat kā bērnu mācību grupās.

Cik svarīga ir personīga pieeja katram bērnam tā d v ē - s e l e s k o p š a n ā, to lieki vēl uzsvērt. Protams, to var izdarīt tikai patiesi baznīcas cilvēki. Tur vajadzīga patiesa ticība un dziļa mīlestība kā uz savu Kungu, tā arī uz bērnu, lai tā dvēseli tiešam mantotu mūžīgai dzīvošanai.

Tāpat nevar pietiekoši izcelt tradīciju lielo nozīmi cilvēka gara dzīvē, šīnī gadījumā baznīcas tradīciju nozīmi ticības dzīvē. Bez tām cilvēks ir kā uz klaja lauka bez kāda atbalsta augošs traušls koks, kas padots katram vējam. Šādu baznīcas tradīciju ziņā mūsu baznīcas dzīve ir kļuvusi pārāk nabaga. Tādēļ šīs baznīcas tradīcijas ir jāatdzīvina augošā draudzē un pat no jauna jārada. Liela psiholoģiska nozīme ir arī ārīgiem simboliem, tādēļ arī no tiem nebūtu jākautrējas. (Ir taču savādi, ka dažs kristītais no krusta zīmes vairās vairāk nekā žīds.) Nedrīkst par zemu novērtēt arī to, ko varētu saukt par g a r ī g o m a n t u b a g ā ņ u, t. i. baznīcas dziesmu un lūgšanu zināšanu no galvas. Tā bija mūsu vecās paaudzes stīprums. Ne velti arī Ļermontovs saka: „Въ минуту жизни трудную Теснится въ сердце грусть, Одну молитву чудную Твержу я наизустъ.“ No galvas. Un tās mantas ir jau bērībā piesavināmas. To krājumu papildināt arī ir baznīcas pienākums. Un īsti piesavināmas tās ir tikai praktiski lietojot vai atkārtojot. — Tādēļ bērnam ir jāmāca nevien bērnu dziesmas un lūgšanas, bet arī tādas, kuŗu saturu tas vēl īsti nespēj izprast un pārdzīvot. Vēlāk derēs. No bērības līdzī ņ e m t ā dziesma vai lūgšana sirdī skanēs daudz dzi-lāk un siltāk nekā vēlāk piesavinātā.

Teikto līdzībā atkārtojot: baznīcai ir bērnam nevien jāiemāca, kas tas ir, ko mēs saucam par dzīvības maizi (tāds apmēram ir skolas ticības mācības saturs), bet bērni arī jāiemāca šo maizi ēst un pēc tās salkt, jāiemāca staigāt uz to skapi, kur šī maize dabūjama (domāta baznīca), un šo ceļu neaizmirst, — un bez tā vēl jāiedod līdzī nastiņā krājumiņš uz ceļa.

Tālāk — baznīcai savi augošie locekļi ir jāievada arī kopīgā draudzes dzīvē, jāiemāca mīlēt savu baznīcu, priekš tās strādāt, par to gādāt un upurus nest. Tādēļ ir nepieciešami rūpēties par pašu bērnu ziedojumiem un kolektēm.

Visu kopā saņemot baznīcas darbu pie bērniem varam definēt sekoši:

baznīcas pienākums ir savus bērnus ievadīt pilnīgā ticības dzīvē, īpaši baznīcas kultā, sniegt Dieva vārdu bērniem saprotamā veidā, šo darbu saistot ar kārtīgu svētdienas dievkalpošanu; kopā ar reliģisko audzināšanu un dvēseles kopšanu (šīnī darbā piesaistot un paskubinot arī vecākus) bērnus un neiesvētīto jaunatni praktiski ievadīt arī noteiktās ticības un baznīcas dzīves tradīcijās (parašās): svētdienas svētīšana un dievkalpošanu apmeklēšana, kārtīga Dieva lūgšana, lūgšanu un baznīcas dziesmu un citu baznīcas parašu zināšana, garīgās literatūras lasīšana („Bitīte“), ziedošana priekš baznīcas (kolektes) u. t. t., ko parastā skola un ģimene nespēj. Šis darbs, kas saistīts ar īpašu kontroli un audzināšanu, pie bērniem ir strādājams atsevišķi, līdz viņi top par pilnīgiem draudzes locekļiem, t. i. līdz iesvētīšanai. — Tādēļ bērnu dievkalpojums ir kārtīgi jāpiedalās, resp. jāietilpst baznīcas bērnu draudzē, visiem draudzes bērniem un neiesvētītiem jauniešiem līdz viņu iesvētīšanai. Tā šis darbs ir arī sagatavošana uz iesvētīšanu.

(Turpinājums sekos.)

D O M U I Z M A I Ņ A I

Prof. Vold. Maldonis

Gribot negribot jājautā

(Beigas.)

Ja to labi neizprot ne baznīca pati, ne valsts, tad iestieg grūtos sarežģījumos. Virza secina: „Paceļas jauna dievināšana un godināšana, aiz kuŗiem pazib purpura drēbes (valdnieks) un priesterā tērps (priesteris) vienā un tai pašā personā.“ Tā ir noticis tautu likteņos, bet vēsture rāda, ka tam var sekot smagas katastrofas. Izņēmums ir tur, kur valdnieks ir bijis patiess Dieva balss tulkotājs, tautas patriarchs, pravietis.

Bieži var notikt pieejas, viedokļa, stāvokļa, plāksnes samainīšana un tad var nākt smagi pārpratumi. Iesim tālāk. Virza saka: „Valsts ticība un valsts ticības kvēls tik stiprs, ka izkusa visas vecās idejas“. Valstij var ticēt, bet ta nav tā ticība, ko nesam pretī savam Dievam Radītājam, Pestītājam. Valsts ticība nekad neatvītos dievticību. Šī vecā ideja, ja tā var saukt visu to, kas tinas ap ticību Dievam, nekad neizkusis valsts ticības kvēlā, jo pēdējā ticība ir pavisam citā sfairā nekā reliģiozā ticība. Nedrīkst sajaukt valsti, kuŗa cenšas pēc tiesas un taisnības, ar baznīcu, kuŗa sludina Dieva žēlastību, mīlestību. Cilvēkam vajaga sociālajā dzīvē tiesas un taisnības, vajaga cilvēku žēlastības un mīlestības, bet bez Dieva žēlastības un mīlestības nevar dzīvot neviens cilvēks. Empiriskam cilvēkam jāpateicas par savu labklājību valsts gādībai, bet par savu dvēseles mieru jāslavē Dieva žēlastība. Vai var šās dvēseles nepieciešamības ignorēt, vai drīkst tās sajaukt? Cilvēks nav Dievs un cilvēku nevar dievināt, t. i. Dieva vietā stādīt. Neapdomīgs sajūsmināts jauneklis gan runā par savas mīlas objekta dievināšanu, bet vēlāki kaunās pats par tādu pārsteidzīgu aplamību. Ja arī tā runā un tā runāja senās tautas par saviem ticības objektiem, tad tagadējais ticētājs — domātājs no tā izvairīsies. Pat Jēzus liedzās pieņemt apzīmējumu „labs“, jo labs ir, pēc Jēzus pārliecības tikai Dievs Tēvs. Visaugstākais gods, ko parādam savam valdniekam, savam dzejniekam, zinātniekam, saviem augstiem vadoņiem laicīgās vai garīgās lietās, nav nekāda dievināšana, jo pēdējā ietelp ne

tikai lūgšana, bet arī pielūgšana. Vai sv. Marija pielūdzama? Tādēļ jājautā, ko nozīmē Virzas teikums: „Latvietis nevar tikt pie Dieva, ka tikai caur valsts un tēviņas starpniecību.“ Vai latvietim Visuvarenā Gars nav visur klātbūdam? Vai latvietim vajaga starpniecības ticības dziļumos? Katram saprotams, ka ģimene, tauta, valsts, baznīca audzina, kopj un arī veido savu locekļu reliģiozās tieksmes, bet nav saprotams, ka latvietis nevarētu tikt pie Dieva viens pats, ja visi to atstātu, nicinātu. Vai latvietis ir tikai bāra cilvēks, vai tam nav savas patstāvīgas ģeniālītātes? Vai latviešiem nav individuāla redzējuma, pārādību, atklāsmes, inspirācijas, iedvesmes?

Bet vēl nopietnāki jājautā dzejniekam Virzam, ko nozīmē apgalvojums: „Neviens Latvijas pavalstnieks nevar glābties, tikai vien caur ticību mūsu valstij.“ Ja dzejnieks saprot te politisku, juridisku, saimniecisku, pat kultūrālu glābšanu, tad viņam varētu pieslieties. Bet kad viņš tūlīt nosaka: „Viņš var tikt *pe s t i t s* tikai caur kalpošanu valstij un pazemošanos valsts priekšā,“ tad te ir jēdzienu sajaukšana. Būsim tak skaidri! Akls ir tas, kas neredz, kādas vērtības glabā, sargā, rada, sniedz valsts, īpaši kultūras valsts. Lai vērojam tikai mūsu valsti un mūsu valdību. Kas drīkstētu tās sniegtās vērtības noliegt, nicināt? Mums visiem jākalpo valstij, tautai. Pareizi dzied dzejnieks, ka tas, kas to nedara, nav vērts, ka viņu apdzīvo“. Mums visiem jāpazemojas tās priekšā, lai neizceltos chaotisks stāvoklis. Bet kā valsts var *pe s t i t*? Tagad *pe s t i š a n a* nozīmē grēku piedošanu. Valsts var misējumus, kļūdas, laicīgus pārkāpumus, pat vainas piedot, bet ne grēkus. Dievs tikai var manus grēkus piedot un ieliet manā izmisumā — dvēselē mieru, kas iet par visu cilvēka saprašanu. Var mierināt, teiksim, pat glābt mani mans draugs, mīļš cilvēks, laba grāmata, studijas, darbs, idejas, ideāli, katrs savā plāksnē un saviem līdzekļiem, bet nekad *pe s t i t*. Tas jēdziens ir lietājams un saprotams tīri reliģiskā plāksnē, kamēr mums nedzimst šāda jēdziena izteiksmei cits jauns vārds. Ja vēl dzird šo vārdu lietājam ne reliģiskā nozīmē, tad ir svaidīšanās ar vārdiem un jēdzienu jaukšana.

Ja valsts var *pe s t i t*, tad tas iet jau pāri par valsts totālo varu, ko tagad nopietni iztīrā zinātnieki un šinī gadā Oksfordas sanāksmē viņi grib dot saskaņotu atbildi tautas, valsts,

baznīcas totālītātes problēmā. Galā es nedrīkstu nepieminēt vēl vienu problēmu, ko dzejnieks Virza risina abos Brīvās Zemes rakstos. Viņš vienmēr cilā nacionālās baznīcas jautājumu. Nacionāla baznīca ir „savdabīga Radītāja godināšana“. Autors norāda uz nacionālās baznīcas uzdevumu ar šiem vārdiem: „Baznīcai nav jārūpējas ne par abstraktu cilvēku, bet latvieti un, bērnam pasaulē ieejot, viņus jāsvētī ar mūsu Dieva un valsts gara ugunim, kas ir viens un tas pats, jo viņš ar to tiek uzņemts latviešu tautas vidū.“ „Jaunā ticība“, kas nāk par latviešiem, nes Dieva mieru“. Kāda? Jājautā, vai valsts gara ugunis un Dieva gara ugunis ir viens un tas pats. Mēs saprotam, ka valsts ir Dieva gara lieta, lai pilsoņi tiektos dzīvot pēc Dieva gribas, bet katrs sapratīs, ka tā nav visa Dieva griba, kas tagad zināmā valstī, vietā, laikā, apstākļos iemiesota. Vai nav neapdomāts, pārgalvīgs apgalvojums, ja Dieva gara ugunis identificē ar valsts gara ugunim?

Mēs saprotam, ka nav abstrakta cilvēka, bet enerģiskais cilvēks latvietis ir arī gara cilvēks, kas spēj ņemt dalību citu tautu gara darbībā, mākslā, zinātnē, politikā, saimniecībā, morālē un reliģijā u. t. t. Ir vispārcilvēcīgais, ir individuālais, ir pārindividuālais, ir nacionālais un pārnacionālais lauks, kur latvietis var līdzīgi darboties tāpat kā anglis, vācietis u. t. t. Ja dzejnieks pazīst kristīgo ticību, tad viņš arī zinās, ka kristietības būtībā ir daudz elementu, kas ir pārnacionāli, ko visas tautas saprot, pārdzīvo, kā to liecina misijas darbs. Es Virzas domām varētu pieslieties tikai reliģijas izteiksmes formu jautājumā. To es jau sen esmu teicis atklātībā, presē un brošūrās. Īsti nacionālo mūziku ciena un klausās visas kultūra tautas. Mūsu tautas „reliģiskam ģenijam“ jārada mūsu garīgā dzeja, dziesma, mūzika, tam jāceļ baznīcas mūsu stilā, tam jāveido mūsu kustības, ceremonijas, dažādie rīti. Visur jāplūst vārdiem, domai pēc mūsu latviešu dvēseles rituma. Mūsu dvēselē ir sava mistika, kas jau sen prasās pēc savas izteiksmes.

Virzas kungam taisnība, ka latvietim nav jāskatās uz Dievu tikai ar sveštautiešu acīm. Ir taisnība, ka „visādu zinātnisku ticēšanu gruži ir aizbēruši cieti mūsu dvēseles lūkus“. Tautai pašai jāļauj atbildēt uz Dieva gribēto un doto ierosmi, skārienu. Tad tauta to labāk izprātīs, viengabalaināki izjutīs

un jūsmīgāki tam sekos. Tik tālu var iet nacionāla baznīca, kurai ir sava valoda, sava vēsture, kuŗa dzīvo savā valstī, savos apstākļos, kuŗa nes savu likteni. Nav labi, ja to aizkavē. Citādi tautas dvēselē rodas sarežģījumi. Grūtā brīdī tā vairs lāgā neredz ceļa, kā to stāsta pat mūsu tuvākā vēstures lapas puse. Tā uztvertais nacionālās baznīcas jēdziens nav pretī pārnacionāliem kristīgās ticības elementiem. Ja to pareizi izprot, tad nerunās „jauns Dievs, mūsu Dievs“. „Tautas vara valsts ticībā.“ Tad nebūs jāpiemin, ka „Dievs atvēris valsts durvis un ienācis to istabās“, „Dievs bija bez nācijas, pacelts gaisa augstumos“, tad nebūs jāatmet teikums „cilvēks un Dievs“, jo latvietis arī ir cilvēks. Bet mēs nedrīkstam ignorēt vēstures soļus. Mums jāsaprot, ka Romas un grieķu katoļu un arī ev. lut. baznīcā ir citu tautu ietekmējumi. Tas nav taisnība, ka dzejnieks saka: „Mēs vienīgā tauta Eiropā, kas neesam ņēmuši ne mazāko daļību pie savas nacionālās baznīcas un reliģijas izveidošanas.“ Mums jāaizrāda, ka mums ir mūsu dziesmugrāmatā — latviešu pašu dziesmas (jauns latviešu garīgo dziesmu krājums jau sagatavots iespiešanai), mums jau savas dziesmu garīgas melodijas, mūsu svētnīcas veidojas vairāk vai mazāk mūsu garā, tāpat mūsu baznīcas trauki un dažas ceremonijas. Zināms vēl daudz kas reformējams. To darīs latviešu reliģiskais ģenijs. Te arī savas robežas. Vai simbola krusta vietā liksim ko citu, nekristīgu? Kristīgais gars ir un paliek mūžam jauns, tas nenovecojas, tas arī nav reformējams. Kas ir jaunāks, augstāks, dziļāks par kristietības prasību un mudinājumu: „Mīlē Dievu un tuvāku kā sevi pašu.“ Tas jāpilda. Ja mēs gribam, lai mūsu valsts, tauta būtu stipra, tad tapsim katrs stiprs savā tikumiskā dzīvē. Mūsu laikos jā-sāk reformas nō mūsu reliģiskas ētiskas dzīves reformēšanas. Dažādi valsts pamati ieteikti, izmēģināti, bet labākais no tiem ir tas pamats, ko licis Jēzus Kristus.

Šis universālais, pārnacionālais valšķu pamats atļauj nacionālu baznīcas ārējo veidu un individuālu ticību. Bet tas paceļ cilvēka garu tāis augstumos, no kurienes viņš objektīvi spēj vērtēt dažādās empīriskas dzīves parādības un uzticīgi darboties savai tautai un valstij-par svētību.

SKOLA UN PAIDAGOĢIJA

Aleksanders Upītis

Tēvs vai māte?

Tautā bieži dzirdam apgalvojumu, ka bērnam labāk esot augt bez tēva nekā bez mātes. Arī tautas dziesmas mātes trūkumu vairāk daudzina nekā tēva trūkumu. Par īstas mātes labumu un pamātes ļaunumu daudz tautas dziesmu, turpretim īsta tēva un patēva salīdzinājums tautas dziesmās reti sastopams. Liekas, ka arī mūsu senči mātes nozīmi audzināšanā stādījuši augstāk nekā tēva nozīmi.

Kad dažus gadus atpakaļ kādā skolotāju sanāksmē Rīgā jautāju, vai bērnam labāk augt bez tēva, vai bez mātes, tad atskanēja tikai viena atbilde: mātes trūkums esot daudz jūtāmāks. Citāda doma nemaz nevarot rasties.

Desmit gadus atpakaļ arī man citāda doma nebūtu radusies, bet tagad pēc vairāk kā desmit gadu darba nepilngadīgo zemkopības un amatniecības kolonijā Irlavā esmu spiests šo apgalvojumu apšaubīt.

Ja tautas dziesmas runā par „tēva dēliem“ un „mātes meitām“, bet „mātes dēlus“ un „tēva meitas“ daudzina reti, tad tas liecina, ka mūsu senčiem meitas vairāk bijušas mātes, bet dēli tēva audzināšanas iespaidā. Mātes trūkumu tā tad galvenām kārtām izjutusi meita. Kā tautas dziesmu sacerētāja viņa izteikusi savas personīgas izjūtas, dziedinot mirušo māmuļiņu. Ja tautas dēli tik pat daudz dziesmu būtu sacerējuši, kā tautas meitas, varbūt tad atklātos arī tēva nozīme audzināšanā, kas tagad tautas dziesmās nepilnīgi raksturota. Šā iemesla dēļ tautas dziesmas nevarām izlietāt mātes nozīmes izcelšanai un tēva nozīmes mazināšanai.

Irlavas kolonijā ievieto tikai zēnus, tāpēc varu runāt par mātes un tēva nozīmi zēnu audzināšanā vien.

Mātes audzinājušas 1935. gadā kolonijā ievietotus 104 zēnus, jeb 32% no visiem ievietotiem, turpretim tēvu audzināto

bija tikai 17, jeb 5% no visa ievietoto skaita. Nav statistisko datu par to, cik vispār mātes vien audzina bērnus un cik vispār tēvi vien. Ja pieņemam, ka šai ziņā attiecības tādas, kā vīriešu atraitņu un sieviešu atraitņu attiecības 26:139 („Latvijas zeme, daba un tauta“ 3. sējums), tad iznāk, ka 10.000 mātes dod kolonijai caurmērā 7,5 audzēkņus, bet tik pat daudz tēvu 6,5 audzēkņu. Nekādā ziņā tā tad nevaram apgalvot, ka māšu audzinātie zēni mazāk pakļistu nekā tēvu audzinātie.

Ja parunājamies ar tām nelaimīgajām mātēm, kuŗu dēli atrodas kolonijā, tad gandrīz visas viņas aizrāda, ka galvenais viņu dēlu pagrimšanas iemesls esot tēva trūkums. Pamatojoties uz to, varētu secināt, ka zēnam labāk augt bez mātes nekā bez tēva.

Šis apgalvojums būtu tik pat vienpusīgi aplams, kā pirmais. Atsevišķi gadījumi var runāt viena vai otra apgalvojuma labā, bet pašas būtības dziļāka izpratne un sekošana ikdienas dzīvei dod tikai vienu atbildi: *n a v l a b i b ē r n a m a u g t n e b e z t ē v a, n e b e z m ā t e s.* Ja Radītājs saistījis bērna nākšanu pasaulē kā ar tēvu, tā ar māti, tad tik pat nepieciešami viņi abi arī bērna audzināšanā. Laulības dzīves galvenā nozīme un vērtība meklējama taisni bērna audzināšanas uzdevumā. Piedzimt bērns var arī ārpus laulības, bet izaugt par garīgi veselu individu bez tēva un mātes kopīgas dzīves — laulības ietekmes nav iespējams. Šo patiesību Irlavas kolonijas audzinātāji apstiprinās simtiem piemēriem. To labi novērojis un izpratis arī mūsu pirmais stāstnieks Juris Neikens, rādot stāstā „Bāris“ Jēci un Pēci, kas auguši viens bez mātes, otrs bez tēva. Abi viņi iznāk garīgi kropli, lai arī katrs savā virzienā.

Pēciša tēvs mirst ar vārdiem:

„Kā manu Pēteriiti audzinājiēt krietni!“

Pēteriīša māte dod mirējam solījumu:

„Es viņu glabāšu kā labo aci pierē!“

Autors no sevis piemēina:

„Bet cilvēka bērns nav vis audzinājams tikai ar glabāšanu.“

Dēlu „glabādama“, māte panāk to, ka viņš izaug noziedznieks. Viegla darba meklēdams, Pēcis kārtīgi neiemācās neviena amata, atstāj nelaikā skolu, nokļūst ļaunu draugu iespaidā un kā bezrakstura cilvēks nogrimst dzīves dubļos.

Galva Pēterītim gaiša, sirds laba. Viņš apzinas savus aplamos ceļus un grib tikt laukā no dzīves muklāja, bet nevar. Šāds nespēks kā lāsts pavada gandrīz katru mātes audzināto zēnu (atcerēsimies Roplainu Krustiņu), jo katrā mātē mīt sava bērna „glabāšanas“ dziņa, kas savā aklībā bērna raksturam bieži vien nodara daudz posta.

Ne mazāk kropls iznāk arī tēva audzinātais Jēcis.

„Kad tikai putra vēderā, — ko puika vairāk prasa!“ skan Pirts-Bērtuļa audzināšanas gudrība.

Tā audzināts, Jēcis iznāk izturīgs, uzņēmīgs, bet bezjūtīgs.

Ievēribas cienīga ir Jēča uzņēmība, izturība un veiklība, bet vēl vairāk pārsteidz viņa bezjūtība. Jēcis smeļ par Pēča asarām, smeļ par visu, ko parasti apzīmējam pienākuma, godīguma, svētuma vārdiem.

Tādā kārtā izaug pavedējs Jēcis un pavedamais Pēcis, viens tēva, otrs mātes veidojums.

Irlavas kolonijā sastopam simtiem zēnu, kas vai nu mātes, vai tēva sakropļoti, gribā vai jūtās defektīvi. Ja gadiem ilgi to vēro, tad nevar vairs jautāt, kam lielāka nozīme bērna audzināšanā — tēvam vai mātei, tad jārunā vienīgi par to, kas lai aizvieto mirušo tēvu vai māti, vai arī abus. Ja nav tādu cilvēku, kas var aizvietot trūkstošos vecākus, bērnam morālistiski jānokļūst vai nu kā pavedējam Jēcim, vai arī kā pavedamam Pēcim. Dzīvē kādreiz lomas ārēji var mainīties, tas ir, mātes audzinātais var pavest arī tēva audzināto, bet šī parādība galveno ievirzi visumā tomēr nemaina: mātes audzinātiem piemīt gribas, tēva audzinātiem — jūtu defekti.

No daudzajiem kolonijas piemēriem šoreiz izvēlēšos divus.

Audzēknis B. dzimis ārļaulībā, mātes audzināts, intelektuāli sevišķi apdāvināts, ļoti ievērojamu atmiņu, izcilus runas dāvanām un aktiera spējām, beidzis pagastskolas 5. klasi, strādājis gadījuma darbus, pusotra gada kopā ar vecāko brāli nostai-

gājis pa Latviju kā „pilskalnu pētnieks“, pēdējā laikā pie kādas precētas sievas, kam vīrs cietumā, dzīvojis par puisī, sadzīvojis ar šo saimnieci dēlu, pats būdams tikai septiņpadsmit gadus vecs.

Kolōnijā B. tika ievietots par krāpšanu. Imitējot tēlefonā saimnieka balsi, bija izkrāpis 100 latus. Zagt nekad nezaga, bet bez krāpšanas nevarēja nodzīvot nevienu dienu.

Ievietots kolōnijā, sākumā B. runāja tikai par savu „sievu“ un dēlu. Gudroja par to, kā nokārtoties, kad īstais vīrs nākšot no cietuma laukā, rakstīja „sievai“ sirsnīgas vēstules un likās ar visu sirdi pieķēries bērnam un tā mātei.

Tad B. saņēma no savas mātes vēstuli, kurā tā rakstīja, ka viņš esot muļķis, ar vecu, paklīdušu sievieti saistīdamies. Kas šis esot par tēvu, pats vēl būdams bērns. Lai metot muļķības no galvas ārā un pie bijušās saimnieces vairs nedomājot atgriezties. Neviena tiesa nevarēšot pierādīt, ka viņš bērna tēvs.

B. savu māti sen jau bija pametis, zobojās par to un pat nīda, tomēr pietika mātes vēstules, lai B. pilnīgi pārmainītos. Par savu bērnu un šā bērna māti B. sāka visnekaunīgākā kārtā nīrgāties, izdomādams visādus iemeslus, kāpēc nevarot pie viņas atgriezties. Sakarus pilnīgi tomēr nesarāva, kamēr vien „sievā“ ļāvās materiāli izmantoties.

Pavasari B. tika izdots kādam pazīstamam saimniekam par puspuisi. Kad rudenī aizbraucu pie saimnieka, aprunāties par B. uzvešanos, saimnieks par sava puspuīša dzīvi atklāja tādas šausmas, ka visu to uzņemt liedzās pat mēmās papīra lapas. Atzīmējot saimnieka atklājumus, drausmīgo stāstu toreiz 1927. gadā esmu beidzis sekojošiem vārdiem:

„Ko te gan audzinātājs var darīt, kad visa pasaule liekas sapuvusi!“

Mazāk piedauzīgos faktus tomēr pastāstīšu.

Saimniekam B. esot bijis paklausīgs, tomēr par krietnu strādnieku saukt nevarot, jo esot nespēcīgs un miegains. Smagumus celt nemaz nevarot, pēc tam žēlojoties, ka sāpot mugura. Rītos grūti nākoties no gultas laukā dabūt. Darbā esot gauss un neveikls. Vienu un to pašu darbu varot rādīt un stāstīt desmit reizes, bet vienpadsmito reizi nepieciešamas tās

pašas piezīmes. Nekad neļauņojoties un neskaistoties. Esot apbrīnojami labsirdīgs. No saimnieka, droši vien, būtu aizgājis, ja nebūtu saistīts ar kolōniju. Pastāvīgi runāņot, ka lauku darbus gan nekad nestrādāšot. Kaļot vispār drošākos plāņus: atverot veikalus, braucot ar kuģiem, ceļojot, nodarbojoties kā aģents, vārdu sakot, katru dienu izdomāņot jaunu nodarbošanos. Runāņot bez gala. Kad sākot runāt, saime aizmirstot darbu un klausoties kā pravietī. Ar savu „uzvešanos“ visu apkārtņes jaunatņi esot apbūris. Draugu un draudzeņu netrūkstot. Jaunatņi saistot B. labsirdība, jautrība, dziedāšana, spēlēšana un stāsti. Stāstot tik aizraujoši, ka arī saimnieks reizēm klausoties ar patiku, lai gan zinot, ka zēns tukšus salmus kuļot. Kādai jaunavai iestāstījis, ka esot „Berlīnes students“. Latvijas sūtnis aizvedis viņu uz valsts rēķina Berlīnē studēt. Lielpilsētas gaiss „studentam“ esot bijis kaitīgs, tāpēc ārsti ieteikuši pa vasaru strādāt lauku darbus. Rudenī B. atkal braukšot atpakaļ uz Berlīni studēt. Jaunava, kuŗaj B. šos niekus sastāstījis, esot pazīstama kā godīga un prātīga, tomēr B. saimniekam neizdevies tai pierādīt, ka B. kolōnijas audzēknis. Kad saimnieks uzrādījis B. kolōnijas apliecību, jaunava noteikusi, ka šī apliecība būšot tikai B. „stīķis“, kādu viņam esot daudz.

Ap Vasaras svētkiem B. iepazinies ar kaimiņu saimnieka vienīgo meitu. Šis saimnieks esot baptists, ļoti skops, bet citādi prātīgs vīrs. Ne tikai meitai, bet arī tās vecākiem B. iepatīcis. Sākuši runāt pat par kāzām, tikai, baptisti būdami, vecāki pieprasījuši, lai B. atmet smēķēšanu. Pāris nedēļas B. arī noturējies nesmēķējis, bet tad kādā svētdienā piedzēries, aizgājis līgavas mājās un sācis ālēties, par ko iztriekts ārā. Otrā dienā B. smiedamies stāstījis, ka tādu nieku dēļ, kā meita un māja, neesot vērts smēķēšanu atstāt.

Arī pie saimnieka B. nezadzis, bet krāpis gan. Starp citu uz saimnieka vārda izņēmis no veikala preces par vairākiem latiem. B. tā protot piemēroties katram cilvēkam, ka pat saimnieks, kas zēnu ļabi pazīstot, dažreiz kļūstot par zēna blēdību upuri.

Pēc bezgala garas virknes dažādu raibu piedzīvojumu B. tika no kolōnijas atbrīvots. Aizgāja uz Rīgu, kur izmēģinājās daudz un dažādos darbos, iestājās pat arodskolā, bet visur izrā-

dijās par „vāju“. Deviņpadsmit gadus vecs apprecējās un divas nedēļas pēc kāzām ielēca no tilta Daugavā, atstājot zīmīti, ka aizejot nāvē „fiziska nespēka dzīts“. Atvadoties no visiem mīļiem cilvēkiem.

Kāds laikraksts bija uzrakstījis rakstu par šo notikumu, ļoti jūsmīgos vārdos aprakstot „vīstošās kāzu vītnes“ un „nelaimīgās sievas“ ciešanas. Apstākļu pazinējam par šo rakstu negribot bija jāsmīn, tomēr viena lieta te bija nopietna — B. atstātās zīmītes saturs:

„Aizeju nāvē... nespēka dzīts.“

Kā šis intelektuāli apdāvinātais puisis deviņpadsmit gadu vecumā kļuvis „nеспēcīgs“, to atklātu stāsts par to, kāda veida audzināšanu zēns saņēmis no mātes. Šis stāsts ir stindzinoši drausmīgs, tāpēc atklātībai to labāk nemaz nerādīt.

Otrs audzēknis J. bija ievietots kolonijā par vairākām ielaušanās zādībām kopā ar citiem pusaudžiem. Māte viņam mazam mirusi. Audzinājis tēvs, kas arī pēdējā laikā miris.

J. ievērojams ar to, ka viņa fotogrāfiju vēl tagad rādu tiem viesiem, kurus gribu sabaidīt. Cik iepriekšminētais audzēknis B. ārēji bija jauks un patikams, tik J. atbaidošs. Smieties un raudāt viņš neprata. Fotografējoties J. bija mēģinājis smaidīt, bet taisni šis „smaidis“ padara J. seju tik briesmīgu, ka bez drebuļiem nevar viņā raudzīties.

J. gaitas kolonijā daudz vienkāršākas nekā B. Drūms, kluss, bezbailīgs, nežēlīgs — tāds viņš dzīvo audzinātāju atmiņās. Vairākas reizes bēga. Kādreiz bēguļošanas laikā kopā ar otru zēnu bija ielauzušies kāda kalēja būdā. J. paņēmis lielo veseri un sācis ar to „darboties“. Gribēdams kalēju nosist, J. ar veseri satriecis kalēja gultu, bet kalējam pašam neko nendarījis, jo kalējs nemaz nebijis mājās. Pa tumsu J. to nav pamanijis, tāpēc „nevainīgai gultai pāri nodarījis“, kā vēlāk pats citiem zēniem nīrgādāmieš stāstījis.

Ne priecīgs, ne bēdīgs J. netika redzēts. Varbūt drusku prieka J. pārdzīvoja citus spīdzinot. Mazākos viņš bieži raudināja, slimniekus spārdīja kājām. Klasē J. bija īgns un stulbs. Daudz vairāk mīlēja fizisko darbu nekā klases darbu. Kad vien varēja, no pēdējā izvairījās. Stundās viņam esot tāda sajūta, ka pakārties vien griboties.

Kad kādā stundā runāju par alkohola ļaunumu, J. pastāstīja, kā viņa tēvs miris. Esot „pierijies“ tīra spirta un „iekšas sadedzinājis“. Kad tēvs bijis jau nomiris, J. esot pielicis degošu sērkociņu pie tēva liķa vaļējās mutes. Laukā nākošie spirta tvaiki ar liesmu vēl esot deguši.

Šo notikumu J. stāstīja ar tādu labpatiku, it kā tā būtu viņa visskaistākā atmiņa par tēvu.

Audzinātāji paredzēja, ka J. atbrīvots daudz ļauna nodarīs. Viņš respektēja tikai rupju spēku, nevienas citas varas nejudams un neatzīdams.

Ticības mācības stundās mēģināju cik necik aizkustināt J. jūtas. Sākumā likās, ka J. nedzird neviena vārda. Ja viņam kaut ko jautāju, tas kļuva naidīgs un rupjš, ja nelikos par viņu ne zinīs, sēdēja mierīgi. Viņa skats, sevī koncentrēts, arvien bija vērsts man garām.

Kad sāku stāstīt par Jāzepu un viņa brāļiem, maniņu, ka J. it kā klausās. Vairākas stundas apstrādāju šo vielu, cenšoties izcelt brāļu nežēlību un Jāzepa augstsirdību.

Kad Jāzepa stāstu ciklu biju beidzis, J. ierunājās, lai pastāstot vēl par Jāzepu.

Apvaicājos, kas viņam šajos stāstos visvairāk patika.

Atbilde bija šausmīga: visvairāk esot patīcis tas, ka brāļi Jāzepu mocījuši.

Kad vēlāk man bija jārunā par Kristus ciešanām, es pārūpējos par to, lai J. nebūtu klasē. Par Kristus mokām šis nezvērs vēl vairāk varētu izprieclāties nekā par Jāzepa ciešanām.

Beidzot tomēr panācu ka J. sāka ar mani sarunāties. Aprauti bija viņa vārdi, neskaidras viņa domas, tomēr mēs sarunājāmies. Tas bija necerēts panākums.

Iesākās ar to, ka pārrunājām jautājumu, vai var būt gadījums, kad cilvēks ir spiests zagt.

Nolasīju klasei priekšā Janševska dzejojumu „Zagle“.

Kad tiesnesis pasludina zaglei, septiņdesmit gadus vecai vecītei, septiņi mēneši cietuma sodu par maizes zādzību, zagle priecīgi iesaucas:

„— Cietumā, gods Dievam, kļūšu!
Tur nu taču mierā būšu,
Bet kad no tā ārā tikšu,
Kur tad atkal galvu likšu?“

„Pareizi, skolotāja kungs!“ neparasti dzīvi iesaucās J.

„Kas pareizi?“ jautāju es.

„A tas, ka daudziem cietumā ir labāk nekā mājās.“

J. mēle bija atraisījusies. Dabūju dzirdēt, ka tēvs viņu katru dienu esot sitis. Kad tēvs nomiris, nebijis neviena cilvēka, kas J. pieņemtu, jo radnieku Latvijā neesot. Tad J. sācis klaiņot apkārt un zagt. Tā esot nokļuvis kolonijā, kur nemaz slikti neklājoties. Esot vēl labāk nekā mājās.

Aizrādīju viņam, ja kolonijā tik labi, kāpēc tad viņš no tās bēg.

Tas esot pavisam kas cits. Ja ilgāku laiku mierīgi esot nodzīvojis, tad griboties patrakoties. Pāris dienas nostaigāt neēdušam, naktis pavadīt mežā uz kailas zemes, lauzties iekšā cilvēku dzīvokļos, bēgt no policistiem, tas viss esot ļoti jauki. Tā iekļūstot pat avīzēs un citu zēnu acīs iegūstot pavisam citādu cieņu.

Jutu, ka zēnā runā īsta vīrišķība, nebaidīšanās no grūtībām, un mēģināju viņa domas ievirzīt citās sliedēs. Aizrādīju, ka J. nepazīst pašsavaldīšanās prieku, ka lielākā varonība dzīvē — savaldīt pašam sevi.

To J. nesaprata, tomēr drusku vēlāk pierādīja, ka šis spēks viņā ir.

J. bija apvainojis skolotāju Neimani, vecāko no audzinātājiem, sirmu vīru.

Neimanis svētdienas lūgšanā, dedzīgā runā attēloja, kā pravietis Elīza nolād bezkaunīgos bērnus Betelē, pielīdzinādam šiem bērniem arī J.

Stāvoklis bija saspīlēts. Visu audzēkņu priekšā J. tika smagi pazemots. Varēja sagaidīt, ka J. uz to reaģēs ar kādu nekaunību, bet tas nenotika. Klusēdams J. saņēma rājienu, klusēdams atstāja klasi pēc lūgšanas, klusēdams staigāja vairākas dienas. Domājām, ka atkal aizbēgs, bet arī tas nenotika. J. prata savaldīties. Līdz pat atbrīvošanai J. kolonijā

uzvedās labi. Bijušie „cīņu biedri“ mēģināja J. aizvirzīt no jaunā ceļa, bet J. nepadevās.

J. tika atbrīvots. Pagāja gads, pagāja otrs, bet mūsu bažas, ka J. drīz vien paklīdis, nepiepildījās. Viņš strādāja pie saimniekiem un dzīvoja godīgi.

Te laikrakstos parādījās pārsteidzošs ziņojums.

Ziemassvētku vakarā J. iegūlies gultā, ieņēmis paštaisītas pistoles stobru mutē, ar sērkokociņu pielaidis pulverim uguni un nošāvies. Vēl šodien nezinam, kāpēc viņš to darījis, jo nekādu rakstu par savu nāvi nav atstājis, nekādu atvadišanās vārdu nav teicis.

Šai sakarībā nāk prātā kāds cits gadījums. Kāda audzēkņa brālis pakaras. Pie koka, kuŗā tas pakāries, piestiprināta šāda satura zīmīte, ko rakstījis pašnāvnieks pats ar savu roku:

„Koks atstāj celmu, akmens vietu, bet cilvēks neatstāj nekā.“

Vai ciniskais pašiznīcināšanās prieks neizskaidro arī J. pašnāvības iemeslus? Nejudzams līdzcietību un žēlastību pret citiem, J. nežēloja arī pats sevi. Ja J. varēja priecāties par spirta garaiņu degšanu pie sava dzērumā mirušā tēva, tad pilnīgi iespējams, ka, rīkojoties ar sērkokociņu ap pašdarinātu ieroci, J. pārdzīvoja to pašu prieku.

Tādā kārtā bēdīgu galu ņēma kā nespēcīgais B., tā bezjūtīgais J., viens tikai mātes, otrs tikai tēva audzināts. Tādu garīgu kroplu Irlavas kolonija redzējusi daudz, tāpēc šās iestādes audzinātāji nevar jautāt, kam lielāka nozīme bērna audzināšanā — tēvam vai mātei. Jārūpējas par to, lai katrs bērns saņemtu kā tēva, tā mātes ietekmi, jo tikai tā var izveidoties pilnvērtīgs indivīds, kam cieta griba un dziļas jūtas. Prāta trūkumiem noziedzību pastrādāšanā daudz mazāka nozīme kā gribas un jūtu defektiem. Pēdējie galvenām kārtām rodas kā tēva vai mātes vienpusīgas audzināšanas iespaids rezultāts.

GRĀMATU APSKATS

Reliģiski-filozofiski raksti V. Rīgā: A. Gulbis 1936. 201. + 3 lp. p.

(Beigas.)

2. „Tikumiskās vērtību filozofijas un reliģijas“ attiecības aplūko cand. phil. E. Šmits (lp. p. 27—62). Ja Kundziņa rakstā lasām: „Kanta ētiskais apriorisms kristīgai ticībai būs tuvāks par bioloģiski pamatotu empirismu“ (lp. p. 16), tad E. Šmits ir pretējos ieskatos: „Kanta ētika grib pilnīgi noslēgties no jūtu pasaules“, raksta autors (lp. p. 29) un tā pēc viņa (jeb Šelera, vai Hartmaņa domām — jeb visu kopā) ir kļūda. Pirmais nodalījums kalpo ievadam un cenšas vērtības filozofiju nostādīt reliģijas apkaimē. Jebšu virsrakstā minēta vērtības filozofija, un lasītājs tādēļ gaida arī stingri filozofisku vērtības ētikas pamatojumu, tad tas tomēr to neatrod. Vērtības filozofijas vietā figurē vērtības ētika un runa par to filozofiskos terminos („jebšu rupjos pamatvilcienos“ — lp. p. 32) notiek otrā nodalījumā. Orātoriski pajēmieni traucē vietu vietām analīzi (lp. p. 34 apakšā un citur), bet šī un nākošā nodaļa ir labākās Šmita darbā. Patvaļīgi autors izskauž piekto Hartmaņa antinomiju (ar izteicieniem „varbūt nav“ mums nav pakalpot) (lp. p. 38. Hartmaņa asajām antinomijām autors cenšas izvairīties diezgan veikliem pajēmieniem. Vai visur tas izdevies, to var apšaubīt. Ja Hartmaņa 1. antinomijā pieminētas „īstās vērtības“, ko reliģija nemeklē šinī pasaulē, tad „īsts“ te ir „absolūts“. Ja pretjautājumā vārdā „katru tieksmi“ atvieto ar tādu tieksmi, kurai piešķir absolūtu nozīmi, tad sabrūk mākslīgi radītā Šmita prettēze un Hartmaņa antinomija ir „sub specie aeternitatis“ spēkā. Atstājot jautājumu par cilvēku un Dievu kā ētikas un reliģijas subjektu, kā formālu pie malas, arī trešajā antinomijā varēs gan Šmitam ar interesi sekot, bet pārliecināt viņš nespēj. Heteronomiju mīkstinot vēl nevar iegūt autonomiju. Arī mistiskā izjūta par Dieva gribas saplūšanu ar cilvēka gribu nav nedz ilgstoša nedz stabila. Tādēļ plaša nav vis „mākslīgi radīta“, bet empirijā dota (ja arī neizslēdz iespējamību atsevišķos gadījumos to pārvarēt!) Pie ceturtais antinomijas var piezīmēt asprātīgo rabiņa Akibas formulējumu: „Viss iepriekš ir paredzēts, bet brīvība ir dota“ (Pirque abot*), 3, 15) un salīdzinājumu: veikals ir atvērts, tirgotājs aizdod; rakstamā plāksne ir atvērta, roka raksta; katrs, kas grib aizņemties nāk un aizjemas“ ibid, 3, 16².

Arī par teleoloģiju (lp. p. 49) runājot Hartmanis būs taču domājis Dievu un cilvēku kā pretstatu faktoros. Beigu nodalījumā autors runā brīvi, ētiska ideālisma apdvestu valodu, bet ieskan arī citas stīgas (lp. p. 55) un (54 lp. p. apakšā), kurām zinātniskā apcerējumā nav vietas un kas arī „celsmīgajā runā“ ienes disharmoniju.

Piezīme: Kādēļ ticība ir „charismats“ un ne „charisma“?

*) H. L., Strack: Pirque Aboth. Die Sprüche der Väter. 4 Aufl. 1915.

3. „Annas Brigaderes reliģija un ticības atziņas“ cenšas raksturot doc. A. Freijs. Darbam pats autors piešķir materiāla nozīmi plašākam pētījumam par latvisko svētuma izjūtu un atziņām (lp. p. 63). Vai autors, kas rosīgi pētījis un čakli rakstījis par latviešu rakstnieku un Dostojevska reliģiskām atziņām, neatļautu uzstādīt principiālu jautājumu: vai 1) Brigaderes reliģija ir kristīgā reliģija un ja tā, tad kādēļ autors nesauc viņas ticīgo sirdi par kristīgu, un neraksta par 2) Kristīgo reliģiju A. Brigaderes rakstos? Kas kā viņa dziedājusi (lp. p. 69), ticējusi (lp. p. 22) un runājusi par Dievu (lp. p. 75. un sek.), apliecinājusi Kristu (lp. p. 100 sek.), šo predikātu, neskatoties uz jautājumu par dogmām, būtu pelnījusi. Ar gandarījumu varam konstatēt, ka doc. A. Freijs šo godu, kas Brigaderei, neskatoties uz A. Gobas atstāstīto sarunu, tiešām pienākas arī taisas atdot. Lasītāju varētu interesēt arī ģenētiskā reliģisko uzskatu attīstība. Mēs ar interesi gaidītu šādu biografisku darbu no mūsu literatūras un reliģisko rakstnieku spalvas.

4. „Jaunākie jūdu zinātnieku uzskati par Jēzu“ ir prof. J. Rezevska apcerējuma virsraksts. Eislers, Klausners un Montefiore stāv nosvērtā pētījuma centrā. Mūsu studentiem un inteliģencei, pateicoties autora rūpīgai analīzei, ir iespējams ieskatīties jūdu zinātnieku rakstu idejiskā saturā. Ja mums Eislera un Klausnera uzskati jau bija pazīstami un pieejami, tad sevišķi jāpateicas par liberālo K. G. Montefiores uzskatu atferējumu. Salīdzinot ar to, kas Talmudā ir rakstīts itin kā uz Jēzus adresi, Montefiores uzskatos ir vērojams progress. Bet viņa balss arī vēl nav lāga Jāņa Kristītāja priekšvēstījumam līdzināma, kaut arī viņa skan tukšnesī.

5. „Nacionālās un universālās ētikas problēmu“ sāk šķetināt cand. theol. H. Biezais. Viņš iet vēl tuvāki bioloģiskajam empīrismam un netiek no tā vaļā. Teikums kā „ētika grib piešķirt u. t. t. cilvēkam virzienu“ un citus (lp. p. 135), jāpārveido: „ētika piešķir“ u. t. t. Nav no svara arī ētiskā darbības lauka aploks vien, bet gan šīs ētikas būtiskie principi. Autora pieeja nerāda lasītājam, kādas ētikas pusē viņš stāv. Arī piemēri „klibo“, jo islāma ticība un kultūra (jebšu ne Eiropas kontinenta) nebūt vēl nav „izspiestas un pārvarētas“, bet Ezras reforma iezīmē Israēļa tautas vēstures posmu, kas idejiskā ziņā ir zemāks par iepriekšējiem un arī cilvēces attīstībai garīgā un reliģiskā ziņā paliekošas vērtības nav devis, bet ievadījis stagnācijas procesu. (Pati nācija gan konservēta, bet kādā veidā?) Vēlētos, ka autors dziļāki raktu.

6. Reliģiskās mākslas problēmām veltīts priv. doc. J. Siliņa raksts. Autors šai delikātai problēmai pieiet objektīvi un saudzīgi, meklē dziļākos (būtiski nozīmīgos) faktoros, no kuriem daži tiem atstāti ārpus apcerējuma robežām, (lp. p. 150) un gala slēdzienā, citējot Kīrnegoru, atzīst, ka mākslai un reliģijai savi uzdevumi.

7. Ticību mācības stāvokli Latvijas skolās 1919.—1934. raksturo prof. L. Adamovičs. Šis darbs sevišķi var interesēt ticības mācības skolotājus, jo autors skolas lietās ir kompetents.

8. Vācu filozofu kongresu (kas noticis no 21.—23. septembra 1936. g. Berlīnē) raksturo prof. P. Dāle, kas, filoloģijas un filozofijas fakultātes komandēts, viņā piedalījies kā Latvijas delegāts. Temats: dvēsel: un gars prof. Dālem sevišķi tuvs un interesē katru garīgā darba strādnieku.

9. Beigās doc. A. Freija pārskats par latviešu rel. filoz. rakstniecību. Šeit savākts ļoti daudz materiālu. Gribētu teikt: par daudz (lasītājs „neredz mežu daudzo koku dēl“). Nav arī speciāla nodalījuma praktiskiem sacerējumiem ar ētisku resp. reliģisku tematiku, kurā būtu jānovieto viens otrs raksts, ko autors subjektīvi pārāk augsti novērtējis. Viens otrs formulējums (lp. p. 192) pārāk vienpusīgs.

Dažādo autoru rakstos sastopama dažāda svešautiešu pētnieku vārdu rakstība (tā: „Otto“ un „Oto“, „Špenglers“, bet: „Sprangers“ un arī „Šprangens“ u. citi).

Reliģiski filozofisko rakstu V sējums dod lasītājam daudz ierosinājumu un papildina latviešu līdz šim iznākušo reliģ.-filoz. rakstu krājumu.

Priv. doc. F. Treus.

Longīns Ausējs, **Ceļi uz laimi**, Dzīves māksla, 2. paplašināts izdevums. Grāmatu apgādniecība A. Gulbis, Rīgā, 1937. g., 241 lapp.

Dzīves māksla — ja paturam šo apzīmējumu prasmei gudri, skaisti un svētīgi dzīvot — bez šaubām ir pati lielākā māksla, kāda vien cilvēkam iespējama. Šī māksla ir tik liela, ka pilnīgi iemācīties to nemaz nevar, katrā ziņā no grāmatām nē. Viņu prot reti izredzētie, bet tie šīs lielās mākslas noslēpumu vārtus veļ atslēgām, kuŗas rokā ielicis pats Dievs, vai arī tām, kuŗas kaldina ilgu mūža gadu maldī un ciešanas. Bet lai cik grūta būtu māksla dzīvot, katrs cilvēks ir labāks vai sliktāks šīs lielās mākslas skolnieks, jo līdz ar Grillparceru varam teikt, ka dzīves augstākais mērķis ir pati dzīve. Pati dzīve ir arī labākā šīs mākslas skolotāja, un ja te palīgā var nākt grāmata, tad vienīgi kā mājiens — censties mācīties dzīvot, kamēr vēl nav par vēlu! Tā pareizi savu uzdevumu izpratis arī apceramās grāmatas autors, savu darbu veltīdams jaunatnei: „Dzīves māksla ir grūta, bet svētīga māksla, un tās piesavināšanās jāuzsāk jau agrā jaunībā. Tādēļ šī grāmata, kas runās par dzīves mākslu — par to, kā padarīt savu dzīvi laimīgāku, pilnvērtīgāku un skaistāku — vispirmā kārtā veltīta jaunatnei“ (9. lapp.).

Dzīves mākslas mērķi autors ietver vienā vārdā — laime. Te iebildumu nevar būt. Mērķis patiešām ir viens, tikai bezgala daudz ir ceļi uz šo mērķi. Tāpēc, kā jau to norāda grāmatas virsraksts, autors grib rādīt īstos ceļus, kas ved uz augstāko dzīves mērķi — patiesu laimi. Ievadā aicinājis lasītāju apstāties un padomāt, lai tas paceltos pārī sev un paraudzītos sevī no augšas, lai sevi iepazītu, otrā nodaļā norādījis, kā meklējama laime un kur atrodams tās īstais avots, un trešajā apgaismojis maldū ceļus, autors grāmatas fundamentālajai ceturtaī nodaļai (70.—246.) licis virsrakstu: „Īstie ceļi uz laimi“.

Kādi tad ir šie ceļi? To plašākās vadlīnijās norāda jau apakš-

nodaļu virsraksti: 1) savu spēku atraisīšana, 2) pozitīvā izcelšana un negatīvā pārvarēšana, 3) citu labklājības un laimes veicināšana, 4) sevi izveidošana, 5) kalpošana kādam augstākam mērķim. Te autors aicina lasītāju attīstīt savas spējas, mācīties izjust darba svētību, taupīt un attīstīt savu fizisko veselību, nodibināt ģimenes dzīvi, uzglabāt jaunības garu un izveidot savu iekšējo skaistumu. Tālāk — vingrināties pareizi vērtēt un spriest, pildīt dzīvi ar krāšņu saturu, baudīt dabas skaistumu, dzīvot grāmatu un mākslas brīnišķīgajā pasaulē, milēt tā, lai mila nekad neviltu un rūpīgi sijāt baudas. Beidzot — censties darīt laimīgus citus, aizvien un visur sekot savai sirdsapziņas balsij, izkopt ticību sev, mācīties savaldīties, rūdīt gribu, lai „mēs varam iet pretim arī savas tautas laimei, varam kalpot lieliem mērķiem, kas pilnīgi iekļauj mūs lielajā dzīves ritmā — pretim lielākai pilnībai, pretim saulei!“ (249.)

Doc. L. Ausēja raksti paidagōģiskos jautājumos un dažādu dzīves parādību problēmatikā gan dienas presē, gan speciālos žurnālos liecina, ka autors ar visu sirdi pievērsies tiem laukiem, kuŗu centrā stāv pats dzīvais cilvēks. L. Ausēja darbs šai virzienā radis ļoti plašu atsaucību, ko visspilgtāk apliecināja dzīvā tautas atbalss rakstiem par „dzīves dzelzs likumu“, kuŗas rezultātā parādījās tāda paša nosaukuma kolektīvdarbs grāmatā. Vēlreiz to apliecina tas apstākļis, ka apceramās grāmatas pirmais izdevums izpārdots jau dažos mēnešos. L. Ausēja darba panākumu pamatā nebūt nav katram cilvēkam „liktenīgie“ temati vien. Galvenais ir un paliek — autora gluži apskaužamā prasme katru problēmu nostādīt tik konkrētā apgaismojumā un pasniegt tik viegli uzņemamā veidā, ka lasītājs uzreiz tiek ieintriģēts un ierosināts tālākai prātošanai pro un contra. Un bieži (vai varbūt visbiežāk?) tieši „vienkāršais“ lasītājs. L. Ausēja valoda ir raīta un sulīga, stāstījumā aizvien istajā acūmirklī uzpeld pa piemēram no dzīves vai vēstures — tā, ka lasītājs it viegli tiek pāri arī tām vietām, kur autors klāsta jau sen atzītas un zināmas lietas. Apceramā grāmatā tādu vietu ir ļoti daudz. Vispār jā-saka, ka šajā grāmatā mēs velti meklējum ideju oriģinālīti un domu vienreizīgumu. Tā te nav. Bet tūlīt arī jāatzīst, ka grāmatas vērtību tas nemazina, jo viņas praktiskā nozīme šo trūkumu piecieš. Turklāt grāmatai tā priekšrocība, ka tā arvien tuva būs latviešu lasītājam, ko nekādā ziņā nevarēja sacīt par dažādajiem O. S. Mardena un citu autoru dzīves mācību tulkojumiem.

Jā labs padoms vai pamācība ir zeltu vērts, tad šajā grāmatā ir daudz zelta. „Ceļi uz laimi“ pieder tām grāmatām, kas savu atkārtoto izdevumu nopelnījušas godam.

R. Skr.

Iss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas Virsvaldes izdevumā:

1. A. Skrodelis — **Ciešanu problēma**. „Rakstu avota“ 1. un 2. numurs, 44 lpp. Saturā ietelp seši apcerējumi ar šādiem virsrakstiem:

Dieva celtne un ķieģeļu drumstalas; Ciešanas — uzdevums; Kristus krusta un nepelnīto ciešanu problēma; Nepelnīto ciešanu problēma; Cilvēka vainas un atbildības problēma; Svētīgi tie, kam sāpes. Par ciešanu jautājumiem autors teicami ir rakstījis jau agrāk, kā piem., vairākos apcerējumos „Svētvakara zvanos“ II. Šinī grāmatīņā neko jaunu autors vairs nepasaka. Par nožēlošanu ir jāatzīst, ka autors ciešanu jautājumu šē gan aplūko paviršāki kā līdzīgos agrākos apcerējumos. Maz vērības piegriezts arī stilam, piem., pamēģināt tuvāk analizēt teikumu „Tas no vienas puses mierina mūs sāpēs...“ (33.). Esam tanī pārliecināti, ka arī celsmes rakstiem jābūt rakstītiem labā stilā. Nelabs stils atbaida jaunatni, un var radīt stāvokli, ka paidagōgi noliedz lasīt autora rakstus. Grāmatīņas virsraksts ir pretenciōzs; tas izsaka to, ko grāmatīņā nevar atrast. Virsraksts taču aizrāda uz jautājuma zinātniskā apcerējuma raksturu (sal. ar T. Celma „Tagadnes problēmās“ ievietoto apcerējumu par ciešanām), kamēr grāmatīņas saturam ir vienīgi celsmīgs raksturs. Tā neiztīrā ciešanu problēmas. — „Rakstu avota“ redaktora acs arī varēja būt redzīgāka, lai uz vāka nebūtu šāda aplamība: „Rakstu avota“ 1937. gada kronika. Decembris“.

F. Vītuma izdevumā:

1. E. Picard's — **Skats uz zinātņu un fizikālo teoriju vēsturi.** No franču valodas tulkojis prof. A. Janeks; 48 lpp. Autors ir Francijas zinātņu akadēmijas loceklis un pastāvīgais sekretārs; šis viņa apcerējums ir referāts, kas nolasīts Francijas zinātņu akadēmijas gada sapulcē 1929. gadā. Viņš aplūko fizikālo teoriju attīstību, sākot ar seno ēģiptiešu un chaldiešu uzskatiem un beidzot ar jaunāko zinātnieku teorijām. Interesanti būtu dzirdēt novērtējumu par šo grāmatīņu no kāda speciālista — fizika puses. Mēs gan saprotam, ka prof. A. Janeka piederība pie franču „Zinātniskās grāmatas izplatīšanas komitejas“, kas ir spraudusi par mērķi nodibināt ciešākus intelektuālus sakarus starp Francijas zinātniekiem un citu valšku zinātniekiem, savstarpīgi tulkojot ievērojamās zinātniskas grāmatas, uzliek viņam pienākumu tulkot un izdot franču zinātnieku apcerējumus (skat. A. Janeka priekšvārdu H. le Chatelier grāmatīnai: „Izcilu personību izveidošanās zinātnē un teknikā“ — 1934.), bet vai šis apcerējums ir nu ievērojamākais, kas būtu bijis jātulko? Mums, kas esam nespeciālisti ķīmijā un fizikā, bet kas gan sekojam zinātnes attīstībai, šis Pikarda apcerējums liekas ne tāds, ka tas būtu bijis vērts tulkot un izdot. Br. Jirgensona grāmata „Modernās zinātnes lielie sasniegumi“ daudz labāk iepazīstina mūs ar senajām un tagadējām fizikālajām teorijām.

A. Gulbja izdevumā:

1. Ansis Gulbis — **Kopotī raksti.** Pirmais sējums; 334 lpp. Pirmā sējumā ietelp R. Klaustiņa sarakstītais Anša Gulbja dzīves stāsts un viņa autobiogrāfiskā „Pasaka par grāmatu“. Recenzija par šo grāmatu būs nākošā burtiņā.

2. Paula Jēger-Freimane — **Atziņu ceļi**. Rakstu kopojums; 322 lpp. Recenzija par šo grāmatu būs nākošā burtņīcā.

3. **Jaunības apcirķņi**. A. Gulbja grāmatu izdevniecība ir teicami pasākusi izdot grāmatu sēriju jaunatnei, kurā tā solās ietilpināt mūsu labāko rakstnieku stāstus, izcilu personību dzīves un darba stāstus, ielojumus no Latvijas senvēstures un jaunākās vēstures, ceļojumu aprakstus par Latviju un kaimiņu zemēm un sveštautiešu bērnu literatūras labāko paraugu tulkojumus. Līdz šim iznākuši seši numuri.

a) Jānis Lapiņš — **Mūsu mājas**; 64 lpp. Šinī grāmatiņā pazīstamais Rīgas 1. pils. ģimnazijas direktors īpatnējā stāstījumā, bērniem saprotamā valodā, izstāsta visu, kas bērniem jāzina no ētikas. Apcerējumam ir tāds veids, ka pārzinis Līnis stāsta savā stundā bērniem par tīrību, spodrību, godbijību, laipnību, vecāku mīlestību, paklausību, uzņēmību, modrību, atturību, kaislību pārveidošanu, dzīves uzdevumu, Dieva meklēšanu. Viņš māca nebūt skaudīgam, saīgušam, glēvam. Līnis stāsta tā, ka viņš ietekmē savus skolēnus, ka tie (piem., Jēkabs Ozols) seko viņa mācībām un izaug krietni un labi savas tautas locekļi. Kā ietekmīgi stāsta Līnis, tā grāmatu raksta Jānis Lapiņš. Viņš prot šīs ētiskas mācības izteikt tik skaidri, nopietni un ietekmīgi, ka, šķiet, neviens jaunietis, grāmatu izlasot, nenoliks to projam, bez ka viņa dvēselē nebūs radītas arī kādas ētiskas kustības. Jāņa Lapiņa ētiska domāšana ir reliģioza. Aiz tās stāv domas: „Dzīvojiēt savu dzīvi saskaņā ar Dievu un Dieva likumiem! Visu savu mūžu esiet Dieva meklētāji... Dievs svētī tos, kas dzīvo pēc Dieva likumiem un kas Dievu lūdz“ (50., 51.). Neviens tēvs un neviena māte nenožēlos, ja viņa iedāvinās šo grāmatiņu (kas maksā tikai 50 sant.) saviem bērniem. Un tāpat neviens jauneklis un jaunava, kas izlasīs šo grāmatiņu, nepaliks bez tās cildenās svētības, ko iemieso stāstījums. To cildeno domu un veselīgo (ētiskā ziņā) uzskatu dēļ, ko pauž grāmatiņa, tā pelna plašu izplatīšanos jaunatnē.

b) Jānis Jaunsudrabiņš — **Mazie pilsētņieki**; 59 lpp. Še sakopotī septiņi stāsti bērņiem un jaunatņei. Tie galvenā kārtā ir stāsti par ūdeņiem un visu citu, kas ar tiem saistās, kā piem., plostu un plostņiekļiem, zivim un makšķerņiekļiem.

c) Kārlis Rabācs — **Tēvzemē un brīvibai**; 68 lpp. Autors apcerē zengaliešu brīvības cīņas pie Mežotņes, kaujū pie Saules, ķēņiņu Nameisi, Tālavas varoņu cīņas, Kaugurmuizās un Jaunbebrū nemierus, strēļņiekū cīņas pasaules karā, atbrīvošanas cīņu laikmetu un to vadoņu plkv. Kalpaka un ģen. Baloža nopelnus, kapt. Zolta, kapt. Zīles, kapt. Helmaņa un kapt. Kurmjā varoņību. Viņa apcerējumus iezīmē pamatdoma: „Zobens, uguns, viltība un nelietīga nodevība ir tie sabiedrotie, kuņus mūsu ienaidņieki ir saderējuši par saviem sabiedrotiem cīņā ar latviešu tautu, bet visi viņi pašļ ir tikuši izdeldēti un izgainīti no Latvijas zemes, jo tauta, kuņā mājo tēvzemes un brīvības mīlestība un kuņas vīru rokās

nedreb šķēps, kad tas jāpaceļ dzimtenes labā, tauta, kas prot cienīt savus varoņus un ir vienota ap saviem vadoņiem — tā tauta nav uzvarama un dzīvo mūžīgi" (19.). Šī grāmatiņa ir stipri līdzīga A. Grīna grāmatai „Varoņu grāmata“. No šejienes arī autors smēl materiālu. Apstrādājums varēja būt labāks. Tomēr arī šē, tāpat kā A. Grīna grāmatā, varam izmanīt latviešu kaņavīra cildenas īpašības: pašlepnumu, drosmi, aukstasinību un pienākuma apziņu (3.).

d) Elza Stērste — **Vilciņš griežas**. Stāsts; 91 lpp. „...Laura redzēja, ka vilciņš atraisījās no smalkās auklīgas tēva rokā un viņai piepeži likās, ka tā vairs nav tēva roka, bet to vada kāda burvīga grība, ko liete sauc par likteni“ (9.). Līdzīgi notiek arī ar Lauru, daktera Lejupa mazo meiteni, kuŗa pazūd vecākiem bēgļu gaitās un „auga bez tēva un mātes zem Dieva acs“ (43.). Viņai jāizbauda svešu ļaužu skarbums, dusmas, pat sitieni, un jādzird sakām: „kas tur par bēdu? — Svešs bērns nav jau savējais. Kā Dievs būs nolīcis, tā notiks“. Rakstniece izteic domu, ka Dieva vārds ļauna cilvēka mutē ir kā zaimi, turpretī labiem ļaudīm tas slēpjas dziļi sirdī, (49.). Grāmatiņā ir vispār daudz ētisku un reliģiozu motīvu. Gaiši parādīta bērna dvēseles dzīve, meklējot Dievu.

e) Ādolfs Erss — **Laimes aka**; 52 lpp. Tanī ietelp seši īsi stāstiņi, kuŗos atspīd dažās ētiskas un reliģiskas domas. Pirmā stāstā „Laimes aka“ rakstnieks uzsver rakstu lielo nozīmi cilvēka dzīvē. Raksti ir kā skaidrā, svētā Laimes aka, kuŗā gars rod spirdzinošu dzērienu. Stāsta beigās atrodam šādu jauku vērtējumu: „Brīžam viņš izvelk no skapja veco biezo Bībeli ādas vākos, dzeltenām un biežām lapām un lieliem Firekera laika burtiem. Kā seni bērības draugi raugās šie burti. Viņš pārlasa stāstus par Dāniēlu, par Eliju, par Ijabu un pārdomā nemirstīgās Zālamana gudrības. Šie stāsti un šīs gudrības viņu apņem kā silta bērības saule un kā puķes, kas smaržojušas bērībā“ (8.). — Lieldienas notikumam rakstnieks pieskaŗas pēdējā stāstā: „Uzvarētā nāve“, tēlojot divu Jēzus kapa sargu sarunu. Vienu no stāsta motīviem izteic šādas domas: „Labais dzemdē labo, dzīvība dzīvību. Viņš ir labais, viņš ir dzīvība, viņš ir mīlestība, viņš nevar mirt. Labais, dzīvība un mīlestība uzvar nāvi“ (52.). Tā par Jēzu pie viņa kapa — liecina viens no Romas leģionāriem pirms viņa augšāmcelšanās. Tāda arī ir rakstnieka ticība. Grāmatiņa ir derīga lasama viela bērniem un jaunatnei.

f) Kārlis Rabacs — **Ezeru un granīta zemē**; 57 lpp. Šē autors apraksta savu ceļojumu (3000 kilometru) pa Somiju un Lapzemi. Grāmatiņa labi iepazīstina mūs ar somu zemi un tautu, ar somu raksturīgām īpašībām.

4) Lilija Auza — **Mirdzošā zeme**. Dzejas 1932.—37.; 164 lpp. Šai dzejniecei ir kaut kas no Fr. Bārdaŗa un P. Ērmaņa. Grāmatas raksturu, varbūt, raksturīgi izteic šāds pants:

„Lai zeme mirdz un laistās —
 Viss tavai dvēsei skaistai!
 Šīs zemes zaigums kvēls,
 Ko mūžos Dievs ir cēl's:
 Lai mirdz! Lai mirdz! Lai — mirdz!“

Dažos pantos mirdz reliģiskais un ētiskais skats uz dzīvi, uz pasaules parādībām (piem., 157., 158.).

Valtera un Rapas izdevumā:

1. K. Lejnīeks — **Latviešu draugi pagātnē.** „Jaunā zinātnieka“ 48. num.; 106 lpp. Šinī grāmatā autors saistošā valodā stāsta par latviešu draugiem, par kādiem viņš uzlūko visus tos sveštautiešus, kas, nākdami sakarā ar latviešiem, paši objektīvi sapratuši latviešu tautas likteni un arī citiem to rādījuši objektīvā gaismā un kas šādā vai tādā veidā aktīvi atbalstījuši latviešu tautas tiesības un centienus pēc nacionāli brīvas un kultūrāli patstāvīgas eksistences (4.). Grāmatu iezīmē, kā jau pats autors aizrāda, vēsturisko faktu īpatnējais virknējums un to apgaismojums no latviskā viedokļa. Viņš iesāk ar pašiem pirmiem Livonijas krusta karotājiem un nobeidz ar to draugu pieminēšanu, kādi bija latviešiem Latvijas dibināšanas laikā.

2. E. Birznīeks-Upītis — **Kopotī raksti.** Sestais sējums; 280 lpp. Šinī sējumā sakopotī desmit „bērnu stāsti“. Vairākos stāstos („Vecā Druķa audzēkņi“, „Par gudro vārnu un asinskāro sesku“, „Mūsu Mikus“) rakstnieks iepazīstina jauno lasītāju ar dzīvnieku dzīvi, stāstījumaam liekot pamatā mīlestību pret dzīvniekiem. Vairākos stāstos („Skaidrīte“, „Ziemsvētku vecītis“) pamirdz cildenas ētiskas rīcības un skaidrās sirds spožums. Dažos stāstos atbalsojas aicinājums atpakaļ pie zemes („Mana pirmā vasara uz laukiem“, „Jaunā dzīve“). Šī grāmata ir laba lasāmviela bērniem. Tie no grāmatas mantos daudzus labus ētiskus pamudinājumus.

Latvijas amatniecības kameras izdevumā:

1. **Latvijas daiļamatniecības izstādes katalogs 1937. g. 6. II — 7. III Rīgā;** XLVI + 80 lpp. Šo izdevumu atzīmējam priv.-doc. J. Siliņa apcerējuma dēļ, kurā viņš aplūko latvisko centienu problēmu mūsu mākslā (XLIII lpp. sek.). Autors tanī izsaka ļoti zīmīgas un ievēribas cienīgas domas par latviskā izpausmi mākslā, kurām nevar paiet gaŗam tie, kas domā par latviskā izpausmi kristīgajā mākslā, dzīvē un darbībā. Viņa apcerējuma pamatdomu izteic šādi spriedumi: „Nevis bezpersonīgs un nacionāli neutrāls eiropisms, bet gan dziļi nacionāli tverts eiropisms nodrošina kādas tautas vietu un nozīmi mākslinieciskās kultūras attīstībā. Nacionāli īpatā eiropismā, laikmetiskā nacionālismā, tagadnes centieni ir pārkausēti mūsu gara ugunīs“. Še autors izteic pareizu principu. Varam būt priecīgi, ka pa to līniju, pa kuru virzās mūsu teologi — latviskās problēmas domātāji, virzās arī mākslinieks, kas uzlūkojams arī par krietnāko un saprātīgāko latviešu mākslas kritiķi. Alb. F.

C H R O N I K A

Latvija

Prof. Dr. paed. h. c. Aleksandrs Dauge †.

10. VIII 1868. — 11. III 1937.

11. martā aizgājis mūžībā pazīstamais pēdējais, zinātnieks un rakstnieks prof. Aleksandrs Dauge. Par nelaiki — kas bija liela apgarota personība un kultūras darbinieks vārda visistākā un labākā nozīmē — skumst vecā paaudze, kurai daudz garīgas veldzes nelaikis sniedzis kaŗa gados svešumā, bet vēl vairāk sēro jaunatne, kas aizvien pratusi cienīt un mīlēt viņai veltīto profesora mūŗa darbu.

Nelaikis bija dzimis 1868. gada 10. augustā Saukā, kā skolotāja dēls. Pēc pirmmācības mājās, 1882. g. viņš iestājās Pēterpils Annas baznīcas skolā. 1887. g. nolīcis ģimnazijas gala eksāmenus Tērbatas klasiskā ģimnazijā, gadu vēlāk viņš uzsāka vēstures studijas Tērbatas universitātē, kurās 1895. g. nobeidza ar cand. hist. gradu. Sekoja pēdējā gaitas Tērbatas klasiskā ģimnazijā, tad Polijā. No 1907. g. Dauge uzturējās Maskavā, kur ļoti rosīgi darbojās gan skolās, gan dažādosursos. Rīgā Dauge atgriezās 1920. g., kad sāka arī savu docentūru Latvijas universitātes filol. un filoz. fakultātē. 1921.—22. gados Dauge bija izglītības ministrs. Atzīmējot Dauges izcilos nopelnus pēdējās laukā, Latvijas universitāte viņu promovēja par savu goda doktoru.

Prof. A. Dauges darbi: Skolas ideja (1924), Māksla un audzināšana

(1925), Audzināšanas ideāls un īstēnība (1928). Atsevišķi raksti sakopotī grāmatā Kultūras ceļi (I 1921, II 1925), Savas bērnības dienas Dauge aprakstījis atmiņu grāmatā Manā jaunības zemē (1928). Daudz Dauge rakstījis periodikā, gan pēdējās gaiskos un gara kultūras žurnālos, gan dienas laikrakstos.

Nelaika mirstīgās atliekas zemei atdeva 14. martā Rīgas Lielajos kapos.

Teoloģijas fakultātes 17. gada svētki.

Teoloģijas fakultāte 4. februārī nosvinēja savas dibināšanas atceres svētkus, kas ikgadus dievnamā un sēmināra telpās vienotā saimē pulcina fakultātes mācības spēkus, absolventus un studentus. Septiņpadsmit darba gadu atceres dievkalpojums notika V. Ģertrūdes baznīcā. Dievkalpojumā altāŗa runu teica fak. dekāns prof. Dr. V. Maldonis, kanceles runu stud. theol. J. Silinš, draudzes iugšanu doc. V. Rozenieks, bet svētišanu izdarīja archibīskaps prof. Dr. T. Ģrinbergs.

Aktu sēmināra telpās atklāja dekāns. Savā uzrunā viņš pieminēja Lutera domu par vārdu, kas uzvar pasauli un ceļ darbu. Ar šādu vārdu teologam jākalpo visur.

Tālāk fakultātes students cand. phil. E. Šmits referēja par galvenām problēmām savā godalgotajā darbā „N. Hartmaņa ētikas principi kristīgās teoloģijas apgaismojumā.”

Sekoja fak. sekretāra prof. K. Kundziņa sniegts gada pārskats

par fakultātes darbību. Starp faktoriem, kas veido fakultātes dzīvi, prof. Kundziņš izcēla galīgo praktiskās teoloģijas katedras izveidošanu, kuras rezultātā fak. mācības programma papildināta ar 5 jauniem priekšmetiem. Ievērojama nozīme piešķirama māc. spēku zinātniskajiem atvaļinājumiem, kurus pašlaik izmanto prof. V. Maldonis un prof. J. Rezevskis. Pašlaik fakultātei 11 māc. spēku, starp tiem 4 štāta un 1 ārštāta prof. Zinātniskai darbībai sagatavojas 2 teoloģijas kandidāti. Uzņemti 40 jauni studenti, un fakultātes audzēkņu kopskaits ir 209. Pārskata gadā fakultāti beigušas 22 personas (pag. g. 20), miris stud. J. Priedīte. Fakultātes bibliotēka pieaugusi par 555 sējumiem.

Pēc akta teologu saime pakavējās pie fak. stud. b-bas klātā tējas galda.

Ordinācija.

Svētdien, 31. janvārī archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs savā katedrālē mācītāja amatā iesvētīja 7 teoloģijas kandidātus. Ordinācijā piedalījās prof. Dr. V. Maldonis, prof. Dr. K. Kundziņš, doc. Dr. Alb. Freijs, armijas māc. P. Apkalns, māc. E. Bergs, māc. J. Teriņš, un māc. V. Rozenieks jun. Sprediķi teica māc. J. Mekšs.

Jaunie mācītāji nozīmēti sekojošās vietās: T. Āviks par Lindes-Birzgales māc. adj., O. Blūmbergs — Rīgas iec. vikāru, V. Dekšenieks — Grobiņas iec. vik., J. Mekšs — Rīgas iec. vik., V. Ozols — Cēsu apr. vik., A. Šēnbergs — Dobeles iec. vik., A. Švalbe — Rīgas apr. vik.

*

Archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs, piedaloties prof. Dr. V. Maldonim u. c. 7. martā Sarkan-
daugavas Trīsvienības baznīcā ordi-
nēja cand. theol. P. Laiviņu.

Baznīcas un draudžu dzīve.

Pāvila draudzes namā 28. janvārī notika Rīgas iecirkņa mācītāju sanāksme. To vadīja prāvests A. Kundziņš. Doc. Dr. Alb. Freijs referēja par baznīcas un valsts attiecībām. Pateikdamies par atbalstu baznīcas darbam, sanāksmes dalībnieki nosūtīja sveicienus valsts prezidentam **Dr. K. Ulmanim**. Sveicienus nosūtīja arī archibīskapam prof. Dr. T. Grīnbergam.

*

Valkas iecirkņa mācītāju konferencē piedalījās visi iecirkņa mācītāji. Konferenci ievadīja dievkalpojums Alūksnes baznīcā. Sanāksme nosūtīja apsveikumus ministru prezidentam **Dr. K. Ulmanim** un baznīcas galvam prof. Dr. T. Grīnbergam.

*

Valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis** no viņa rīcībā esošām summām piešķīris Lutera baznīcai Torņakalnā, 500 ls centrālās apkures ierīkošanai.

*

Māc. V. Šēfera ierosinājumā izstrādāts Rīgas Jēzus baznīcas atjaunošanas projekts. Baznīcā ierīkos jaunu centrālo apkuri, elektrisko apgaismošanu, izbūvēs jaunu grīdu un nostiprinās būves pamatus. Atjaunošanas darbu projektu izstrādājis arch. prof. Dr. P. Kundziņš.

*

Latgales iec. prāvests K. Irbe pēc paša lūguma atbrīvots no prāv.

pienākumu izpildīšanas. Viņa vietu izpildīs Daugavpils dr. mācītājs A. Rumpēters.

*

Kalupes draudze savākusi līdzekļus un sākusi būvēt jaunu baznīcu. Tagadējo lūgšanas namu pār-būvēs par māc. māju.

*

Rīgas pilsētas jaunajā budžetā ieskaitīti 200.000 ls krematorijas būvei. Pašlaik izrauga krematorijai piemērotu būvvieta.

Jauna liturģija.

Svētdien, 14. martā Kuldīgas baznīcā notika dievkalpojums ar jaunu liturģiju. Dievkalpojuma kārtību izstrādājis Kuldīgas draudzes mācītājs O. Sakārnis, kas jau ilgāku laiku nodarbojas ar jauna dievkalpojuma veida meklējumiem. Pirms dievkalpojuma māc. Sakārnis radiofona klausītājiem (arī dievkalpojums tika pieslēgts radiofonam) sniedza paskaidrojumus, kuŗos uzsvēra, ka šī dievkalpojuma kārtība ir mēģinājums saskaņot dievkalpojuma evaņģelisko raksturu ar mūsu tautas īpatnējo garu, sekojot vienkāršības, viengabalainības un skaidrības principam.

Mūziku jaunajai liturģijai komponējis prof. J. Vītols, tāpat viņa komponēts bija dievkalpojumā ietilpinātais bībeles skats „Marija un Marta“, kam vārdus sakārtojis prof. L. Bērziņš. Bez tam dievkalpojumā atskaņoja jaunas garīgas dziesmas korim un draudzei ar J. Vītola, A. Kalniņa un J. Norviļa mūziku un Aug. Brieža, K. Krūzas un O. Vana-ga vārdiem. Svētrunu teica doc. Dr. Alb. Freijs par Lk. 10, 42 —

tekstu, kas arī atskaņotā bībeles skata pamatā.

Dievkalpojumā piedalījās mākslinieki E. Mauriņš, J. Gulbis, M. Skuļiņa-Gulbis, E. Spīnga un Kuldīgas valsts ģimnazijas koris.

Lekcijas par reliģiju un gara dzīves problēmām.

Apzinādamās aicinājumu — likt kristīgai vēstij atskanēt arī mūsu universitātē, mūsu studējošai jaunatnei, L. Ū. Kristīgā Stud. b-ba jau 1935. gada pavasarī sarīkoja pirmo kristīgās vēsts nedēļu. Atceroties dzīvo interesi, kādu mūsu mācības spēki un studenti parādīja pirmajai nedēļai, Kristīgā Stud. b-ba sarīkoja otru šādu nedēļu no š. g. 8.—12. februārim, rektora prof. Dr. J. Auškāja un archibīskapa prof. Dr. T. Grīnberga protektorātā. Atsaucība bija ļoti dzīva, ik vakarus ap 250 klausītāju pulcējās universitātes vecajā aulā, lai noklausītos mūsu mācības spēku un Somijas viesu, Abo universitātes prof. Dr. R. Gillenberga priekšlasījumus. Referātiem sekoja diskusijas.

Nedēļu atklāja archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs. Sekoja prof. Dr. P. Dāles referāts par problēmu: „Kas ir cilvēks?“ (Šis referāts saīsinājumā iespiests šīn laikrakstā kā atsevišķs raksts).

7. febr. referēja prof. Dr. T. Grīnbergs par „Dieva īstenības atklāsmi.“ Cilvēkā ir klusas ilgas nākt pie Dieva atziņas. Zinātniskā ceļā pie Dieva atziņas viņš tomēr nevar nonākt. Cilvēks ir loceklis attīstības ķēdē, kas varbūt vēl turpinās aiz viņa. Cilvēka reliģiskās mācības un domāšana, pēc evolūcijas teorijas, ir tikai cilvēka

attīstības produkts, un Kristus esot tikai līdz šim sasniegtās augstākās reliģijas pakāpes dibinātājs. — Bet runāt par attīstību var tikai tas, kam kaut kas ir. Kas gan cilvēkam ir? Dzīvība? Bet kas ir dzīvība? To var cilvēks jau apdziedāt, bet pats viņš to nevar radīt, nedzīvo vielu tas nevar darīt par dzīvu. Labākais un augstākais cilvēkam ir dots viņa sirdsapziņā. Gara avots var būt tikai tas, kas pats ir gars. (I Kor. 2. 10—12). Dievs palīdz cilvēka garam nākt pie atziņas. Dieva atklāsmē ir skaidrība par Dievu, Dievu atzīt varam tik tālu, cik viņš nāk mūsu apziņā. Nepieciešams ir kontakts starp cilvēku un Dievu. Šāds kontakts ir iedvesme, inspirācija Dievs atklājas bibliē. Bībele ir dzīvības grāmata, kas satur likumus, kuŗi cilvēkiem jāpilda, bet ne tādēļ, ka Dievs tā grib, bet tādēļ, ka to prasa viņu pašu sirds. — Vispilnīgāki Dievs atklājas Jēzū Kristū.

Nākošās divās dienās referēja prof. R. Gillenbergs. Pirmajā dienā viņš referēja par tematu „No Dieva šķirtais cilvēks“, jeb „Grēks“. — Ne visi cilvēki grib atšķirtību no Dieva nosaukt par grēku, jo arī bez Dieva cilvēks var būt labs, korekts, un dzīvot kontaktā ar Dievu. Ir vēl cits iebildums — grēks pastāv tikai vecā mentalitātē. Baznīcas apzīmējums „grēks“ neesot labs un neizteicot šo domu. Modernam cilvēkam nav viegla lieta pieņemt vārdu „grēks“, jo tas ir saudzis par daudz ar dogmatiku.

Grēks ir ekskluzīvs, vienīgi reliģisks nojēgums. Dabīgais cilvēks nezina, kas ir grēks, jo bez Dieva nav grēka. Pāvils saka zīmīgi — „ar grēku es nebūtu iepazīnis, ja ne

ar bauslības starpniecību, jo bez bauslības grēks ir nedzīvs. Bet kad bauslis nāca, tad grēks atdzīvojās, bet es nomiru.“ (Rom. 7, 7—10). Kur nav reliģijas, tur grēks ir tikai apslēptā veidā. To saprot arī tie, kas cilvēkus grib atbrīvot no grēka morāles un nosvērtības izjūtas — atsvabināt tos no Dieva. Tad vairs nerunā par grēku, bet par tieksmēm un dziņām. Šai vēstij dāvā mūsu laiku cilvēks savu ticību. Bet vai cilvēks šādā ceļā jūtās uzvarētājs? Vai cilvēks un pasaule kļūs labāki, ja grēks būs nodisputēts? — Lai cilvēks spētu atrīties no grēka, tam vajaga vispirms grēkā atzīties, un tad bez bailēm un izvairīšanās nest visas sekas. Dostojevskis saka, ka ceļš pie Dieva iet caur Sibīriju. — Modernā dzīve aizvien kolektīvizējas. Sabiedrība ved cilvēkus kopā visos dzīves novados, bet tie tomēr atomizējas. Dzīve ir fizikāls atomu sajaukums, ne ķīmisks savienojums. Lai pēdējais rastos, vajadzīga reliģijas liesma. Lai uzsāktu pūlvērtīgu dzīvi, ir nepieciešama drosme vai arī kāda liela katastrofa. Bēgšanas ceļi ir jāaizsprosto. Tikai tad cilvēks stāv uz kailas zemes, lai sastaptos ar savu Dievu. Pazudušais dēls saka: es esmu grēkojis pret debesi, t. i. pret Dievu un pret tevi — t. i. cilvēku. Grēks ir, ka cilvēks dzīvo sev, noslēdzies no Dieva un citiem cilvēkiem. Būt grēciniekam nozīmē stāvēt Dieva priekšā. Bet iegūt Dievu ir — reizē tikt brīvam no visa posta. Tai pašā momentā grēcinieks ir taisnots. Kristietība ir atgriešanās no pašpietības uz kopību ar Dievu.

Nākošā dienā prof. R. Gillenbergs turēja priekšlasījumu par

„Ceļš pie Dieva“ jeb „Kristus krusts“. Kristus krusts un ceļš pie Dieva — tas ir tās pašas lietas divas puses, tikai Kristū Dievs ir pagriezis savu laipno seju pret cilvēci. Kor. 1, 18. 21—23. min 3 ceļus: 1) grieķi meklē gudrību; 2) jūdi — gaidīja zīmes un 3) krusta ceļš. Pāvils Grieķijā — Aeropagā sludina Kristu, bet piedzīvo neveiksmi. Grieķiem raksturīgs ir intelektuālisma un aistētisma ceļš. Cilvēks ir subjekts, viss cits tikai objekts, par ko suverēni valda cilvēks. Varbūt arī šeit Dievam atrodas kāda vieta, bet tā ir noteikta un norobežota. Nav starpības starp Dieva un cilvēka domu. Te cilvēks nosaka Dievu. Grieķiem Dievs ir no cilvēku zēlastības. Bet vai Dieva varenība un godība var ar tādu stāvokli samierināties? — Jūdu dzīves centrā atradās reliģija. Jūdi paši sevi uzskatīja par reliģiozāko tautu. Viņi gaidīja Dieva apsoliņuma piepildīšanos. Bet tie gribēja Dieva darbību noteikt uz priekšu. Tie izveidoja reliģijā schēmu, kas nepieciešama, lai atzitu Dievu un izprastu viņa ceļus arī nākotnē. Bet dzīvais Dievs nāca pasaulē, kā Viņš gribēja, neiekļaudamies jūdu radītā schēmā. Jūdi ticēja schēmai un pagāja dzīvam Dievam garām.

Plaši izplatītā zinātniskā pieeja atstāj vietu tikai Dieva idejai, bet bieži pat to ne. Un arī baznīcā, Dievs mūsu laikos noder vienīgi kā cilvēku sociālo, nacionālo, politisko u. c. uzskatu aizstāvis. Un ja Viņš tāds negrib būt, tad cilvēks Viņu pavisam atmet. Kristīgo zīme šā iemesla dēļ ir krusts. Cilvēks satopas ar Dievu kā ar istu realitāti, ko tas nevar noliegt, kurai tas ne-

var apiet apkārt, kurās priekšā tam jāliecās. — Ar visām savām domām un jūtām cilvēks netiek tālāk, kā līdz Dieva jēdzienam vai kādam iedomātam Dieva tēlam. Tas pats Dievs var būt cilvēkam reāls spēks vai arī tikai radīts attēls vai jēdziens. Nav ceļa no cilvēka pie Dieva. Tāda nav, pat ne mistiskās pieredzes ceļā. Ir tikai viena iespēja, kā cilvēks var satikties ar Dievu — un tas ir ceļš no dzīvā Dieva, kurā viņš nonāk pie mums.

Cilvēks bez šaubām, būtu citādu iedomājies Dieva atklāsmi, kā nabaga Galilietī, — kurā krusta nāve rada pasaules vēsturē jaunu pagrieziena. Vēsture rāda, ka te ir Dieva atklāsmē. Še parādās dievišķā īstenība, kas liek cilvēkam nākt pie atziņas un liek tam atgriezties. — Šai vietā teorija izbeidzās, nav vairs iespējams runāt vispārinātā veidā, — teorija pieved robežai, — tālāk jātaisā lēcieni, kas katrā atsevišķā gadījumā veidojas citādi, — seko prakse, dzīvais darbs, par kuru bija runa iepriekšējā referātā. — Cilvēks nevar izrēķināt, kas no tā iznāks. Ceļš pie Dieva, kuru Viņš pats rāda un cilvēku pa to ved, iet pār krustu. Pie krusta beidzas cilvēka ceļš un sākas cits; — nāve un augšāmcelšanās, vecais pagājis un viss tapis atkal jauns, — jau šeit zemes virsū. Kas pats to ir piedzīvojis, arī tas var par to tikai it kā ar bērna šļupstiem stāstīt tālāk. Bet varena liecība cilvēkam paliek evaņģēlijs, — evaņģēlijs par Kristus krustu.

Nedēļu noslēdza doc. lic. Ed. Rumba ar priekšlasījumu „Kristus un draudze“ jeb „Kristus miesa“. Baznīca un draudze ir mūžībā un vēsturē dibināta ļaužu

kopa, — kuŗas locekļi ir vienoti ar mīlestības un vienības saiti. Baznīcas eksistence principā nav atkarīga no Jēzus Nācarieša nākšanas. Kristus aptver laiku un mūžību, šo un viņu pasauli. Draudze bija, pirms tā radās šeit zemes virsū. Pirmā draudze radīta pirms saules un mēneša. Debesu draudze ir pirmparaugs lūdzošai draudzei zemes virsū. Dieva pilnība parādās Jēzū Nācarietī. Nevar parādīt brīdi, kad Kristus ir dibinājis draudzi. Tomēr 2 momenti ir svarīgi. Tie ir: 1) apustuļu aicināšana un izsūtīšana. Apustuļi nesa sev līdzī dzīvības dīgļus, no kuŗiem lielā ātrumā aug draudze. 2) Kopmielasts pirms Jēzus nāves. Kristus nav draudzes pamats vai galva, bet visa draudze. Es esmu viņa koks — ne sakne vai stubrs — un jūs zari.

Baznīcas vēstures gaitas ir asinīm un upuriem svētītas. Baznīcas sāpes ir Kristus sāpes. Bet Kristus savās sāpēs ir stiprāks kā pasaule savā priekā.

Tomēr Kristus miesa nepaliek nāvē. Apskaidrota tā dodās pretī godībai. (Rom. 7, 4), Kristus godība parādas jau šai pasaulē — varenās celnēs, kristīgā mākslā, gleznās, mūzikā, bet it sevišķi spēcīgās personībās, kuŗās citi cilvēki samanijuši svētumu, skaidrību un varenu mīlestību. — Vienīgais ceļš cilvēkam ir caur baznīcu pie Kristus un caur Kristu pie Dieva. Ticēt Kristum nozīmē ticēt, ka draudze ir viņa miesa. Draudze ir augšāmcēlusies Kristus cilvēcībā, kuŗā Viņš turpina ciest. Taisnošana ticībā nav iespējama bez draudzes. Draudze ir kristīga cilvēka eksistences sastāvdaļa. Zaudēt sevi un savu dzīvību

nozīmē to atrast, bet to paturēt nozīmē to zaudēt. — Baznīca nevar citāda būt, kā vispārīga, vienota, kas aptver visu zemi un glabā sevi visu patiesības pilnību. Ja cilvēks raugās uz jauno Jeruzālemi augšā, kas staro savā godībā, tad tam atliek vienīgi pielūgt un slavēt, un zināt, ka Kristus miesa, baznīca aug un kristīgā pasaule nāk.

•

Pēc nedēļas Kristīgā Stud. b-ba sarīkoja diskusiju vakaru par „Kristus krustu“ doc. F. Treua vadībā, lai turpinātu risināt nedēļā ierosinātos jautājumus.

21. febr. Vispasaules Kristīgā Studentu savienības lūdzamā dienā notika dievkalpojums Sv. Pāvila baznīcā, prāv. Kundziņa un māc. Rumbas vadībā.

No š. g. 26.—28. febr. Ogrē pulcējās studenti ziemas konferencē, kuŗas temats bija „Mēs redzējām viņa godību.“

Kārtējā darbā b-bā notiek sanāksmes divas reizes nedēļā, kuŗās tiek lasīti priekšlasījumi un noturētas biblietes stundas.

V. E.

•

Sieviešu teologu b-bas sarīkojumā, Raiņa bulv. 8 31. janv. notika doc. Dr. J. A. Jansona publiskais priekšlasījums par tematu „Līdzcietība kā kristīgs un latvisks tikums“. Referents atzīst, ka līdzcietība ir kristīgs un latvisks tikums. Kristīgā ticība prasa līdzcietību, bet ir bijuši zinātnieki, kas nav atzinuši šo tikumu. Piemēram Kanta katēgoriskais imperatīvs nepazīst līdzcietības. Ibsena („Norā“) Helmers augstāk par visu tur savu godu. Kad viņš saslīmīs, viņš nebrauc ārstēties,

jo nevar aizņemties naudu. Gods to neļauj darīt, jo viņš nezina, vai varēs parādu atdot. Citādi spriež viņa sieva Nora. Dzīvības mīlestība viņai ir augstākā vērtība un tāpēc viņa var aizņemties naudu, lai glābtu savu vīru.

Arī Brigadere kā sieviete mīl dzīvību un nevar pieļaut, ka kāds aiziet bojā. Blaumanim Raudupiete mirst, bet Brigadere, darbu drāmatizējot, ļauj Raudupietei dzīvot — šķīstīties, ciešanās izpirkt savu noziegumu. Rainim vīrieša ētikas skats, tāpēc viņam „augstākā ideja nepazīst cilvēka žēluma“. Nicšes pārcilvēks arī nepazīst līdzcietības. Latvietis, kā to rāda tautas dziesmas un daiļliteratūra, tomēr cienī līdzcietību. Tautas dziesmās izpaužas līdzcietība ne tikai pret cilvēku, bet arī pret dzīvnieku, pat pret zālīti, nedzīvo dabu. Gans nedrīkst rīkstes lauzt, jo kokam sāp. Zāle gauži raud, kad viņu min kājām.

28. februārī Agnese Pone noslasīja priekšlasījumu par tematu „Ģimenes traģēdija“. Referente atzīst, ka ir 2 cilvēku tipi: animālais un psihiskais. Animālais cilvēks zina tikai savas iegribas. Viņš kalpo saviem instinktiem un atzīst tikai pats sevi par vērtību. Psihiskie cilvēki sadalāmi tipos: ētiskais, aistētiskais, reliģiskais, zinātniskais.

Ģimenes traģēdijas visbiežāk rodas tad, kad apprecas divu dažādu tipu cilvēki. Vīram un sievietei jābūt draugiem, abiem kopā jāpilda viens dzīves uzdevums. To viņi var vienīgi tad, ja abiem ir kopējs pamats, kopēja dzīves izjūta, viena dvēseles valoda. Ja satiekas animālais tips ar psihisko, tad nevar būt saprašanās.

Iemilēšanās momentā abiem liekas, ka viņi der kopējam dzīves darbam, bet tikko kaislība atslābusi, viņi jūtas sveši. Te tad nu sākas ģimenes traģēdija.

7. martā doc. Dr. A. Freijs lasīja par tematu „Neticības cēloņi.“

Neticības cēloņi var būt: 1) fanatiska patiesības mīlēšana;

2) jūtas: ar varu piespiež iet baznīcā, ar varu liek iet pie dievgalda, — tad rodas pretošanās kāre;

3) griba. Bieži uzplūst jautājums: kas vada Dieva un cilvēka gribu? Rainis dzejolī „Pats“ atbild, ka cilvēks pats ir viss — te jau neticības stāvoklis. Mūsu laikmets prasa, lai nebūtu pazemīgu cilvēku, bet kristīgā ticība prasa pazemību Dieva un cilvēka priekšā. Daži jūt, ka reliģija saista, bet viņi grib būt brīvi un tāpēc aiziet no reliģijas.

4) Mode. — Cilvēki modes dēļ atzīstas, ka viņi ir ateisti.

5) Reliģiskas bailes var atsvešināt cilvēku ticībai.

6) Cilvēks ticībā paliek bērns stāvoklī, negrib attīstīties un tad atzīst, ka ticība — šī viņa bērnu dienu ticība — neder dzīvei.

Filozofijas un reliģijas zinātņu b-bā

piektdien, 26. februārī notika pilna biedru sapulce. Par biedrības priekšnieku ievēlēja prof. Dr. P. Dāli, priekšnieku biedri prof. Dr. L. Ādamoviču, rakstvedi doc. Dr. Alb. Freiju, par rakstveža biedri cand. theol. M. Ziverti-Zālīti, kasieri — māc. E. Bergu.

Pagājušā gadā b-ba izdevusi Reliģiski-filozofisku rakstu 5. sējumu un noturējusi vairākas priekšlasījumu sapulces.

Ā r z e m e s

In memoriam.

23. februārī 72 gadu vecumā Leip-
cigā miris vācu baznīcvēsturnieks
prof. Dr. Hanss Achelis. Ne-
laiķis bija dzimis Hastetā (Brēmenē)
kā mācītāja, vēlākā Marburgas ūni-
versitātes praktiskās teoloģijas pro-
fesora dēls. Savas akadēmiskās
gaitas prof. H. Achelis sāka Gettin-
genā, vēlāk darbotamies Karalau-
čos, Hallē un Bonnā. Kopš 1919. ga-
da Achelis pastāvīgi strādāja Leip-
cigā, 1932./33. g. izpildīdams arī ūni-
versitātes rektora pienākumus.

Galvenais nelaika pētījumu lauks
bija senās kristīgās baznīcas vēsture,
kam pieder arī viņa ievērojamākais
darbs: Kristietība pirmajos trīs gad-
simtos (Das Christentum in den er-
sten drei Jahrhunderten, 2 sēj. 1912.,
1925.²).

Igaunija.

No 26.—28. janvārim Tartū noti-
ka igauņu teologu konference, ko
vadīja bīskaps Dr. Rahamegi. Kon-
ferences degpunktā bija tuvinā-
šanās problēma anglikāņu baznīcai.

Konferences pirmajā dienā priv-
doc. Dr. Tauls sniedza zinātnisku
referātu par tematu „Lambetas kon-
ferences atzinumu dogmatiskais pa-
matojums“. Referātam sekoja ļoti
dzīvas debātes.

Turpmākā darba gaitā sanāksme
apsprida jaunu agendas projektu un
iesvētāmo mācības programmas sa-
skaņošanas jautājumu. Vēl tika pār-
runātas iekšmisijas un mācītāju dis-
ciplīnas problēmas. Noslēgumā kon-
ference ar gandarījumu pieņēma zi-
ņojumu par pašlaik veicamo jauno
bībeles tulkojumu un par igauņu ga-
rīgās rakstniecības attīstīšanos vis-
pār.

Somija.

Nesen pabeigts jauns bībeles tul-
kojums somu valodā. Tulkošanas
komisijā ietilpa bīskaps Mannerma,
prof. Pūko, Dr. theol. Peltonens un
kā lietpratējs valodas jautājumos
prof. Maninens.

Pirmo reizi Jaunā derība somu
valodā iznāca 1548. gadā, Mikaela
Agrikolas tulkojumā. Turpat 100 ga-
dus vēlāk — 1642. g. iznāca visa
bībele somu valodā.

Nesen pabeigta arī somu dzies-
mu grāmatas revīzija.

Vācija.

Baznīcas stāvokli Vācijā pēdējā
laikā iezīmē ievērojamas pārmaiņas.
Valsts baznīcas komiteja 9. februārī
ministram Kerlam paziņoja savu at-
kāpšanos. Valsts baznīcas komiteja
tika nodibināta 1935. gada oktobrī
baznīcas lietu kārtošanai. Atkāpša-
nās motivēta ar to, ka komitejai nav
izdevies panākt vācu evaņģēliskās
baznīcas dažādo grupu apvienošanu.
Ministrs Kerls atkāpšanos pieņēmis,
un pēc tam par pašreizējo Vācijas
baznīcpolitikas stāvokli informējis
valstskancleru Hitleru.

Nedēļu vēlāk Hitlers izdevis riko-
jumu, kas nosaka ģenerālsinodes sa-
saukšanu baznīcas satversmes iz-
veidošanai. Rīkojuma teksts:

Pēc tam, kad valsts baznīcas
komitejai nav izdevies panākt
vācu evaņģēliskās baznīcas gru-
pu apvienošanu, baznīcai pašai
brīvi un saskaņā ar viņas locek-
ļu gribu jārod satversme un līdz
ar to jauna kārtība. Es pilnva-
roju baznīcas ministru šajā nolū-
kā sagatavot ģenerālsinodes vē-

lēšanas un spert visus vajadzīgos soļus.

Berchtesgādenā, 1937. g. 15. febr.
Vadonis un valstskanciers
Adolfs Hitlers.

„Allgem. Ev.-Luth. Kirchenzeitung“ piezīmē, ka ar to pavecoties izredžu pilns ceļš miera nodibināšanai vācu baznīcā, par ko baznīca Hitleram varēšot vienīgi pateikties. Kommentējot Hitlera rīkojumu, „Völkischer Beobachter“ uzsver, ka tas „augstsirdīgā kārtā“ dodot iespēju vācu evaņģēliskai baznīcai visas pasaules priekšā pierādīt, cik tālu tā atbilst vācu tautas dvēselei. Valsts par jaunu pierādot, ka viņa neaizskar ticības brīvību. „Evaņģēliskās baznīcas stunda ir sītusi“, saka laikraksts, „un no viņas pašas atkarājas, kā viņa šo lielo izdevību izmantos. Evaņģēliskai baznīcai šajā nozīmīgajā brīdī — tāda ir vispārējā cērība — jāapziņās sava lielā attīstības vēsture. Katrā ziņā: tagad vārds baznīcai.“

Vairākas „vācu evaņģēlisko mācītāju biedrību savienības“ un provinces sinožu rezolūcijas un iesniegumi tomēr liecina, ka arī šis mēģinājums nokārtot Vācijas baznīcas lietas, būs saistīts ar ļoti lielām grūtībām. Zīmīgs šajā ziņā ir propagandas ministrijai padotās „Evaņģēliskās preses apvienības“ izdots rīkojums, kas aizliedz:

- 1) Jebkādā veidā kritizēt valstskancelera Hitlera rīkojumu par generālsinodes vēlēšanām;
- 2) vēlēšanas „sabotēt“ un aicināt no tām atturēties;
- 3) kritizēt ministra Kerla noteikto vēlēšanu kārtību.

Kāds cits rīkojums noliedz no kanceles nolasīt un presē publicēt no

baznīcas izstājušos personu vārdus. Izstāšanās no ev.-baznīcas vēl arvien turpinājas ļoti lielos apmēros. Pēdējos mēnešos daudz izstājušos ir Meklenburgas draudzēs, bet sevišķi jūtama šī parādība Rostokā. Galīgais skaits vēl nav zināms, bet jādomā, ka izstājušos skaits sasniedz vismaz 1000. Izstājas, vai no amata atsakas arī draudžu padomju locekļi. Meklenburgas „vācu kristieši“ pie sevis aicina gan ev.-lutertīcīgos, gan katoļus, gan arī no baznīcas izstājušos, lai dibinātu „jaunu vācu tautas baznīcu“. Izstāšanās kustība pieaugot arī Virtembergā, bet Stutgartē 1936. gadā no baznīcas izstājušās pavisam 1290 personas.

Padomju Krievija.

Maskavā kādā pārbūvētā baznīcā iekārto jaunu pretrelīģijas muzeju. Divas no 5 muzeja nodaļām veltītas budisma un islama apkaņošanai.

Par bezdievju centrālsavienības priekšsēdētāju iecelts līdzšinējais ģenerālsekretārs. GPU uzticības vīrs Lukačevskis.

Starptautiskajā bezdievju kongresā, kas notika februārī Maskavā, bija aicināti 1600 delegāti no 46 valstīm.

No komunistu partijas izslēgti 2000 biedri, kas nav bijuši pārliecināti bezdievji, jo kristībās, laulībās un bērēs aicinājuši garīdznieku. Citi 600 komunisti izslēgti par to, ka apmeklējuši slepenus lūgšanas namus.

Mazā chronika.

Anglijas karaļa Džordža VI kronēšanas svinībās Londonā sapulcēsies visu Lielbritānijas imperijā pastāvošo reliģiju pārstāvji. Lielbritānijā ir 80 milj. kristiešu, tikpat daudz

āfrikāņu kultiem piederīgo, 250 milj. indiešu rel. piederīgo, 160 milj. mūhamedāņu, 12. milj. budistu, 10—15 milj. dažādiem primitīviem kultiem piederīgo.

*

Viņē 1936. gadā evaņģēliskā baznīcā pārnākušas 3398 personas, bet no tās izstājušās 648.

*

Reformēto baznīcai Dienvidslāvijā ir 55.890 locekļu, 53 draudzes, 50 mācītāji.

*

Ungārijā no 1935. gadā noslēgtajām 75.905 laulībām 16.745, t. i. 22% ir konfesionāli jauktas.

*

No Vācijas evaņģēliskās baznīcas laikrakstiem lielākais tiražs ir „Kasseler Sonntagsblatt“ — 176.000 eksemplāru.

*

Virtembergas bībeles b-ba savos 125 pastāvēšanas gados izdevusi 22 milj. bībeļu, resp. bībeles daļu, pie kam 20 milj. pēdējos 25 gados.

Amerika.

Savienotās valstis — Vašingtonā — paredzēts celt monumentālu Kristus statuju. Tā tiks dēvēta par nacionālu pieminekli, kas uzskatāms par idejisku cīņas simbolu pret komūnismu. Par šī nodoma motīviem paskaidro: Visai pasaulei jāpatur acu priekšā, ka tagadējie Spānijas notikumi visā kailumā rāda drausmīgos ko-

mūnisma augļus. Amerikāņiem jāzina fakts, ka mūsu reliģiskā brīvība ir apdraudēta un saimnieciskā nākotne ir briesmās. Kristus statuja, ko mēs uzcelsim Vašingtonā, būs amerikāņu vienotās gribas simbols — dzīvot sekojot Kristus principiem un morālei.

*

Pēc jaunākās statistikas „amerikāņu-luterāņu“ baznīcā darbojas, 1552 mācītāji, starp tiem 39 misijas māc., 39 armijas kapellāni un 36 profesori. Draudžu skaits — 2018. Kristītu — 530.109, iesvētītu — 363.076. Caurmērā katrs iesvētītais baznīcas loceklis gada laikā baznīcai ziedojis 12,10 dollārus.

Teoloģiju studē 264 personas.

Palestīna.

Ročesteras bīskaps publicējis kādu rakstu, kurā apliecina, ka žīdu ieceļotāju lielais pieaugums liek arābiem pamatoti bažīties par savu nākotni Palestīnā. Pārskats par Palestīnā ieceļojušo žīdu skaitu:

1931. g. — 4.075

1932. g. — 9.553

1933. g. — 30.327

1934. g. — 42.359

1935. g. — 61.854,

tā tad kopsummā 148.168. Savu tiesību aizstāvēšanai arābi ķērušies pat pie streika sarīkošanas, kam bijuši arī panākumi. Allg. Ev-Luth. Kirchenzeitung aizrāda, ka no Vācijas ieceļojuši tikai 25% no visa minētā kopskaita.

Atbild, redaktors: māc. **Gustavs Šaurums.**

Redakcijas kolēģija: prof. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**, prof. Dr. **L. Bērziņš**, doc. Dr. **A. Freijs**, māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**